

ΝΟΕΡΑ ΣΥΝΟΨΙΣ

ΗΤΟΙ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΗΠΤΙΚΗΣ,

ΗΓΟΥΝ

ΤΗΣ ΝΟΕΡΑΣ ΠΡΟΣΕΓΧΗΣ.

ΕΙΣ ΗΝ ΣΥΝΑΠΤΕΤΑΙ

ΚΑΙ Ο ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΟΣ ΚΑΝΩΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΤΡΙΑΠΛΗΤΗΝ.

ΕΤΙ ΔΕ ΚΑΙ

ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ

ΚΑΙ ΤΑΥΤΑ ΠΡΟΣ ΜΝΗΜΗΝ

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΠΑΛΑΙΤΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΙ

ΚΛΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΥΓΧΑΝΟΝΤΟΣ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

(Παρά τῇ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς, ἀριθ. 420.)

1853-1854.

ΜΥΡΟΒΛΥΤΙΣΣΑ

ΝΟΕΡΑ ΣΥΝΟΨΙΣ

ΗΤΟΙ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΝΗΣΤΙΚΗΣ,

ΗΓΟΥΝ

ΤΗΣ ΝΟΕΡΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ,

ΔΙΑ ΤΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΠΡΟΣΓΙΝΟΜΕΝΗΣ,
ΟΠΟΥ ΜΕ ΤΑΣ ΦΥΣΙΚΑΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΑΝΑΒΙΒΑΖΕΤΑΙ
ΕΙΣ ΤΑΣ ΤΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΓΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΘΕΙΑΣ
ΑΠΟΚΑΛΥΨΕΙΣ.

ΕΙΣ ΗΝ ΣΥΝΑΨΤΕΤΑΙ

ΚΑΙ Ο ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΟΣ ΚΑΝΩΝ

*Εἰς τὴν Ὑπαπαντὴν, ψαλλόμενος κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν ἑσπέρας
τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἐν τῷ καθολικῷ τῆς Ἱερᾶς Κοινοβιακῆς
Μοῆς τοῦ Ἁγίου Παύλου τοῦ ἐν τῷ Ἀθῶ.*

ΕΤΙ ΔΕ ΚΑΙ

Ο ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΣ ΔΟΓΜΟΣ

ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΛΟΝ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ.

ΚΑΙ ΤΑΥΤΑ ΠΡΟΣ ΜΝΗΜΗΝ

ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΤΟΥ ΑΓΙΟΠΑΥΛΙΤΟΥ

ΤΟΥ ΚΑΙ

ΚΛΕΙΝΟΥΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΑΥΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΤΥΓΧΑΝΟΝΤΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ.

(Παρὰ τῇ Πύλῃ τῆς Ἀγορᾶς, ἀριθ. 420.)

1853.

ΤΟΙΣ ΕΝΤΥΓΧΑΝΟΥΣΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙΣ

ΚΑΙ

ΤΟΙΣ ΘΕΡΜΟΤΕΡΟΙΣ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΩΝ.

Ἡ νοερά αὕτη σύνοψις ἐπονήθη ὡς ἀπ' ἀρχῆς μιᾶς κλίμακος, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τῆς γῆς δύναται νὰ ἀναβῇ εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ νὰ παρασταθῇ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ὑψίστου ἐνδεδυμένος τὸ φωτεινὸν καὶ ἀνακαινούμενον ἔνδυμα τῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Ἔχετε ἤδη, ὦ φιλόχριστοι, ἀνά χεῖρας, τὸ παρόν, τὸ ὅποιον ἀνατίθημι εἰς χρῆσιν παντός Χριστιανοῦ, ἐτι δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς θερμότερους τῶν σπουδαίων ἀγωνιστῶν, διὰ νὰ ἐντυπώσωσιν εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὴν καρδίαν τὴν διδασκαλίαν τῶν Νηπιτικῶν πατέρων περὶ τῶν νοερῶν προσευχῶν, αἵτινες συναπαρτίζουσι τὴν μεγάλην καὶ ἐνθερμον ἀγάπην, μετὰ τὴν ἀτάλευτον παράστασιν τῆς εὐχῆς, διὰ τῆς ἐναρέτου ζωῆς καὶ καθαρότητος, ἐκ τῆς ὁποίας γίνεται ἡ κατανόησις τοῦ κάλλους τῆς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐν ἀκορέστῳ ἐπιθυμίᾳ τοῦ ἐνωθῆναι τῷ Χριστῷ κατὰ τὸν μεγαλοφρόντατον Παῦλον, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, λέγοντα, «Ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός.» Ὅθεν ὁ καθεὶς μαθηταὶ συνοπτικῶς τὰ περὶ τῆς ἐναρέτου ζωῆς, ὅλα ὠφέλιμα καὶ ἀναγκαῖα διὰ νὰ φωτίσωσι καὶ διευθετήσωσι τὴν καρδίαν εἰς ὑποδοχὴν τῆς χάριτος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν συνεχῆ μελέτην τοῦ γλυκυτάτου αὐτοῦ ὀνόματος, ὅστις αὐτὸς ἐδίδαξεν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἀληθὴ σοφίαν, τὴν οὐράνιον τοῦ διδασκαλίου τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου, «Προσεύχεσθε, λέγει, ἐν παντί καιρῷ, δεόμενοι,» ἐκ τῆς ὁποίας πληροῦται παραδόξως Μυστήριον μεταξὺ Θεοῦ καὶ τῆς ψυχῆς τελούμενον καὶ

αὐτὸ εἶναι τὸ ὁποῖον γίνεται ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα μέτρα τῆς καθάρσεως καὶ τελείας ἀγάπης καὶ πίστεως, ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάσῃ καὶ φιλιωθῇ εἰς ἄκρον μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὴν ἀκατάπαυστον προσευχὴν, καὶ θεωρίαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἀναβρῦουσιν ὅλαι αἱ ἀρεταὶ ὡς ἀν ἐκ πηγῆς, ἥ τε σύνεσις καὶ ἡ πραότης, ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἐγκράτεια, καὶ ἡ ἐκ δακρύων ἐγγινομένη θεοφθον ἀντιληψίς· κάλλος δὲ τῆς προσευχῆς εἶναι ἡ διάνοια, ὅπου ἀκορέστως διὰ παντός προσέχει ἐν μόνοις τοῖς λεγομένοις, καὶ νοουμένοις ῥήμασι.

Τοιαῦται εἰσὶν αἱ πηγαὶ τοῦ ἀσθενοῦς ἔργου μου τούτου, τὸ ὁποῖον ὡς μικρὸν τινα σπινθῆρα προσφέρω εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον τῶν ψυχῶν σας, διὰ νὰ ἀνάψετε τὸ λαμπάδιον τῆς θείας ἀγάπης, καὶ πυρπολούμενοι ἀπὸ τὸν θεϊκὸν ἔρωτα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἴητε ἐξ ἀσθενείας τῶν ἐλαττωμάτων, ὡς ἄνθρωποι τῷ θεῷ τούτῳ πυρὶ δαπανώμενοι, καὶ αὐτοὶ ἄφλεκτοι μένοιτε, καθὼς καὶ τὸ ἀδύνατον φυτὸν τῆς βράτου. Τὸ προσφερόμενον τοίνυν ὧ εὐσεβεῖς Χριστιανοὶ εὐμενῶς δέξασθε, ἀφορῶντες εἰς τὴν γνώμην τῆς προσφορᾶς μου· καὶ ἐὰν ἐλλείψῃς εἰς τὸ προσφερόμενον ὑμῖν φανῶσι, ζητῶ συγγνώμην μετὰ τῆς δεούσης σπουδῆς παρὰ τῶν ἐντυγχανόντων.

Τῇ 27 Αὐγούστου 1853.

Ὁ ταπεινός

Σ. ΑΓΙΟΠΑΥΛΙΤΗΣ.

ΝΟΕΡΑ ΣΥΝΟΨΙΣ.

ΗΤΟΙ

ΔΙΔΑΣΚΑΛΕΙΟΝ ΠΕΡΙ ΝΗΠΤΙΚΩΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΝΟΕΡΑΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

«Καὶ ἐπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ἡτὺν καθάπερ
»ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρῶτον αἶ-
»μα τοῦ πνεύματος ζώοντος, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν
»ζῶσαν. Γέν. Κεφ. Β'.

Λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος:

«Τὸ ἐμφύσημα λοιπὸν τοῦ Θεοῦ, ἢ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐστὶν
»ἐνέργεια. Τοῦτο τὸ Πνεῦμα προσελθὼν, οὐκ αὐτὸ γέγονε
»ψυχὴ, ἀλλὰ ψυχὴν ἐδημιούργησε· δημιουργὸν γὰρ τὸ
»Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, κοινῶρεϊ τῇ δημιουργίᾳ τῆς ψυχῆς·
»Πατὴρ γὰρ καὶ Υἱὸς καὶ Πνεῦμα Ἅγιον τῇ θείᾳ δυνάμει
»δημιουργεῖ τὸ πλάσμα.» Λόγ. περὶ ψυχ.

Ὁ ἐν ἀνθρώποις ἡμῖν ἀμήχανον καὶ ἀπόρρητον, τὸ τῆς κυοφορίας μυστήριον, τὸ διὰ τῆς φυσικῆς συναφείας, καὶ διὰ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, γίνεται τὸ ἐμψυχωμένον ζῶον ὁ ἄνθρωπος. Ὅθεν παρὰ τοῦ ἱεροῦ τῆς Θεσσαλονίκης Μακαρίου Συμεὼν πληροφροῦμεθα, εἰρηκότος περὶ τοῦ ἐν τῇ βήτρᾳ βρέφους, καὶ περὶ τῆς εἰς αὐτὸ ἐμπνεομένης πνοῆς. Ἀλλ' ὁ ἴδιος προβάλλει ὅτι καὶ οἱ ἔξω φιλόσοφοι λέγουσι τὰς ἐκυτῶν γνώμας. Ἰδοὺ καὶ ἡμεῖς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εὖρομεν γεγραμμένον λέγομεν, ὅτι, διὰ τῆς ἐξ

ἄρρενος καὶ θηλείας γινομένης μίξεως, καὶ συναφείας, καὶ κοινωνικῆς ἐνώσεως κεντροῦται ὁ γόνος τῶν δύο εἰς ἓν καὶ ἐμψυχοῦται, καὶ προστάξει Θεὸς συλλαμβάνεται ὁ ἄνθρωπος. Καὶ καθὼς ὡς ἐν παρδείγματι λαμβάνει τὴν σύλληψιν ὁ μαργαρίτης εἰς κόχλον μυστηριωδῶς, τοιοῦτοτρόπως ὡς ἐξαστράπτουσα διὰ τῆς θείας προνοίας μυστηριωδῶς, ἐμψυχοῦται τετελειωμένη ἅπασα ἡ σφραγὶς τῆς ἀνθρωπίνης ἀποκαταστάσεως· ἐμφανίζεται δὲ εἰς τὸ μικρὸν κέντρον, δι' ἐκείνης τῆς πρώτης ἐνεργουμένης ῥοπῆς, γινομένης εἰς αὐτὸ τὸ κέντρον τὴν λεγομένην καρδίαν. ἐφ' ᾧ φανεροῦται ζῶον ἐμψυχωμένον, ζῇ δ' ἐνεργούμενον ἐν τῇ καρδιακῇ κινήσει· ὁ ἄνθρωπος, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι ἡ ἀρχὴ καὶ ἡ ὑπαρξίς τοῦ ζώου, καὶ ἕκτοτε ἀδιαλείπτως, ἡ κίνησις αὕτη, αἰεὶ ἐνεργητικῶς αὐξάνει καὶ μερίζεται εἰς ἀρμονίας καὶ μέρη τοῦ σώματος κατὰ τὴν δύναμιν τῆς φύσεως ὀργάνων ἔχουσα τὴν καρδίαν· μένει δὲ ἕκτοτε ἡ κινητικὴ αὕτη ἐνεργεῖα ἕως τῆς ἡμέρας καὶ ὥρας τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου. Ἐπαυσε δὲ ἡ ἐνέργεια τῆς καρδίας; ἐτελείωσε καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ὅθεν κινουμένης κατὰ τοὺς φυσικοὺς χαρακτήρας, ἀποκατασταίνεται ὁ ἄνθρωπος τέλειος, ἐντὸς τῶν μητρικῶν σπλάγχχνων εἰς ἡμέρας διακοσίας ἐβδομήκοντα τὸν ἀριθμὸν, ὅπου ἐν τῷ δικστήματι αὐτῷ τρέφεται καὶ ζωογονεῖται ἀπὸ τὸν σύνδεσμον ὅπου ἔχει ὁ ὀμφαλὸς μετὰ τὸν πλακοῦντα, ἥγουν τὸ ἀδέλφι· καὶ ἕως ὅπου ἐρχομένη ἡ διωρισμένη ἡμέρα καὶ ὥρα τῆς ἐμβρύου φυσικῆς σωματικῆς ἀνασκιρτήσεως τοῦ βρέφους, κινεῖται καὶ ἐξέρχεται εἰς τὸ φῶς, καὶ γίνεται σύμφυτος ἡμῖν τῆς ὑδρογείου ταύτης σφαίρας, σύρον μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν πλακοῦντα, ὅπου ὁ αἰὲρ ἐρχόμενος εἰς τὴν ῥίνα, διαιρεῖ τὰς μεμβράνας τῶν μυκτήρων, εἰσχωρεῖ καὶ ἀνοίγει τὰ τοῦ πνεύμονος ὄργανα, διαδίδεται ἡ εἰσπαγωγὴ καὶ ἡ ἐξπαγωγὴ τῆς ἀναπνοῆς, καὶ ἕκτοτε ἀναδεικνύεται ἄνθρωπος, κλαυθυρίζων καὶ ἀναπνέων, ὡς φαίνεται φυσικῶς τοῖς πᾶσι· γενομένης δὲ τῆς δέσεως τοῦ ὀμφαλοῦ, τοῦ δὲ πλακοῦντος ἀποκοπέντος· ἀποτεχθὲν δὲ οὕτω καθ' ἑαυτὸ ζῇ διὰ τῆς τροφῆς καὶ ἀναπνοῆς.

Ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα ἐστὶν ὕλικόν, γήινον, ὁρατὸν, θνητὸν, καὶ

φθαρτὸν· ἡ δὲ ψυχὴ ἐστὶ πνεῦμα, αἴθρον, νοερὸν, ἀόρατον, ἀθάνατον, ἀφθαρτον· καὶ εἰς μὲν τὸ πρόσωπον τῶν πρωτοπλάστων τότε ἐμφυσήσας ὁ Θεός, ἐπλάσσε τὴν ψυχὴν αὐτῶν· νῦν δὲ παντὸς ἀνθρώπου ψυχὴν πλάττει ὡς οἶδεν αὐτός, ἐν αὐτῷ τῷ σώματι αὐτοῦ· «λέγει Κύριος μετὰ τοῦ Ζαχαρία, ἐκτείνων οὐρανὸν, καὶ θεμελιῶν τὴν γῆν, καὶ πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ» (1) ἐρευνήσον τὴν ζωὴν καὶ τὸ πολίτευμα τῶν προφητῶν, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Μαρτύρων, τῶν Ὁσίων, καὶ πάντων τῶν ἁγίων, καὶ βλέψεις καὶ γνωρίζεις πόση ἐστὶν ἡ εὐγένεια τῆς ψυχῆς, καὶ ποτὰ εἰσι τὰ ἔργα αὐτῆς· ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἥτις ἐστὶ πνεῦμα αἴθρον, αὕτη διακρίνει τὸ καλὸν ἀπὸ τοῦ κακοῦ, καὶ τὸ ὠφέλιμον ἀπὸ τοῦ βλαβεροῦ· καὶ ἔχει μὲν αὕτη ἀφ' ἑαυτῆς κατὰ φύσιν τὴν διανοητικὴν καὶ διακριτικὴν δύναμιν, ἀλλ' ἐν ὕψι συννηωμένη ἐστὶ μετὰ τοῦ σώματος μετέρχεται τὰ μέρη τοῦ ἐγκεφάλου ἵνα κατασκευάσῃ τοὺς συλλογισμοὺς αὐτῆς, καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ ἀναβαίνει εἰς τὸν οὐρανόν, καταβαίνει εἰς τὸν ἄδην, περιέρχεται τὴν γῆν, ἐμβαίνει εἰς τὰς πόλεις, εἰσέρχεται εἰς πάντα τόπον, νοεῖ εἴτι θέλει, μνημονεύει τὰ παρελθόντα, συλλογίζεται τὰ ἐνεστώτα, προνοεῖ τὰ μέλλοντα.

Πρόσεχε λοιπὸν εἰς τὴν καρδίαν σου, ἵνα μὴ σκληρύνεται καὶ γίνῃ ἀνεπίδεκτος τοῦ φωτισμοῦ τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ ἡ ψυχὴ σου· ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐστὶ φῶς οὐράνιον κατὰ τὸν Ἡσαΐαν· «διότι» φῶς τὰ προσταγμάτα σου ἐπὶ τῆς γῆς.» (2). Ὅθεν ἔχει τὰ ἰδιώματα τοῦ ὕλικου φωτός· ὅταν τὸ ἡλικὸν φῶς ἀνατείλῃ, ἐὰν μὲν εὖρη θύραν ἢ πόρον εἰς τὴν οἰκίαν, εἰς ἣν προβάλλει, διελθὼν φωτίζει καὶ θερμαίνει· πάντα τὰ ἔνδον τῆς οἰκίας· ἐὰν δὲ μὴ εὖρη πόρον διαβάσεως, αὐτὸ μὲν ἀντανακλᾶται εἰς τὰ ὀπίσω, ἡ δὲ οἰκία ἐκείνη μένει ψυχρὰ καὶ σκοτεινὴ. «Ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ» καὶ ῥῶ δέσμενοι, καὶ αἱ ὀσφύες ὑμῶν ἑστωσαν περιεζωσμέναι καὶ «οἱ λύχνοι καίόμενοι·» μετὰ τοῦτο αὐτοῦ τὸ ἔργον τὸ φῶς ζητεῖ ἵνα διέλθῃ ἕως εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς σου καὶ φωτίσῃ αὐτήν καὶ διέλθῃ ἕως εἰς τὸ κέντρον τῆς καρδίας, καὶ θερμάνῃ αὐτήν,

(1) Ζαχ. Κεφ. ΙΒ'. 1. — (2) Ἠσ. Κεφ. ΚΖ'. 9.

εἰς τὸν Θεὸν ἔρωτα. Ὄθεν ἡ καρδιά εὐρίσκεται εἰς τὸν ἄνθρωπον ὡς ἐν κέντρον, εἰς τὸ ὁποῖον εἶναι ἠνωμένοι ὅλαι αἱ αἰσθήσεις τοῦ σώματος, καὶ ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς. Εἶναι δὲ ἡ καρδιά κέντρον τριχῶς θεωρούμενον, ὡς κέντρον φυσικόν, ὡς κέντρον ὑπερφυσικόν καὶ ὡς κέντρον παραφυσικόν.

Εἶναι κέντρον φυσικόν, διὰ τὴν ἡ καρδιά πρώτη πλάττεται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ σώματος κατὰ τὸν Μέγαν Βασιλείον· «ἐν τῇ γενέσει τῶν ζώων ἡ καρδιά πρώτη καταβλήθη παρὰ τῆς φύσεως, ἀναλογουσα τῷ μέλλοντι συνίστασθαι ζῶν, τὴν παρὰ τῆς φύσεως λαμβάνει καταβολήν» (1)· ἡ καρδιά κεῖται μὲν εἰς τὸ μέσον τοῦ στήθους, κλίνει δὲ πρὸς τὸ ἀριστερὸν μέρος. Αὕτη εἶναι ἡ καθέδρα, ἡ ῥίζα, καὶ ἀρχή, καὶ πηγὴ ὅλων τῶν φυσικῶν δυνάμεων τοῦ σώματος, τῆς φυσικῆς, τῆς θρεπτικῆς, τῆς αὐξητικῆς, τῆς ζωτικῆς, τῆς αἰσθητικῆς, τῆς θυμικῆς, τῆς ἐπιθυμητικῆς, καὶ τῶν λοιπῶν ὁμοίως καὶ ὅλων τῶν φυσικῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, τῆς νοερᾶς, τῆς λογιστικῆς, καὶ τῆς θελητικῆς. Ὄθεν ἡ οὐσία τῆς ψυχῆς εὐρίσκεται ἐν τῷ μεσαιτάτῳ τῆς καρδίας, καὶ ἐν τῷ κατὰ τὸ μεσαίτατον ἀπειλικρινημένῳ καὶ καθαρωτάτῳ Πνεύματι, τῷ μεσαιτεύοντι μεταξὺ σώματος καὶ νοός· Ὅπερ καὶ ζωτικόν, καὶ αὐγοειδές, καὶ ψυχικόν πνεῦμα καλεῖται, καὶ νευρώδης χυμὸς παρὰ τοῖς θεολόγοις, καὶ φυσικοῖς. Ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ δὲ, ὡς ἐν ὄργάνῳ εὐρίσκεται, οὐχὶ ἡ οὐσία καὶ ἡ δύναμις τοῦ νοός, ἥτοι τῆς ψυχῆς· ἀλλὰ μόνη ἡ τοῦ νοός ἐνέργεια. Ἐπειδὴ δὲ ἡ καρδιά καὶ τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ ἀπειλικρινημένον Πνεῦμα, ἀεικίνητον ἐστίν, ἄρα καὶ ἡ ἀεικίνητος ψυχὴ, ἐν τῇ ἀεικινήτῳ καρδίᾳ νὰ εὐρίσκεται κατ' οὐσίαν καὶ δυνάμιν, καὶ ἀκόλουθον καὶ εὐλογόν ἐστίν, μᾶλλον δὲ ἢ νὰ εὐρίσκεται ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ· ὁ Βλεμνιδὴς φησί· «τὸ ζωτικὸν πνεῦμα δι' ἀρτηριῶν ἀπὸ τῆς καρδίας, ἄνω φερόμενον ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, ὅλη τῷ ἐγκεφάλῳ γίνεται πνεῦμα.» (2). Ἀριστα τίς φιλοσοφεῖ περὶ τῆς καρδίας, ἢ καρδιά, ὡς πρωτότοκος τῶν μελῶν, καὶ ῥίζα τῆς ζωῆς, εἶναι ἀκρότης καὶ ὄργανον τῆς ἐρέξεως, καὶ ἐρμηνεύς τῶν παθῶν καὶ τῶν διαθέ-

(1) Ἑρμ. εἰς τὸν ψαλ. — (2) Δόγ. περὶ ψυχ.

σεων, μὲ τὰς θαυμαστάς αὐτῆς κινήσεις· ἡ θεία πρόνοια ἐδωκε μίαν παντοτεινὴν, καὶ φυσικὴν κίνησιν, ἀρμοδίαν εἰς τὴν κράσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ἐκτείνεται καὶ συστέλλεται μὲ ἀναριθμητὰ μέτρα, διὰ νὰ ἐναλλάττῃ τὴν ἀναπνοήν, καὶ διὰ νὰ διαχέῃ τὰ ζωτικὰ πνεύματα εἰς ὅλον τὸ σῶμα. Τόσαι εἶναι αἱ μεταβολαὶ τῆς καρδίας, ὅσαι τῶν παθῶν καὶ φανερὸν ὅτι πρῶτον κινεῖται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἔννοιαν καὶ ἔπειτα κινεῖται ἡ καρδιά ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Θέαμα ἤθελεν ἦτον, ἐὰν ἐδύνοντο δι' ἐνὸς κρυστάλλου νὰ φαίνωνται ἀπὸ τῶ στήθους αἱ κινήσεις τῆς καρδίας· εἰς τὴν χαρὰν ἡ καρδιά ἀγάλλεται καὶ πηδᾷ, καὶ εἰς τὴν θλίψιν συμμαζώνεται καὶ πίπτει· εἰς τὸν θυμὸν ἀναθράζει, καὶ ἀναχέει τὸ αἷμα· εἰς τὸν φόβον, παγώνει καὶ τρέμει· καὶ εἰς κάθε μικρὰν κίνησιν τῆς καρδίας, ὅπου στέκει εἰς τὸ κέντρον, αἰτιάται εἰς τὴν περιφέρειαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος μεγάλα σαλεύματα.

Ἡ καρδιά εἶναι κέντρον ὑπερφυσικόν· ὑπερφυσικόν δὲ, διὰ τὴν ὑπερφυσικὴ χάρις τοῦ Θεοῦ, ὅπου ἐλάβομεν διὰ τοῦ ἁγίου Βαπτίσματος, εἰς τὴν καρδίαν εὐρίσκεται, ὡς εἰς καθέδραν καὶ θρόνον· ὁ γὰρ Κύριος λέγει «ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστίν.» (1)· καὶ ὁ Παῦλος, «Ἐξάπεστεilen ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν κράζων, Ἀββὰ ὁ Πατήρ· καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐγκέχυνται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν· καὶ πάλιν, ἵνα δῶν ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ δύναμις κραταιωθῆναι διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον, κατοικῆσαι τὸν Χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.» (2).

Ἡ καρδιά εἶναι ἀκρότης καὶ κέντρον παραφυσικόν· λέγει ὁ εἰσὶς Κάλλιστος, ἐκεῖ εἶναι αἱ ῥίζαι καὶ ἀρχαὶ ὅλων τῶν παρὰ φύσιν ἁμαρτιῶν, ὅπου μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα ἐπράξαμεν, διὰ πονηρῶν λογισμῶν καὶ ἔργων, καὶ τῶρα πράττομεν, καὶ θέλομεν πράξει· καὶ ὁ Κύριος λέγει· «ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροὶ, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.» (3).

Διὰ νὰ φυλάττῃς τὸν νοῦν σου, ἤτοι τὴν ἐνέργειαν τοῦ νοός σου

(1) Λουκ. 12'. 21. — Ἑβ. 10'. 16. — (3) Πσ. 15'. 18.

καὶ τὴν καρδίαν σου, εἶναι γνωστὸν ὅτι καθὼς οὐσιώδης ἐνέργεια ἔχει φυσικὴν σχέσιν πρὸς τὴν ἐνεργουσαν ταύτην οὐσίαν καὶ δύναμιν, καὶ φυσικῶς ἐπιστρέφει καὶ ἐνοῦται· δι' ὃ πρέπει νὰ γυρίσῃς τὸν νοῦν σου μέσα εἰς τὴν καρδίαν σου, τὴν οὐσαν ὄργανον τῆς τοῦ νοῦς οὐσίας καὶ δυνάμεως, νὰ θεωρῇ νοερώς ὅλον τὸν ἑαυτὸν ἄνθρωπον. Ἡ ἐπιστροφή δὲ αὕτη τοῦ νοῦς συνηθίζει νὰ γίνεσθαι εἰς τοὺς ἀρχαρίους, καθὼς διδάσκουσιν οἱ θεῖοι πατέρες οἱ νηπτικοί, μετὰ τὴν κλίσιν τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ πώγωνος τὸ ἀκούσμα ἐπάνω εἰς τὸ στῆθος· ἡ ἐπιστροφή αὕτη ὀνομάζεται ἀπὸ τὸν Ἀρεοπαγίτην Διονύσιον, ὁμιλοῦντα περὶ τριῶν κινήσεων τῆς ψυχῆς, κυκλικὴ καὶ ἀπλανὴς κίνησις τοῦ νοῦς· ὅτι μόνον ἡ κυκλικὴ αὕτη κίνησις τοῦ νοῦς εἶναι ἀπλανὴς. Εἰς δὲ τὰς ἄλλας δύο, εἰς τὴν εὐθεῖαν καὶ εἰς τὴν ἐλικοειδῆ, ἐμβαίνει ἡ πλάνη, καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ ὁ ὑψίνους θεὸς Παλαμᾶς Γρηγόριος. Ὅταν ὁ νοῦς κατὰ τὸν Ἀρεοπαγίτην, ἀπὸ τὰ ἐξωθεν αἰσθητὰ, ὡσάν ἀπὸ εἰκόνας τινὰς, ἀναβιβάζεται εἰς τὴν ἀπλὴν καὶ νοητὴν αὐτῶν θεωρίαν, λογιζέται κίνησις τοῦ νοῦς εὐθεῖα· ἐλικοειδὴς δὲ κίνησις τοῦ νοῦς εἶναι, ὅταν ὁ νοῦς ἐλλάμπεται τὰς θείας γνώσεις, ὅχι ὅλως διόλου νοερώς καὶ ἀμεταβάτως, ἀλλὰ συλλογιστικῶς, καὶ μεταβατικῶς, καὶ ὡσάν με κίνησιν σμιγμένην ἀπὸ τὴν κυκλικὴν ὁμοῦ καὶ ἀπὸ τὴν εὐθεῖαν. Ὅθεν ὅσοι ἀγαποῦν νὰ μὴ πλανῶνται εἰς τὴν κυκλικὴν κίνησιν τοῦ νοῦς εἰς τὴν καρδίαν, ἃς καταγίνονται τῆς ἐν καρδίᾳ νοερᾶς προσευχῆς· αὕτη γὰρ εἶναι καρποφόρος, ἀπλανὴς, καὶ ὑψηλότερα τοῦ νοῦς ἐνέργεια. Διότι ἐνόνει τὸν νοῦν μετὰ τὸν πάντων Θεόν, καὶ συντόμως αὕτη ἡ κίνησις τοῦ νοῦς ἢ κυκλική, καθίρει, φωτίζει καὶ τελειεῖ τὸν νοῦν, πνευματικὸν καὶ θεόπτην ἀποτελεῖ τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀρεοπαγίτην· «Ψυχῆς δὲ κίνησις ἐστὶ κυκλική ἢ εἰς ἑαυτὴν εἰσοδος ἀπὸ τῶν ἐξω, καὶ τῶν νοερῶν αὐτῆς δυνάμεων ἢ ἐνοειδὴς σύλληξις ὡσπερ ἐν τινὶ κύκλῳ τὸ ἀπλανὲς αὐτῇ δωρουμένη.» (1).

Ἡ ρίζα ἐξ ἧς βλαστάνει ἡ ἀρετὴ, ἔχει τὴν πρώτην αὐτῆς ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐργάζεται τῆς ἀρετῆς, τὰ κα-

(1) Περί θείων ὀνομ., δ'.

τορθώματα, τότε ἀληθῶς γίνεται εἰκὼν ζωῶν καὶ ὁμοία τῷ Θεῷ, καθὼς ὑπ' αὐτοῦ ἐπλάσθη· ἔχει ὁ ἄνθρωπος τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ· αὐτεξούσιος ὁ Θεός, αὐτεξούσιος καὶ ὁ ἄνθρωπος· προνοητικὸς ὁ Θεός, προνοητικὸς καὶ ὁ ἄνθρωπος· νοῦς, καὶ λόγος, καὶ πνεῦμα ὁ Θεός, νοῦν καὶ λόγον καὶ πνεῦμα ἔχει καὶ ὁ ἄνθρωπος, τότε ἐστὶν εἰκὼν ζωῶν καὶ ὁμοία τῷ Θεῷ, κατορθώσει τῆς ἀρετῆς γίνεται Θεός κατὰ χάριν· «Ἐγὼ εἶπα θεοὶ ἐστέ, καὶ υἱοὶ ὑψίστου πάντες.» (1). Ὅθεν ἐργαζόμενος τὰς ἀρετὰς, καὶ διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου ἀγωνισθῆτι νὰ ἐνάθῃ ὁ νοῦς εἰς τὴν καρδίαν, διὰ τοῦ λογιστικοῦ τοῦτο λέγω εὐρίσκων ὁ νοῦς, ἃς μὴ τὸν ἀφῆσῃς νὰ λέγῃ ἄλλο τι, εἰμὴ τὴν σύντομον ταύτην καὶ μονολόγιστον καλουμένην εὐχὴν· Τὸ Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, Υἱὲ τοῦ Θεοῦ ἐλέησόν με· μετὰ τὴν θελητικὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς σου, μετὰ θερμὴν ἀγάπην, χωρὶς νὰ φαντάζεσαι, ἢ νὰ νοῆς ἄλλο τι αἰσθητὸν, ἢ νοητὸν, ἔσωθεν ἢ ἐξωθεν, μένων ἀνίδεος καὶ ἀσχημάτιστος, καὶ μόνον τὰ τῆς εὐχῆς λόγια νὰ προσέχῃς μετὰ τὴν νοερὰν θεωρίαν· εἶπεν ὁ θεὸς Ναΐλος· «Μὴ σχηματίσῃς τὸ θεῖον ἐν σεαυτῷ προσευχόμενος, μηδὲ πρὸς μορφὴν τινὰ συγχωρήσῃς τὸ ὠθηναῖόν σου τὸν νοῦν, ἀλλ' ἄυλος τῷ ἄυλῳ πρόσβιθι καὶ συνήσεις.» (2) ὥστε ὁποῦ ὁ νοῦς, ὁ ἐνδιάθετος λόγος, καὶ ἡ θέλησις, τὰ τρία ταῦτα μέρη τῆς ψυχῆς, νὰ εἶναι ἐν, καθὼς εἶπεν ὁ τῆς νοερᾶς προσευχῆς διδάσκαλος ὁ θεὸς Γρηγόριος· ὁ Παλαμᾶς· «Ὅταν τὸ ἐνιαῖον τοῦ νοῦ γίνεται τρισὸν, μένον ἐνιαῖον, τότε συνάπτεται τῇ Θεαρχικῇ Τριαδικῇ μονάδι, πᾶσιν ἀποκλεισθὼν πλάνης· εἰσοδὸν, καὶ ὑπεράνω καθεστὸς σαρκὸς καὶ κόσμου καὶ κοσμοκράτορος.» (3). Ὅθεν ὅταν ἐνεργῇται αὕτη ἡ ἱερὰ προσευχή, ἃς κρατῇται ὀλίγον ἢ ἀναπνοή, ἕως ὅπου ὁ ἐνδιάθετος λόγος ἄπαξ εἰπῇ τὴν εὐχὴν, καθὼς οἱ θεοὶ πατέρες ἔφησαν· καὶ διὰ τῆς μεθόδου ταύτης θλίβεται μὲν, στενοχωρεῖται καὶ πονεῖ ἡ καρδία, καὶ διὰ τῆς ὀδύνης ταύτης, καὶ ἡδονὴ γεννᾶται ἐκ τῆς θερμῆς μνήμης τοῦ Θεοῦ· λέγει ὁ θεὸς Παλαμᾶς· «Ποῖον δὲ πῦρ μαστίζει τοὺς δαίμονας, καὶ φυγαδεύει αὐτοὺς, ὡς φησὶν Ἰωάννης ὁ θεός; οὐ τὸ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χρι-

(1) Ψαλ. ΠΑ'. 6. — (2) Κεφ. 67. — (3) περὶ πρ. 2.

«στοῦ τὸ ἐν τῇ μνήμῃ αὐτοῦ ἐξάπτον ἔνδον; ὁρμὴ δὲ ὑψίστου ποία ἑτέρα, εἴμῃ ἢ θερμῇ τοῦ πνεύματος, ἥτις ποτὲ καὶ «ἐκ τῆς ῥινὸς ἀρρήτως ἐξέρχεται» (1); Καὶ τοιοῦτοτρόπως γίνεται ἐπιτηδαιοτέρα ἡ καρδιά εἰς τὸ νὰ κατανύγεται, καὶ προχέει εὐκόλως δάκρυα· λεπτύνεται δὲ ἡ ἐνέργεια τοῦ νοῦς, καὶ γίνεται ἐνοσιδής, διαυγής, ἐπιτηδαιοτέρα εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ὑπερφυσικῆς τοῦ Θεοῦ ἐλλάμψεως. «Σὺ δὲ ὅταν προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ» (2). Τὴν τοιαύτην προσευχὴν, λέγω, τὴν ὁποῖαν ἀκούει ἡ ψυχὴ, ἥτις πρῶτον γεννᾶται καὶ περιθάλλεται εἰς τὸν νοῦν, ἔπειτα, ἡ μένει ἐκεῖ, ἡ καταβαίνει εἰς τὸ στόμα, καὶ προφέρεται διὰ τῆς γλώσσης, κατὰ τὸν Ἀπόστολον· «Προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοῖ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοῖ» (3). Πολὺ διαφέρουσιν αἱ προσευχαὶ ἡμῶν, διότι πολλοὶ φέρουσι μὲν τὸ σῶμα εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸν δὲ νοῦν αὐτῶν ἐγκαταλείπουσιν εἰς τὸν οἶκον, ἢ εἰς τὴν ἀγοράν. Ἀκουσον· πᾶς ἄνθρωπος ἔχει δύο λόγους, τὸν ἐνδιάθετον, καὶ τὸν προφορικόν. Τὸν ἐνδιάθετον γεννᾷ ὁ νοῦς, τὸν δὲ προφορικὸν σχηματίζει τὸ στόμα· ὁ ἐνδιάθετος ἐστὶ κρυπτὸς καὶ ἀνῆκουστος, ὁ δὲ προφορικὸς ἐστὶ φανερός καὶ ἀκουστός· λοιπὸν ὅταν προσεύχεται, τὸν λόγον ὃν προσφέρει τὸ στόμα σου, τὸν αὐτὸν συλλογίζεται καὶ ὁ νοῦς σου, τότε οὐ δευτεροῖς τὸν λόγον σου, ἐπειδὴ ἓνα λόγον ἔχεις καὶ τὸν αὐτὸν καὶ εἰς τὸν νοῦν καὶ εἰς τὸ στόμα. Ἐάν δὲ εἰς τὸν καὶ τὴν θερμῇ σου, ἄλλο λαλῇ τὸ στόμα σου, καὶ ἄλλο συλλογίζεται ὁ νοῦς σου, τότε μεταχειρίζεται δύο λόγους, ἄλλον εἰς τὸ στόμα, καὶ ἄλλον εἰς τὸν νοῦν· βάλλε ἄκραν ἐπιμέλειαν καὶ προσοχὴν, ἵνα ἀκούῃ τὸ ὡτίον σου ὅσα ἐκφωνεῖ τὸ στόμα σου, καὶ αἰσθάνεται ἡ ψυχὴ σου ὅσα λαλεῖ ἡ γλῶσσά σου, καὶ συλλογίζεται ὁ νοῦς σου, τότε εἰς καὶ ὁ αὐτὸς λόγος ἐστὶν εἰς τὸ στόμα σου. Τότε ἀληθῶς ἡ προσευχὴ σου ἀναβαίνει ὡς θυμίαμα ἐνώπιον Κυρίου, καὶ γίνεται ἡ συγχώρησις τῶν ἁμαρτιῶν σου, ἐξαλείφει τὰς ἁμαρτίας σου καὶ

(1) Φιλοκλ. ἱγρ. — (2) Μαρ. 7. — (3) Κορ. 14. 13.

δίδει σοὶ τὴν αἰωνίον μακαριότητα καὶ σωτηρίαν, ὅταν ἴδῃ τὰ δάκρυά σου διὰ τῆς θερμῆς μετανοίας σου, ἐπειδὴ τῆς μετανοίας τὸ δάκρυον ἐστὶν ἰσοδύναμον τῷ ἁγίῳ Βαπτίσματι. Καὶ δάκρυον «στάξαν, λέγει ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος Νύσσης, ἰσοδυναμεῖ τῷ λουτρῷ» (1). Ἡ Μαρία πρῶτον ἐνίψε τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, ἔπειτα ἀπεσπόγγισεν αὐτοὺς διὰ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, οὐ δὲ λούσον αὐτοὺς διὰ τῶν δακρύων σου, καὶ ἄλειψον διὰ τῶν τριχῶν σου· ἔπειτα ἀφιέρωσον εἰς αὐτὸν πάντας τοὺς λογισμοὺς τοῦ νοῦς σου, ὑποτάξας αὐτοὺς εἰς τὸ ἅγιον αὐτοῦ θέλημα· αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς εἰσὶ τοῦ σώματος βλαστοί, οἱ λογισμοὶ τοῦ νοῦς εἰσὶ τῆς καρδίας καρποί· αὐτὸς δὲ τὴν καρδίαν ἡμῶν ζητεῖ· «Δός μοι υἱὲ σὴν καρδίαν λέγει.» Περὶ τῆς καρδιακῆς ταύτης ἐργασίας ἦτοι τῆς Νοερᾶς προσευχῆς, καὶ αὐτὸς ὁ τὴν θεοπτερίαν τελειότατος, Ἠλίας, ὅταν ἔλυσε τὸν πολυχρόνιον ἐκεῖνον αὐχμὸν, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν Κάρμηλον, ἐκύψεν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἔθηκε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἀναμῆσον τῶν γονάτων αὐτοῦ· διατί; ἵνα διὰ τοιοῦτου σχήματος φιλοπονώτερον συνάξῃ τὸν αὐτοῦ νοῦν εἰς ἑαυτὸν, καὶ δι' ἑαυτοῦ συνάξῃ αὐτὸν εἰς τὸν Θεόν.

Αὕτη ὡς ἐν συντόμῳ εἶναι ἡ καλουμένη παρὰ τῶν θείων Πατέρων νοερά καὶ καρδιακὴ προσευχή. Ταύτην ἔχει ἔργον ἀδιάλειπτον καὶ παντοτεινόν· λαλῶν ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ γλυκὺ καὶ κοσμοπόθητον, καὶ παντοπόθητον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ· τὸν Ἰησοῦν νοῶν μὲ τὸν νοῦν, τὸν Ἰησοῦν ποθῶν, τὸν Ἰησοῦν μετὰ τῆς θερμῆς ἀγάπης καὶ σταθερᾶς θελήσεως μὲ ὅλας τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς σου ἐκζήτησον, καὶ ἐν τόπῳ ἡσύχῳ, καὶ ἀρετῇ διαμένειν καὶ ἀδολέσχει εἰς τὴν ἱερὰν καὶ πνευματικὴν ἐργασίαν ταύτην, καὶ ἀδρούς τοὺς καρποὺς θέλεις θερίσει, τὴν ταπεινώσιν, πένθος καὶ τὰ δάκρυα· κράζων πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐλεεινῶς διὰ νὰ σὲ ἐλεήσῃ καὶ ἰατρύσῃ ἀπὸ τὰ ἀνακρίθητα πάθη σου. Ὅθεν διὰ τῆς ταπεινώσεως, καὶ τοῦ πένθους καὶ τῶν δακρύων γίνεται ὁ Θεὸς ἴλεως εἰς τοιοῦτον, καὶ τὸν λυτρώνει ἀπὸ τὰς προσβολὰς τῶν παθῶν καὶ τῶν λογισμῶν, καὶ ἀπὸ τὰς παγίδας τῶν

(1) Λόγ. περὶ μετανοίας.

καὶ προσκυνήσουσι τῷ Πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ ἡ γὰρ ὁ Πατὴρ τοιοῦτους ζητεῖ τοὺς προσκυνούντας αὐτόν. «Πνεῦμα ὁ Θεός· καὶ τοὺς προσκυνούντας αὐτόν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν»· ἐκεῖνος ὅστις βλέπει τὰ ποιήματα τοῦ Θεοῦ, βλέπει καὶ νοεῖ τὴν ἀόρατον παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ πάσαι τὰς λοιπὰς αὐτοῦ τελειότητας. Πᾶν κτίσμα ἐστὶ κάτωπτρον, εἰς τὸν ὅποιον βλέπεις τὸν Θεὸν ἐκ προσέχης· βλέπεις τὸν οὐρανὸν, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τοὺς ἀστέρας, νόησον τὰ ἀόρατα τοῦ Θεοῦ, ἡγουν τὴν παντοδυναμίαν αὐτοῦ, τὴν ταῦτα δημιουργήσαν· παρατήρησον τὴν δύναμιν τῆς αἰδίου αὐτοῦ προνοίας, ἥτις διὰ παντός κρατεῖ καὶ διευθύνει τὰς κινήσεις εἰς τὰ αὐτὰ ἔρια καθ' ὅλην τὴν κτίσιν· οὐχὶ μόνον με τοὺς σωματικούς ὀφθαλμούς πρέπει νὰ βλέπῃς με ἀναισθησίαν ὡς τὰ ἀνόητα ζῶα, ἀλλὰ ὡς λογικὸς ἄνθρωπος νὰ βλέπῃς πᾶν πρᾶγμα καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ψυχῆς σου, τότε βλέπων ἐν πᾶσι τὸν Θεόν σου, προσκυνεῖς αὐτόν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Τότε δὲ ὅλος ὁ νοῦς σου, καὶ ὅλη ἡ καρδίᾳ σου, καὶ ὅλη ἡ ψυχὴ σου προσκολλᾶται τῷ Θεῷ, ὁμοῦ με τὸν ψαλμῶδὸν, λέγοντα, «ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου, ἔμοῦ δὲ ἀντελάβετο ἡ δεξιὰ σου». Ὅθεν με τοιαύτην αἰσθησιν ἀνάπτει ὁ θεοσεβὴς εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ τὸ πῦρ τῆς θείας ἀγαπήσεως· καὶ οὐδὲν ἄλλο ἀγαπᾷ, οὐδὲν ἄλλο ἐπιθυμεῖ, εἰ μὴ τὸ ἐν τῷ ὑπερτέλειον καὶ ἐνεργητικόν, καὶ ἐρασμιώτατον, τουτέστι τὸν Θεόν, καὶ οὕτω διὰ τῆς λαμπρότητος τῶν ἀρετῶν καταστολίζων τὴν ψυχὴν, καὶ περιμένει οὐχὶ τὴν δι' ἐσόπτρου καὶ αἰνιγμάτων, ἀλλὰ τὴν, «Πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἀπό-» λυσειν τοῦ Θεοῦ· ὅθεν με ὑπομονὴν μένων ἐν τῷ ἡσυχῷ καταλύματί σου, καταγίνου εἰς τὴν ἐν καρδίᾳ ἐπιστροφὴν ταύτην τοῦ νοῦς σου, καὶ ὅταν ἐνοχληθῇς ἀπὸ προσβολῆν τινὰ λογισμῶν πονηρῶν τρέχε εἰς τὴν καρδίαν σου φωνάζων, Ἰησοῦ μου βοήθει μοι, σῶσόν με Ἰησοῦ μου. Ὁ Ἰησοῦς ὅς ἦναι γλυκὺ μελέτημα τῆς καρδίας σου, ὁ Ἰησοῦς ὅς ἦναι τρυφή σου καὶ ἀδολέσχημα τοῦ νοῦς σου καὶ ἡ ἀναπνοή σου, καὶ οὕτω διὰ τῆς συνεχούς καὶ γλυκυτάτης μνήμης τοῦ Ἰησοῦ, θέλουν ἐμφυτευθῇ,

Θέλουν αὐξήσει, καὶ δένδρα μεγάλα θέλουν γενῇ εἰς τὴν καρδίαν σου αἱ τρεῖς μεγάλοι θεολογικαὶ ἀρεταί, ἡ πίστις, ἡ ἐλπίς, καὶ ἡ ἀγάπη.

Τί οὖν μακαριώτερον, τί εὐδαιμονέστερον, ἢ τί γλυκύτερον ἄλλο εἶναι, ὡς ἂν τὸ νὰ μελετᾷ τινὰς πάντοτε τὸ ἐνδοξόν, τὸ τερπνόν, καὶ πολυπόθητον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα· «Ἴνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν» γόνου κάμψῃ, ἐπουρανίων, καὶ καταχθονίων καὶ πᾶσα γλῶσσα «ἐξομολόγησεται ὅτι ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός· εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς Ἀμήν.» Εἰς τοῦτο τὸ πεποθημένον καὶ γλυκὺ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ βλέπεις τὴν δόξαν τὴν ἀληθινὴν καὶ ἀμάραντον, δόξαν, ἥτις ὀφθεῖσα μόνον χορτάζει πάσης τρυφῆς καὶ ἀγκυλλιάσεως καὶ μακαριότητος τοὺς ἰδόντας αὐτὴν καὶ ἀπολαύσαντας· διότι ἡ ἐκεῖ δόξα ἐστὶν ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ· ἐκεῖ τὰ ἀγαπητὰ σκηνώματα τοῦ Κυρίου, ὁ χορὸς τῶν προφητῶν, λάμπων τῇ καθαρότητι τῆς ψυχῆς αὐτῶν. Ἐκεῖ τῶν Ἀποστόλων ἡ ἐμψυχὴ ἀστράπτουσα τῇ λαμπρότητι τοῦ εὐαγγελικοῦ κηρύγματος· ἐκεῖ τῶν ἁγίων Μαρτύρων τὰ τάγματα, πεποικιλμένα τῆς ὁμολογίας τῷ αἵματι, περιβεβλημένα τοὺς στεφάνους τῆς νίκης· ἐκεῖ βλέπεις τοὺς θεοφόρους ἱεράρχας καὶ διδασκάλους, τοὺς ἁγίους Ἀσκητὰς, πάντας τοὺς Δικαίους ἐκλάμποντας ὡς φωστῆρας· ἐκεῖ βλέπεις τὰς ταξιαρχίας τῶν ἁγίων Ἀγγέλων, ἐκεῖ ἀκούεις αὐτοὺς ᾄδοντας καὶ βοῶντας τὰ τερπνὰ καὶ γλυκύτατα αὐτῶν ᾠσματα· ἐκεῖ βλέπεις καὶ τὸν ναόν· ὁ δὲ ναὸς ἐστὶν ὁ τρισυπόστατος Θεός, καὶ ὁ σεσαρκωμένος λόγος, «Ὁ γὰρ Κύριος ὁ Θεὸς ὁ Παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστὶ καὶ τὸ ἄρνιον» (1)· ἐκεῖ βλέπεις καὶ τὴν βασίλισσαν, τὴν μητέρα αὐτοῦ, τῶν ἁμαρτωλῶν τὴν προστασίαν, παρισταμένην ἐκ δεξιῶν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐν ἱματισμῷ διαχύρῳ περιβεβλημένη πεποικιλμένη τὴν ἁμεμπτον Παρθενίαν, καὶ πασῶν τῶν ἀρετῶν τὰς λαμπρότητας.

Ὅθεν ἐνθυμήθητι ὅτι ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε πρῶτον τὸν ἀόρατον κόσμον, καὶ τὸν ὁρατὸν δεύτερον· ὡς εἶπεν ἡ θεολόγος σάλπιγξ

(1) Ἀποκ. ΚΘ'. 22.

τῆς Ἐκκλησίας. « ἵνα δείξῃ σοφίας μείζονος, καὶ φύσεως πολυ-
 » τελείας· ὕστερον πάντων δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκ ψυχῆς
 » ἀοράτου καὶ σώματος ὁρατοῦ. (1) τὸ μὲν σῶμα παρομοιάσων
 ὡς ἕνα πλάστιγγον βασιλικόν, κατασκευασμένον μὲ μίαν ὑπερτάτην
 ἀρχιτεκτονικὴν ἐνὸς ἀπειροσφόρου δημιουργοῦ· τὸ ὁποῖον ὑπερῶν
 μὲν ἔχει τὴν κεφαλὴν· θάλαμον δὲ μυστικώτατον τὴν καρδίαν,
 ταχυδρόμους τὰ πνεύματα, ἀγωγούς καὶ περάματα τὰ σωλη-
 νοειδῆ νεῦρα· καὶ θυρίδας τὰ πέντε αἰσθητήρια· τὴν δὲ ψυχὴν ἢ
 μᾶλλον εἰπεῖν τὸν νοῦν στοχάσσω ὡς ἕνα βασιλέα, ἀπὸ τρεῖς κα-
 θολικωτέρας δυνάμεις δορυφορούμενον, τὴν νοερὰν, τὴν λογιστικὴν
 καὶ τὴν θελητικὴν, ἣ ὁποία εὐρίσκεται μὲν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ
 σώματος, κατὰ τὸν Χρυσορρόα τῆς Δαμασκοῦ· « Ἡ ψυχὴ εἰς τὸ
 » σῶμα εὐρίσκεται, καθὼς τὸ πῦρ εὐρίσκεται εἰς ὅλον τὸν πεπυ-
 ρακτωμένον σίδηρον· » ὅθεν οὗτος ὁ βασιλεὺς εἶναι καθαρὸς, καὶ
 φῶς κατὰ τὴν νοερὰν αὐτοῦ φύσιν. Ἀλλὰ κατακαλυπτόμενος τῷ
 ζόφῳ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, μετὰ τὸ ἅγιον βάπτισμα, φω-
 τεινὸς ὅλος γίνεται, τῷ ὑπερφυσικῷ φωτὶ τῆς θείας χάριτος
 ἀστραπτόμενος, καὶ τὰς ἡλιακὰς ὑπερλάμπων ἀκτῖνας, κατὰ τὸν
 θεῖον Χρυσόστομον, « Βαπτίζομεθα γὰρ καὶ ὑπὲρ τὸν Ἥλιον ἢ
 » ψυχὴ λάμπει, τῷ πνεύματι καθαιρομένη· καὶ οὐ μόνον ὁρῶμεν
 » εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ καὶ ἐκείθεν δεχόμεθα τινὰ αἴγλην
 » ὥσπερ ὁ ἄργυρος καθαρὸς πρὸς τὰς ἀκτῖνας κείμενος, καὶ αὐτὸς
 » ἀκτῖνας ἐκπέμπει· » (2) ὅθεν λαμβάνει τὴν τελείαν ἐξάλειψιν
 οὐ μόνον πασῶν τῶν προαιρετικῶν αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ
 ἐκείνης τῆς ἁμαρτίας μεθ' ἧς συνελήφθη, καὶ μεθ' ἧς ἐκίστησεν
 αὐτὸν ἢ μήτηρ αὐτοῦ ἀναγεννᾶται τὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν,
 γίνεται ἡγαπημένος φίλος, υἱὸς καὶ κληρονόμος τῆς βασιλείας
 τοῦ Θεοῦ, ἐνοικίζει αὐτὸν τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς τὴν ψυχὴν αὐ-
 τοῦ· « ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, λέγει ὁ Θεοσέβιος Παῦλος,
 Χριστὸν ἐνεδύσασθε· ἐντεῦθεν λαμβάνει τὸν θεῖον φωτισμὸν καὶ
 τὴν χάριν, λαμβάνει τὰ χαρίσματα τοῦ Παναγίου Πνεύματος,
 γίνεται σκεῦος ἐπιτήδειον τῶν λοιπῶν Μυστηρίων, τοῦ προορα-

(1) Δόγμ. εἰς τὰ Γενίθ. καὶ Πάσχμ. — (2) Δόγμ. Ζ'. Β'. Κορινθ.

τικοῦ χαρίσματος, τῶν θείων ὁπτασιῶν, τῆς δυνάμεως τῶν θαυ-
 μάτων, καὶ ὁ φυλάξας τοῦτο τὸ μέγα χάρισμα ἀμόλυντον, εἰσέρ-
 χεται εἰς τὸν νυμφῶνα τὸν θεῖον ἐνδεδυμένος τοῦ γάμου τὸ
 ἔνδυμα τῆς τοῦ Θεοῦ δόξης καὶ μακαριότητος· ὁ δὲ τὴν δω-
 ρεὰν ταύτην τοῦ Θεοῦ μολύνas διὰ ἁμαρτιῶν, σώζεται διὰ τοῦ
 βαπτίσματος τῶν δακρύων τῆς μετανοίας, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸν
 θεῖον Γρηγόριον, ἰσοδυναμεῖ τῷ λουτρῷ· κατὰ τὸν λόγον τοῦ
 Κυρίου, ὃν εἶπε πρὸς Σίμωνα τὸν φαρισαῖον περὶ τῆς ἁμαρτωλοῦ
 γυναικός. « Οὐ χάριν, λέγω σοι, ἀφένονται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ
 » πολλαί, ὅτι ἡγάπησε πολὺ· ὃ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀ-
 » γαπᾷ. » (1) Οὕτω καὶ ὁ ἐραστὴς τῆς ἀρετῆς βάλλει ἐμπροσθέν
 του τὸ ὑπερέτελειον πασῶν τῶν ἀρετῶν πρωτότυπον, τὸν Σωτῆρα,
 λέγω, τοῦ κόσμου, τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ προσηλώσας εἰς
 αὐτὸν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν, ἐπιμελεῖται ὅσον ἡ φύσις δύνas-
 ται ὑπὸ τῆς χάριτος δυναμουμένη, ἵνα καὶ τὰς διαθέσεις, καὶ τὰ
 λόγια, καὶ τὰς πράξεις μιμηθῇ, καὶ ἐπακολουθήσῃ πᾶσι τοῖς
 ἔχουσιν αὐτοῦ· ἐκ τούτου γίνεται πρᾶος καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ
 κατὰ τὸ μᾶθημα τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ· γίνεται ὑπήκοος εἰς τοῦ
 Θεοῦ τὰ προστάγματα, ὡς ὁ ἀρχηγὸς τῆς πίστεως Ἰησοῦς, ἀνε-
 ξίκακος εἰς τὰς συκοφαντίας, μακρόθυμος εἰς τὰς ὕβρεις, ὑπομο-
 νητικὸς εἰς τοὺς διωγμούς, ἰσχυρὸς εἰς τοὺς κατὰ τῶν δαιμόνων
 πολέμους· ἡ μὲν ψυχὴ αὐτοῦ γίνεται ἀπλὴ καὶ ἄκακος, ὁ δὲ νοῦς
 καθαρὸς καὶ πνέων θεοῦ ζήλου, ἡ δὲ καρδία πλήρης ἐκείνης τῆς
 ἀγάπης, περὶ τῆς ὁποίας εἶπεν ὁ Κύριος, « Μείζονα ταύτης ἀγά-
 » πῃν οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων
 » αὐτοῦ. » (2) Ταύτης τῆς ἀγάπης ἡ γλυκυτάτη φλόξ καταφλέγει
 ἀκαταπαύστως τὴν καρδίαν αὐτοῦ. Ἐκ τούτου δὲ προέρχονται αἱ
 συχναὶ προσευχαί, αἱ εὐλαβεῖς γονυκλισίαι, αἱ ὁλονύκτιοι ἀγρυ-
 πνίαι, αἱ προσεκτικαὶ ἀναγνώσεις τῶν ἱερῶν βιβλίων, ἡ νοερὰ
 μελέτη τῶν ἐπουρανίων πραγμάτων, ἡ διηνεκὴς προσήλωσις τοῦ
 νοῦς εἰς τὸν Θεόν.

Οὐ δύναμαι περιγράψαι πάσας τὰς πρακτικὰς καὶ θεωρητι-

(1) Λουκ. Ζ'. 47. — (2) Ἰωάν. ΙΕ'. 13.

»τοῦ φωτός τοῦ προσώπου σου, εὐφραίνουσα πάντα τὰ ὁσά μου.
 »Αὐξήσον τοῦτο, δέομαι, χορηγέ τοῦ φωτός, τὸ ἐν ἐμοὶ λάμπον
 »φῶς: τί τὸ τὴν ἐμὴν καρδίαν φλέγον πῦρ; τί τοῦτο οὐπὲρ
 »αἰσθάνομαι; τί τὸ φῶς, τὸ τὴν ἐμὴν ἀκτινοβολοῦν καρδίαν;
 »ὦ φῶς, αἶε καίον, καὶ μὴ σβεννύμενον, ἀναψόν με· ὦ φῶς, αἶε
 »λάμπον φώτισόν με, πῦρ ἅγιον, πῶς μετὰ γλυκύτητος φλέγεις!
 »πῶς ἀπορρήτως λάμπεις!» (1) ὅσῳ γὰρ γίνεται τινὰς φωτεινό-
 τερος μετὰ τοῦ φωτός ἔργα του, καὶ ὅπου πλησιάζει πρὸς τὸ
 ἀληθινὸν καὶ πρῶτον φῶς τὸν Θεόν, τόσον περισσότερον αἰσθάν-
 νεται καὶ γνωρίζει τὰς ἁμαρτίας του τὰς ὁποίας δὲν ἔδωκε
 πρότερον· ὡς τὸν Ἰσαΐαν ὁποῦ ὅταν ἠξιώθη νὰ πλησιάσῃ εἰς
 τὸ θεῖον φῶς, καὶ νὰ ἰδῇ τὸν Θεὸν ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρ-
 μένου, ἀνεβόησεν «ὦ τάλας ἐγὼ, ὅτι κατανένυγμαί ὅτι ἄνθρω-
 »πος ὢν, καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων, ἐν μέσῳ λαοῦ ἀκάθαρτα
 »χεῖλη ἔχοντος ἐγὼ οἰκῶ.» (2)

Ἐπειδὴ λοιπὸν κἀνένας, ὅσον καὶ ἂν ᾔναι ἅγιος καὶ περιπατῇ
 ἐν τῷ φωτὶ τῶν ἐντολῶν, καὶ τῆς ἀρετῆς, δὲν εἶναι τρόπος νὰ
 φυλαχθῇ ἀναμάρτητος ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῇ, ἀλλὰ πίπτει εἰς κά-
 ποια τινὰ συγγνωστὰ ἁμαρτήματα, καθ' ὃ ἄνθρωπος, διὰ τοῦτο
 λέγει ὁ Θεολόγος Ἰωάννης, «Καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ
 »υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.» (3) Αὐτὸ κα-
 θαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ κάθε ἁμαρτίαν, ὅταν καὶ ἡμεῖς ἐξομολογηθώ-
 μεν αὐτὴν, καὶ μετανοήσωμεν· ἀλλὰ καὶ ὅταν μεταλαμβάνω-
 μεν τὸ πανάγιον σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Χριστοῦ μετὰ φόβου, καὶ
 συντετριμένης καρδίας, πιστεύομεν ὅτι αὐτὸ μᾶς γίνεται εἰς
 ἄφραστον τῶν τοιούτων συγγνωστῶν ἁμαρτημάτων, ὁποῦ ἐπρά-
 ξαμεν ἐκουσίως, ἢ ἀκουσίως, ἐν γνώσει, ἢ ἐν ἀγνοίᾳ κατὰ τινὰ
 περίστασιν, καὶ ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν. Πλὴν ὡς ὁ Πέτρος διὰ πι-
 κρῶν δακρύων, οὐχὶ τὰ ἱμάτιά σου, ἀλλὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ
 νοῦς καὶ τῆς καρδίας σου τὸν ῥύπον· ἐτοίμασον σεαυτὸν διὰ
 προσευχῆς, διὰ νηστείας, διὰ ἐλεημοσύνης, καὶ διὰ παντὸς ἄλλου
 θεαρέστου ἔργου· ἔπειτα μετὰ πίστεως καὶ εὐλαθείας, μετὰ φό-

(1) Περὶ θεοῦ φωτός. — (2) Ἠσ. 6. 5. — (3) Α. Γω. Α'. 7.

βου καὶ ἀγάπης πρόσελθε, τύπτειν τὸ στήθος ὡς ὁ Τελώνης καὶ
 ὁ ἐκκατόνταρχος κραυγάζων τὸ, «Κύριε οὐκ εἰμὶ ἱκανός, ἵνα μου
 »ὑπὸ τὴν σέβην εἰέλθῃς,» (1) καὶ οὕτω μετέλαβε τῶν ἀρχάντων
 τοῦ Χριστοῦ μυστηρίων· τοιοῦτοτρόπως γίνεται σοὶ ψυχῆς καὶ
 σώματος ἁγιασμός, καὶ τελεία μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔνωσις. Τότε πε-
 ρισσότερον ὡς δεῖξωμεν προσοχὴν καὶ φυλακὴν τοῦ νοῦς καὶ
 ἀκριβείαν, διὰ νὰ κατακλύσῃ τὰς ἁμαρτίας μας, καὶ τοὺς μι-
 κροὺς καὶ μεγάλους μολυσμοὺς τῶν ψυχῶν μας τὸ Θεῖον πῦρ,
 ἡγουν τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· διότι ὅταν
 αὐτὸ ἔμβῃ ἐντὸς ἡμῶν, παρευθὺς ἀποδιώκει ἀπὸ τὴν καρδίαν
 μας τὰ πονηρὰ πνεύματα τῆς πλάνης, καὶ συγχωρεῖ τὰς προγεγε-
 νημένας ἁμαρτίας, καὶ ἀπομένει τότε ὁ νοῦς χωρὶς ἐνόχλησιν
 τῶν πονηρῶν λογισμῶν· καὶ ἐὰν φυλάξωμεν τὸν νοῦν μας εἰς τὴν
 πόλιν τῆς καρδίας μας, τότε τὸ θεῖον σῶμα λαμπρύνει περισσό-
 τερον τὸν νοῦν μας, καὶ ἀστερόμορφον αὐτὸν ἀπεργάζεται.

Μὴ βάλῃς ὕλην σου τὴν σπουδὴν εἰς τὴν σάρκα, ἀλλὰ διό-
 ρισον εἰς αὐτὴν ἀσκήσιν κατὰ δύναμιν καὶ ἀγῶνα, ὅλον δὲ τὸν
 νοῦν σου στρέφον εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον· διότι λέγει ὁ Παῦλος, ἡ
 σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος, ἡ δὲ εὐσεβεία
 πρὸς πάντα εἶναι ὠφέλιμος. Ὅθεν πρέπει νὰ ἔχῃς προσευχὴν κα-
 θαρὰν ἀπὸ πονηρῶν λογισμῶν, ἐκείνην λέγω τὴν προσευχὴν ὁποῦ
 πάντα ἐνεργεῖται εἰς τὰ ἐνδόμυχα τῆς ψυχῆς, διὰ νὰ καταφλο-
 γίζεται μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ πολέμιος ὁποῦ μᾶς
 πολεμεῖ κρυφίως· καὶ τήρει εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας παντοτει-
 νὴν σιωπὴν, ἀπέχων ἀπὸ κάθε λογισμῶν τῶν ἐξωθεν ἐν ἡσυχίᾳ,
 καὶ προσεύχου ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ.

Ἀδελφοί, πρέπει νὰ ἔχετε ὡς ἄρμα φοβερὸν τὴν νοεράν καὶ
 καρδιακὴν ταύτην ἁγίαν προσευχὴν, ἡγουν νὰ μὴν ἀφίνετε τὸν
 νοῦν σας νὰ περιπατῇ εἰς τὰ μάταια πράγματα τοῦ κόσμου, ἀλ-
 λά νὰ τὸν γυρίζετε μέσα εἰς τὴν καρδίαν σας, καὶ ἐκεῖ νὰ προ-
 σεύχεσθε μετὰ τὸν ἐνδιάθετον λόγον τῆς καρδίας, καὶ νὰ λέγετε·
 »Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ Γίε τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με, βασιλεύωντες τὴν

(1) Ματ. Η'. 8.

ἀναπνοὴν ἕως ὅπου νὰ εἰπῇτε μίαν φορὰν τὴν σύντομον αὐτὴν προσευχὴν καὶ οὕτω μὲ τὸ φοβερὸν ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γίνεται ὥσάν μάχαιρα δίστομος καὶ κατακόπτει, καὶ μαστίζει, τοὺς πολεμίους, ὅπου εὐρίσκονται εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς καρδίας, καὶ ἀπὸ ἐκεῖ, ὡς πνεύματα λεπτά, λαλοῦσι τοὺς πονηροὺς, καὶ βλασφήμους, καὶ ἀχρεῖους λογισμοὺς διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου· ἡ δὲ θέρμη ὅπου γεννᾶται ἀπὸ τὴν συχνὴν μελέτην τοῦ ὀνόματος τοῦ Χριστοῦ, δίδωκε τὰς προσβολὰς τῶν δαιμόνων, καθὼς εἶπεν ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης τῆς κλίμακος· « Ἰησοῦ ὀνόματι, μάστιζε πολεμίους· » μὲ τὴν μάχαιραν ταύτην τοῦ πνεύματος, ὅπου ἀληθῶς, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἰσερχόμενος εἰς τὴν καρδίαν ἡμῶν, ὡς μάχαιρα κόπτει τῆς κακίας τὰς ἀκάνθας, καὶ προχωρῶν ἕως αὐτῶν τῶν ἐνδοτάτων τοῦ νοὸς λογισμῶν, καθάρει τὰς πονηρὰς τῆς ψυχῆς διαθέσεις· λέγει ὁ θεὸς Παῦλος· « Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, » καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, » καὶ διεικνύμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἀρ- » μῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρ- » δίας· » (1) αὐτὸς ζῶν καὶ δοτὴρ ἐστὶ τῆς ζωῆς πάντων καὶ δια- » τηρεῖ καὶ σώζει καὶ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. Πῶς δὲ τὸ φῶς τοῦτο φωτίζει; φυτεῖται εἰς τὴν ψυχὴν ἐκάστου τὴν δύνανται τοῦ λόγου, τὰς ἀρχὰς τῆς φρονήσεως, καὶ γνώσεως, καὶ τῆς θεογνωσίας τὰ σπέρματα. Ἐν τούτῳ τοῦ Ἰησοῦ τῷ θεῷ κάλλει κατχυγασθεὶς τὸν νοῦν ὁ τῶν Ἀποστόλων κορυφαῖος ἐπὶ τοῦ Θαβωρίου, καὶ τρωθεὶς τὴν καρδίαν ὑπὸ τοῦ ἐξαίστου καὶ υπερκάλλους ἐκείνου θαύματος τῆς θεότητος τοῦ μεταμορφωμένου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν ἤθελε πλέον νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς τοιαύτης πανευφροσύνου θεωρίας, καὶ ὅλος ἐνθουσιασμένος καὶ ἐξηστικῶς ἔλεγε· « Κύριε, καλὸν ἐστὶν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· εἰ θέλεις » ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ » μίαν Ἠλίᾳ » (2). Οὗτος ὁ μακάριος Πέτρος ὁ τῆς ἐκείνου με- » γαλειότητος ἐπόπτης γενόμενος ὢν ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ, Καλῶς, φησί, ποιεῖτε τῷ προφητικῷ πειθόμενοι λόγῳ· οὗτος γὰρ τοὺς ἐν

(1) Πρὸς Εβραίους Δ'. 12. — (2) Ματθ. ιζ'. 4.

ἀγνοίᾳ φωταγωγεῖ, ἕως καθαρὸν ὕμιν τὸ φῶς τοῦ εὐαγγελίου διαφανῆ, καὶ ὁ νοητὸς ἑωσφόρος τουτέστι Χριστὸς, ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν ἀνατείλῃ. Πᾶσα προφητεία γραφῆς, φησί, οὐκ ἐξ ἀνθρωπίνης ἐπιλύσεως γίνεται· οὐκ αὐτοὶ φησὶν ἑαυτοὺς ἡρμηνεύσαν οἱ προφῆται, οὐ γὰρ ἑαυτοῖς ἐφθέγγοντο, ἀλλὰ διακονοῦντες τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, καὶ οὐχ ὡς ἐξιστάμενοι προεφῆτευον τῷ λαῷ, ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἰστάμενοι, καὶ ἐκόντες, καὶ εἰδότες ὑποῦργουν τῷ πρὸς αὐτοὺς γενομένῳ λόγῳ· ὅστις λόγος οὐ κατὰ βούλησιν ἀνθρώπου ἠνέχθη ποτὲ, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ φέρεται εἰς ἀνθρώπους· οἵτινες ἄνθρωποι ἐκόντες ὑποῦργουν αὐτοῖς· καθότι καὶ εἰς τὸν Ἀπόστολον Παῦλον ἐν ταῖς Πράξεσι λέγει· « εἶπε δὲ ὁ Κύριος δι' » ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ Παύλῳ· Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει καὶ μὴ » σιωπῆσης. » (1) εἶπε δὲ δι' ὀνείρου, εἶτε ἐγγρηγόρως ἐθεάσατο τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν οὐδεμίᾳ διαφορᾷ· πλὴν καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὥφθη αὐτῷ, διὰ καὶ αὐτὸς ἔλεγεν, οὐχὶ Ἰησοῦν τὸν Κύριον ἡμῶν ἐώρακα; « Ἡμέρας μέσης, κατὰ τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόνθεν ὑπὲρ τὴν » λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, περιλάμπαν με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ » πορευομένους » (2)· ὥστε ὁπτασία ἐστίν, ἡ καθαρὰ θεά, ἡ ὑπερβαίνουσα ἄνθρωπον, ὅπερ τις ἐν σαρκὶ ὦν διχὰ τοῦ ἀποκαλυφθῆναι αὐτοῦ τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐκ ἐστὶν ἰδεῖν δυνατόν· ὥστε καὶ οἱ βαπτισθέντες ὑπὸ τῶν χειρῶν Παύλου εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐλάβανον. Τοῦτο δὲ οὐχ ἐώρων, ἀόρατον γὰρ ἐστὶν, αἰσθητὸν δὲ τινα ἔλεγχον ἐδίδου τῆς ἐνεργείας ἐκείνης ἡ χάρις τινι, καὶ τοιαύτη ἐφθέγγετο γλώσση, ὥστε τοῦτο ἐφανερῶς τοῖς ἐξώθεν, ὅτι τὸ πνεῦμα ἐστὶν ἐν αὐτῷ τῷ φθεγγόμενῳ δεικνύντος τοῦ Θεοῦ, ὅτι τοῦτο ἐστὶ τῆς ἐξουσίας τῆς ἀνωτάτω, ὅπερ ἕκαστος ἔλαβε διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, οὐ γὰρ οἱ προφῆται μόνον, καὶ οἱ κατ' ἐκείνους, καὶ πρὸ ἐκείνων ἄνδρες ἅγιοι, ἀλλ' ἐξαιρέτως πάντες οἱ εἰς τὸν μέγαν καὶ μόνον ἀληθῆ Χριστὸν, καὶ σωτῆρα πιστεύσαντες ὕστερον, καὶ νῦν ἔτι πιστεύοντες, καὶ ἐν τῷ θεῷ τῆς παλιγγενεσίας λουτρῷ καὶ βαπτίσματι συμβολικῶς τῷ μύρῳ χριόμενοι, καὶ τὴν διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-

(1) Πράξ. Η'. 9. — (2) Πράξ. Κζ'. 13.

τος υιοθεσίαν λαμβάνοντες, δι' οὗ γινόμεθα κληρονόμοι Θεοῦ, καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ· καὶ τοῦτο μᾶς βεβαιοῖ δ' εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης· «οἶδαμεν φησὶν ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἦκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν Θεόν.» (1) Ταύτην τὴν διάνοιαν τοῦ γινώσκειν τὸν ἀληθινὸν Θεόν, λαβὼν ὁ Θεὸς Παῦλος, καθ' ἣν γινώσκεται ὁ ἀληθὺς ἐλθὼν υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἔλεγεν· ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, τουτέστι πνεῦμα Χριστοῦ· ἥτοι τὸ ἐν τῷ νῷ τοῦ Χριστοῦ, ὅπερ αὐτὸς βούλεται καὶ ἀπεκάλυψεν. Ὁ ταύτην τὴν διάνοιαν, καὶ τοῦτον τὸν νοῦν ἔχων, γινώσκει τὸν κατ' οὐσίαν ἀληθινόν, καὶ ἔστιν ἐν αὐτῷ ἐνούμενος πρὸς αὐτόν, πραγματικὴν νόησιν αὐτοῦ ἔχων. «συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον ὁ Παῦλος φησί. (2)

Τέσσαρες εἰς τὸν ἄνθρωπον εἰσὶ νόμοι. Εἰς μὲν ὧν φασὶ τοῦ Θεοῦ· δεῦτερος ὁ ἀντιστρατεύμενος τῷ νοί· τρίτος ὁ τοῦ νοός· τέταρτος ὁ τῆς ἁμαρτίας, ὁ ἐν τοῖς μέλεσιν ὧν. Τούτων ὁ πρῶτος, τὸ εὐαγγελικόν ἐστὶ πρόσταγμα, ἔξωθεν διὰ τοῦ κηρύγματός εἰσὼν· καὶ ὁ δεῦτερος τῶν ἔξωθεν ἐστὶν ἐπεισιῶν κατ' ἐνέργειαν τοῦ πονηροῦ· ὁ τρίτος, τῇ φύσει ἡμῶν ἐγκατασπαρῆς παρὰ τοῦ δημιουργοῦ· ὁ τέταρτος ὁ φιλαμαρτημῶν, ὅς πρὸς τὸ κακὸν διὰ τῆς συνήθειας ἐνετειρέθησεν ἐν ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας.

Τοιγαροῦν τὸ πνεῦμα διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· αὐτὸς γὰρ ὁ αἷτιος ἡμῖν τῆς δωρεᾶς τοῦ πνεύματος, ἐλευθερώνων ἀπὸ τὴν φθορὰν πρὸς βελτίωσιν ἀγιασμοῦ καὶ καθαρότητος. Χριστοῦ, τοῦ οὐρανοῦ μύρου καὶ θυμιάματος εὐωδία ἐσμὲν, τὴν ὁσμὴν αὐτοῦ περιφέροντες πανταχοῦ. Εὐωδία δὲ ἐσμὲν ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ, οἷον ἀναφερομένη πως εἰς τὸν οὐρανόν, ἥ ἐαυτοὺς ἱεουργοῦντες, ἡ ἀπὸ τῆς ἔξωθεν ἁμαρτίας καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκοντες, καὶ εἰς ἱερεῖον λογιζόμενοι Χριστοῦ, εὐωδίαν δὲ κηρύσσομεν, κἄν τις ἐκ τούτου σῴζεται διὰ πίστεως, κἄν ἀπολοῦνται τινες τῇ ἀπιστίᾳ· ἀλλ' ὡς ἐκ Θεοῦ λαβόντες καὶ μαθόντες, καὶ ὡς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ λαλοῦντες διὰ Χριστὸν ἐνηχούμενοι, οὕτω λαλοῦσιν οἱ ἄγιοι τοῦ Θεοῦ ἄνθρωποι, πάντες ἀνακαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν τοῦ

(1) Ἐπιστολ. 1. Ε'. 20. — (2) Πρὸς Ρωμ. 2'. 22.

Πνεύματος κατοπτριζόμενοι, καὶ ἀναμορφούμενοι πρὸς τὴν αὐτὴν δόξαν· καθάπερ γὰρ ἄργυρος ἀντικρυς ἡλίου κείμενος ἀντιπέμψει καὶ αὐτὸς ἀκτίνας τῆς ἐκβολῆς τοῦ ἡλίου, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ βαπτίσματι καθαιρόμενοι διὰ τοῦ πνεύματος καὶ ταῖς ἐκείνου ἀκτίσι καταυγαζόμενοι, αἵ γλῆν τὴν νοητὴν καὶ ἡμεῖς ἀντιπέμπομεν, καὶ εἰς αὐτὴν τὴν λαμπηδόνα μεταβαλλόμεθα ἀπὸ δόξης τοῦ Πνεύματος, εἰς ἡμετέραν δόξαν ἐρχομένης τῆς μεταμορφώσεως· καὶ εἰς τοιαύτην δόξαν φθάνομεν, εἰς οἷαν εἰκὸς φθάσαι τὸν ἀπὸ τοῦ παρακλήτου καταυγαζόμενον, καὶ εἰκόνα ἀμυδρὰν τῆς αὐτῆς δόξης ἐνσημαινόμενον. «ἴστε οὖν ἔτι εἰ δούλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος Θεοῦ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ» (1).

Πόθεν δὲ δῆλον ὅτι υιοθεσίας ἡξιώμεθα; ἐκ τοῦ τῆς υιοθεσίας πνεύματος, ὅπερ καταπεφοίτηκε, παρασκευάζον ἡμᾶς καὶ διδάσκον πατέρα τὸν Θεὸν καλεῖν· ὅπερ οὐκ ἂν ἦν, εἰ μὴ υιοθεσίας ἡξιώμεθα· καθὼς ὁ Παῦλος φησὶ, «ἵνα δώῃ ἡμῖν εἰς τὸν ἔσω ἄνθρωπον κατοικῆσαι τὸν Χριστόν» (2). ἵνα φησὶ ναὸς Θεοῦ γένησθε, καὶ οὐχ ἀπλῶς φησὶ κατοικῆσαι ἐπιτόλαιον, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν φησιν· ὁ γὰρ ἔσω ἄνθρωπος, καὶ αἱ καρδίαι τὴν κατὰ βᾶθος ἐνοίκησιν, καὶ τὴν οἶον συμφύη καὶ ἐρριζωμένην πίστιν δαλοῖ· ἵνα γνῶτε τὴν ὑπερβάλλουσαν πάντα νοῦν ἀγάπην τοῦ Χριστοῦ. Ἔστι μὲν γὰρ ὑπεράνω πάσης γνώσεως, πλὴν ὑμεῖς γινώσεσθε αὐτὴν εἰ τὸν Χριστὸν σχοίητε ἐνοικοῦντα· ἵνα ἐκ τούτου πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ Θεοῦ· πλήρωμα δὲ Θεοῦ ἐστὶ, τὸ γινῶναι ὡς ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Πνεύματι ἁγίῳ, προσκυνεῖται ἡμῖν ὁ Θεός. ἵνα ᾗτε πεπληρωμένοι πάσῃ ἀρετῇ, ἡ πλήρης ὁ Θεός· καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν· ἐπεὶ δὲ γὰρ σὰρξ αὐτοῦ καὶ μέλη γεγόναμεν, κεφαλὴν αὐτὸν ἔχοντες τὸν Χριστὸν, τούτου χάριν ἐσμὲν πεπληρωμένοι πνεύματος ἁγίου· εἰ γὰρ καὶ δημοσῆσις γέγονεν ἡμῖν κατὰ σάρκα, ἀλλ' ἦν κατεξουσιαζὼν πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας ὡς Θεός· «συνηγέρθητε τῷ Χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ ὁ Χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ καθήμενος.» (3) Ἐν τῷ βαπτίσματι συνηγέρθημεν τῷ Χριστῷ,

(1) Γαλ. Δ'. 7. — (2) Ἐφεσ. Γ. 14. (3) Κολοσ. Γ'. 19.

τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς φρονῶμεν ἐνθα ἐστὶ Χριστὸς, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἀπεθάνομεν ἐκ τῶν γηϊνῶν, καὶ ἡ ζωὴ ἡμῶν κέκρυπται Χριστῷ ἐν τῷ Θεῷ· τῶν γὰρ ἀληθινῶν χριστιανῶν ζωὴ ἐστὶν ἡ μέλλουσα· ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθε Χριστὸς Ἰησοῦς, ἵνα καὶ ἡμεῖς οἱ σάρκα ἔχοντες εἴσοδον ἔχωμεν· ἡ δὲ παροῦσα, εἰκόνα θανάτου μᾶλλον ἢ ζωῆς· ἔχει· ὅταν γὰρ μελέτην θανάτου ποιῇτε τὴν ζώην, (τοῦτο γὰρ φιλοσοφίας ὅρος), ὅταν νεκρῶσαι βούλησθε τὸ σῶμα, ἵνα συννεκρωθῶσιν αἱ ἐπιθυμίαι, πῶς ζωὴ ἐστίν; ἵνα δὲ μὴδὲν στερηθῶμεν τῆς ἐνεργείας τοῦ ἁγίου πνεύματος ἀμέμπτως ἀρμοσθῆναι αὐτῷ, ἀνάγκη ἵνα ἀκηλίδωτον φυλάξωμεν αὐτήν. Ἄλλως τε δὲ πνεῦμα ἐστὶν αὐτὸ τὸ λογικόν· ψυχὴ ἐστὶν ἡ ζωτικὴ δύναμις τοῦ σώματος· σῶμα ἐστὶ τὸ συνέχον ὄργανον τὸ λογικόν, καὶ μὴ περιέχον· αὕτη ἡ ψυχὴ περὶ ἧς καὶ ὁ Ἀπόστολος λέγει οὐκ ἔστι λογικὴ, οὐδὲ ἐκ λογικῆς φύσεως, οὐ γὰρ ἔστιν εἶπεν δύο λογικά ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' αὕτη ἐστὶ περὶ ἧς γέγραπται· ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς· καὶ ὀνομάζει τὴν πνοὴν ταύτην ψυχὴν, ἣν ἀμεμπτον τηρεῖναι τοῖς πιστοῖς ὁ Ἀπόστολος εὐχεται λέγων. «Ὁ δὲ Θεὸς ἀγιάσαι ὑμᾶς ὀλοτελεῖς· καὶ ὀλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως τηρηθεῖν» (1) ὥσει ἔλεγε τὸ πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα, καὶ ἡ ἐν τούτῳ ζωὴ· ἠνέξατο γὰρ ὀλοτελεῶς ἡμῖν τὸν ἔσω ἀνθρώπον, καὶ τὴν ἑξῶ καὶ τὴν διάμεσον ζώην τὴν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν· δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφύομεν θυσίαν αἰνέσεως διὰ παντός· τῷ Θεῷ, τουτέστι καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων, τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. (2) τὰς πρὸς Θεὸν δεήσεις καὶ τοὺς ὕμνους καὶ τὰς εὐχὰς φησὶ ὁ θεὸς Ἀπόστολος καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· εἰ γὰρ μεσίτης γενέσθαι Θεοῦ καὶ ἡμῶν ἠθέλησεν, εἰκότως δι' αὐτοῦ ὁ Πατὴρ τὸ εὐάρεστον αὐτῷ εἰς ἡμᾶς ἐπιτελεῖ· «μάρτυς γὰρ μου ἐστὶν ὁ Θεὸς ὡς ἐπιποθῶ» πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ἡμῶν περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ

(1) Θεσσαλ. Α'. 25. — (2) Εβρ. ΙΓ'. 14.

αἰσθήσει. » (1) Καλεῖ μάρτυρα τὸν Θεὸν ὁ Παῦλος ὡς σφῶδρα ἀληθεύων καὶ σφῶδρα ἀγαπῶν πάντας· διὰ τῶν σπλάγχνων ἐσῆμανεν ἐν ἀγάπῃ τῇ διὰ Χριστὸν πάσῃ σπονδῇ καὶ αἰσθήσει· καὶ ἀποθνήσκω, θυσίαν μέλλω, καὶ σπονδὴν ἐμαυτὸν προσφέρειν Χριστῷ· χαίρω λέγει (οὐ χρὴ λυπεῖσθαι τοὺς μαθητάς,) ἐπὶ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ, θυσία προσάγεται Χριστῷ· ἀλλὰ μᾶλλον χαίρειν· εἰ οὖν καὶ τελευτῶ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, ὅτι ὡς θυσίαν καὶ λειτουργίαν προσφέρειν Χριστῷ· μᾶλλον δὲ οὐχ ὑμᾶς· ἀλλὰ τὴν πίστιν ὑμῶν· χαίρω οὖν ὅτι ἐγὼ σπένδομαι· συγχαίρω δὲ καὶ ὑμῖν, ὅτι τὴν πίστιν ὑμῶν ὡς θυσίαν καὶ λειτουργίαν προσφέρειν μέλλω τῷ Χριστῷ· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὑμεῖς ἐπὶ μὲν τῇ πίστει ὑμῶν χαίρετε, ἐφ' οἷς σπένδεσθαι μέλλω συγχαίρετέ μοι· ὅτι σπέρματα ζωῆς καὶ ἐφόδια ἔχετε· γινώσκοντες ὅτι ὑμεῖς τῶν ζησομένων ἐστέ τὴν ἀθάνατον ζώην τοῦ Εὐαγγελίου, λόγον ζωῆς εἰς ἡμέραν Χριστοῦ τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Ἀπαρχὴ Χριστὸς εἰς ἀφθρασίαν, πρῶτος γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· ἔπειτα οἱ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ τῇ δευτέρᾳ. Τότε γὰρ πρῶτον οἱ πιστοὶ καὶ δίκαιοι, καὶ οἱ τὴν ἑνσαρκον αὐτοῦ παρουσίαν δεξάμενοι ἀναστήσονται· εἴτα τὸ τέλος ἐστὶν ἡ πάντων ἀνάστασις τῶν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου τετελευτηκότων· ὅταν παραδῶ τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ ἐλευθέραν προσαγαγὼν τῷ ἰδίῳ γεννήτορι, ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν ἀποστατικῶν δυνάμεων, εἰς κόλασιν παραδεδωμένων· τῆς γὰρ βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος· εἰ δὲ καὶ ἐν Χριστῷ ἐλπίζομεν ἐν ταύτῃ μόνῃ τῇ ζωῇ, νήφωμεν διὰ τὴν μέλλουσαν, καὶ οὕτως ἄθλιοι ἐσμέν, εἰ μετὰ καμμάτων τοσούτους, καὶ κινδύνους, ἄχρι ταύτης τῆς ζωῆς ἔσται ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ, καὶ αἱ τῶν καμάτων ἀντιδόσεις.

(1) Φίλιπ. Α'. 8, 9.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Οἱ τῆς ἐξω σοφίας φιλόσοφοι ὥρισαν τὸν ἄνθρωπον ζῶον λογικόν, νοῦ καὶ ἐπιστήμης δεκτικόν, ὅτι μόνος ὁ ἄνθρωπος διαφέρει τῶν ἄλλων ζῶων, ὡς δεκτικὸς καὶ προικισμένος μετὰ τὰς ἰδιαιτέρας δυνάμεις τῆς ψυχῆς· αὕτη ἡ ψυχὴ διὰ τοῦ λογικοῦ ψηλαφῶσα τὰς λεπτοτέρας ἵνας τῆς καρδίας, τὸν κινεῖ καὶ ὁδηγεῖ αὐτὸν εἰς τὴν ζήτησιν τῆς αἰτίας τῆς ἐσωτερικῆς ἐμβριμῆσεως, καὶ συγκρίνει τὴν μικρὰν τοῦ δυνάμιν ὡς ἄνθρωπος, ὡς πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως· ζητεῖ τὴν αἰτίαν τῶν μεγαλοπρεπῶν φαινομένων ὄντων, καὶ πλανᾶται εἰς τὴν ἄπειρον σφαῖραν τῆς δημιουργίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ παράδοξος αὕτη ἔρευνα εἶναι ἴδιον τοῦ λογικοῦ ὄντος, ὅπου δι' αὐτοῦ ἀναδιθίζεται εἰς τὴν διάκρισιν τῆς ὁρατῆς ὀντολογίας, καὶ μόνος ὁ ἀνθρώπινος νοῦς φθάνει καὶ πλησιάζει εἰς τὴν γνῶσιν τῆς ὁρατῆς καὶ ἀοράτου δημιουργίας τοῦ Θεοῦ· ὅντως ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς διανοητικῆς αὐτοῦ δυνάμεως γίνεταί ὁ ἴδιος κλίμαξ μεταξὺ τῆς αἰσθήσεως καὶ τοῦ νοῦς· τοῦ νοητοῦ καὶ νοεροῦ κόσμου. Ἡ ἐσωτερικὴ ἄρα ἐμβριμῆσις, καὶ ἡ πᾶσα αὐτῆς παράδοξος ἐργασία δὲν εἶναι, ἀναντιρρήτως, ἔργον τῆς ὕλης, τῆς αἰσθήσεως καὶ τῆς σωματικῆς ἡδυπαθείας ἔργον· ἀλλ' ἄλλης τινὸς ἐνεργείας, δι' ἧς συγκρίνων εὐρίσκει διὰ τοῦ λογικοῦ τὴν διάνοιαν.

Ὁ λόγος λοιπὸν εἶναι βέβαια ἀποτέλεσμα ὅχι τῆς ὕλης, ἀλλ' ἄλλης διαφορετικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποίαν οὐσίαν ἄλλον, λόγον, νοῦν, διάνοιαν, καὶ ψυχὴν ὠνόμασαν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τοῦδε ὅλα τὰ ἔθνη, καὶ ὅλων τῶν λαῶν οἱ σοφοί. Ὅθεν ἡ οὐσία τῆς λογικῆς ψυχῆς, πηγαία ἀκτὺς ἔχει τὴν ὑπερτάτην θείαν πρόνοιαν τῆς χάριτος, ἐνόνεται μετὰ τοῦ λόγου, σχηματιζομένης δὲ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἐναρέτου ἀνδρός, ἡδύναται ὁ ἄνθρωπος καὶ ζητεῖ ἀκαταπαύστως νὰ προσεγγίσῃ εἰς τὴν ἐστίαν τοῦ κατ' οὐσίαν ἀγαθοῦ καὶ ἁγίου· ὅπου αὐτοῦ εὐφραينوμένη ἀγάλλεται, καὶ διαχυσμένη ἀναπαύεται. Ὅθεν ἀπὸ τὴν ἔμφυτον ἔννοιαν τῆς θεοσεβείας

γεννᾶται εἰς τὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνου καρδίας ἐμβριμῆσις τις, δι' ἧς ζητεῖ νὰ εὕρῃ καὶ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν κατ' οὐσίαν τελειότητα τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ὡς πηγὴν ἀρχικὴν, νὰ ἀγαπήσῃ καὶ νὰ λατρεύσῃ· ἡ ἔννοια αὕτη τῆς εὐσεβείας καθαρίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ πᾶσαν ὑλοτροφίαν, καὶ φωτισθεῖσα ἀπὸ οὐρανίους ἐλλάμψεις, πλησιάζει εἰς τὴν ἀνεκλάλητον θείαν ἐποψιν, εἰς τὸ πέλμαος λαμπρᾶς καὶ ἀφάτου αὐγῆς· λοιπὸν ἔωστού ἡ ἔννοια τοῦ εὐσεβοῦς ἐμφωλεύει εἰς τὰ ἐνδόμυχα τοῦ στήθους θεωροῦσα, ἐπιθυμοῦσα, καὶ ζητοῦσα, τὴν ἀγάπην καὶ λατρείαν τοῦ δημιουργοῦ· αὐτὸν ζητοῦσα, μεταβαίνει, ἀπὸ τὴν μερικὴν ἀλήθειαν εἰς τὴν καθόλου τῆς θείας χάριτος ἐνεργεῖαν, καὶ ἀναπαύεται εἰς τὸ θεῖον καὶ ἐντελὲς ἀγαθὸν καὶ ἅγιον.

Ὁ ἄνθρωπος παρατηρήσας τὴν γενικὴν κίνησιν τῆς κτίσεως, ἐξεπλήττετο τὸν νοῦν εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ θαύματα τῶν φαινομένων γηίνων καὶ οὐρανίων σωμάτων, τὴν ἀόρατον αἰτίαν τῆς παγκοσμίου κινήσεως καὶ φυτικὴν καλλονὴν τῆς γῆς, τὸ φῶς καὶ τὴν ἀναγκαίαν θερμότητα τοῦ ἡλίου καὶ εἰς τὴν παρατήρησιν τῶν ἀστέρων· ἀλλὰ μὴ εὐχαριστηθεὶς, ἐζήτησε τὴν αἰτίαν αὐτῶν. Ὁ νοῦς του λοιπὸν ὑψωθείς, εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἀχανὴ ἑλκασιν τοῦ στερεώματος· καὶ ζητῶν τὴν αἰτίαν τοῦ φαινομένου εἰς τὸ ἀφανές, ἔως οὗ ἐπλησίασεν εἰς τὴν ἐστίαν καὶ γνῶσιν τῆς αὐτοῦ αἰτίας καὶ ἀρχῆς τῆς ἀκαταλήπτου θεότητος, ὅπου ἔκειτο εὐφράνθη καὶ ἀνεπαύθη εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ.

Ὅθεν ἡμεῖς χρεῖαν ἔχομεν γινώσκειν ἐπὶ μᾶλλον τὸν Θεόν, καὶ τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτοῦ ἄφατον ἀγαθότητα, καὶ μᾶλλον οἰκτιροῦσθαι αὐτῷ, καὶ εἰς τὴν ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας ἀγάπην πρὸς αὐτὸν προτρέπεσθαι, καὶ τὴν ἐν ἡμῖν εὐσέδειάν τε καὶ τὸν θεῖον φόβον, καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην ἀναζωοποιεῖν τῇ συνεχεῖ ἀναμνήσει τῶν ἀπειρῶν αὐτοῦ πρὸς ἡμᾶς εὐεργεσιῶν, ἃς καὶ ἐποίησε, καὶ ἀδιαλείπτως ποιεῖ, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπερχομέναις γενεαῖς ποιήσει κατὰ τὰς ἀψευδεῖς αὐτοῦ ἐπαγγελίας. «Οἶδε γάρ, φησὶν, ὁ Πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὧν χρεῖαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτά.» (1) Ἡ ἀγαθὴ διάθεσις εὐθὺς εἰς τὴν ὄντως εὐσε-

(1) Ματθ. γ'. 8.

βειάν τε και εὐλάβειαν ἀναλύεται, ὅφ' ὧν παρορμώμενοί τε καὶ ἐλκυόμενοι, τῷ Θεῷ μᾶλλον προσκολλώμεθα, καὶ κατὰ πάντα τὸν βίον εἰς αὐτὸν ἀφορώμεν, καὶ τῇ αὐτοῦ εὐδοκίᾳ ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις ἡμῶν, ἢ παντὸς ἄλλου πράγματος· ἕκαστος μὲν γινώσκει, ὅτι ἄμα γνοὺς τὸν Θεὸν τὸν ὑψίστον καὶ πανάγαθον, καὶ ἀγαπᾷ αὐτὸν, καὶ ἐξομωθῆναι αὐτῷ εἰς δύνανται ἐπιμελεῖται, καὶ εἰς ἐγγυτέραν αἰεὶ κοινωνίαν ἔρχεται μετ' αὐτοῦ.

Τί δ' ἄν ἄλλο ἀναζωπυροῖ μᾶλλον καὶ ὑποθάλοι τὴν ἀγάπην, ἢ ἡ ἐκτενὴς προσευχὴ καὶ πᾶσα ἄλλη εὐσεβὴς ἀσκησις τῶν τῆς θείας λατρείας; Ἄριστος δ' ἐστὶν ὁ τύπος τῶν εὐχῶν καὶ πάντα τὰ τῆς προσευχῆς βιβλία, τὰ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραδεδεγμένα τε καὶ τεταγμένα εἰς τοῦτο. Τελειότατος τῆς προσευχῆς τύπος ὁμολογεῖται ὁ παρὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ δοθεὶς ἡμῖν, ἔστι γὰρ οἶονεὶ σύνοψις πασῶν τῶν εὐσεβῶν εὐχῶν, ὡς δ' ἀληθὴς τοῦ Θεοῦ λάτρις τρέφοι ἂν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ. Τὸ διὰ γλώσσης μόνον προσεύχεσθαι χωρὶς τῆς τοῦ νοῦς προσοχῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀγαθῆς διαθέσεως, οὐδὲ προσευχὴ καλεῖται ἀλλὰ περισπασμὸς τοῦ νοῦς καὶ ἰσχυρὰ μὲν τις ὡς προσευχόμενος, καὶ λόγους προσευχῆς διὰ τῶν χειλέων προφέρῃ, ἢ δὲ διανοία ἐπὶ πᾶν μᾶλλον βέμβηται, ἢ ἀνυψῶται εἰς τὸν Θεόν. Ἡ μὲν νοερά προσευχὴ ἐν τοῖς εὐσεβέσιν ὀρίσεται διαλογισμοῖς, τοῖς ἐν τῇ ψυχῇ μόνῃ διατηρουμένοις, καὶ μὴ διὰ τοῦ λόγου ἐκφραζομένοις· χρησίμη δ' ἂν εἴη ἐν τῇ κατὰ μόναν διατριβῇ· ἢ δὲ διὰ τῶν χειλέων προφερομένη ἐπιτηδειότερα τυγχάνει ἐν ταῖς δημοσίαις γινομέναις ἱεραῖς συνάξεσι. Καὶ τῆς μὲν νοερᾶς προσευχῆς οὐκ ἂν ποτὲ καιρὸς ἴδιος ὀρίσθῃ, ὡς παντὸς καιροῦ καὶ χρόνου ἐπιτηδεῖον· εἰς αὐτὴν ὄντος διὸ καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ οἱ θεῖοι Ἀπόστολοι ἐνετείλαντο. «Σὺ δὲ, ὅταν »προσεύχη, εἰσελθε εἰς τὸ ταμεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν »σου, πρόσευξαι τῷ Πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ Πατὴρ »σου, ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.» (1) καὶ ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε, διότι ἡ εὐπρόσδεκτος τῷ Θεῷ

(1) Ματ. γ'. 6.

προσευχὴ ἐστὶν ἡ τοῦ νοῦς ἀτενὴς προσκόλλησις εἰς αὐτὸν, αἰεὶ κατὰ πάντα εὐαρέστως τῷ Θεῷ διάγειν, καὶ πᾶν τὸ ἀντικείμενον τῷ ἐκείνου παναγίῳ θελήματι φεύγειν ἐπιμελῶς, αὕτη ἐστὶν ἡ ὄντως ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκύνησις, καθὼς ὁ Κύριος ἔφη, «Πνεῦμα ὁ Θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.» (1)

Ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς τε καὶ σώματος συνίσταται· καὶ τὸ μὲν σῶμα ὄργανον τυγχάνει τῆς ψυχῆς, δι' οὗ αὕτη ἐν τῷ αἰσθητῷ κόσμῳ δηλοῦται καὶ ἐνεργεῖ· ἡ δὲ ψυχὴ πάλιν ζωοποιούσα τὸ σῶμα αἰτία πάσης κινήσεως καὶ ἐνεργείας αὐτοῦ γίνεται. Σῶμα καὶ Πνεῦμα συνῆπται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὁμοῦ, ἀδιαλείπτως ἐκάτερον πρὸς τὸ ἕτερον ἐπενεργοῦν. Τὸ μὲν γὰρ Πνεῦμα τέλος ἔχον τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐξομώσιν, προώριστα καὶ μανθάνειν αἰεὶ ἀκριβέστερον πᾶν τὸ ἀληθές, καὶ ἀγαθόν, καὶ δίκαιον, ἐν τε τῷ αἰσθητῷ καὶ τῷ νοητῷ κόσμῳ, καὶ οὕτως εἰς τὸν Θεόν, τὴν πρῶτην αὐτοῦ πηγὴν καὶ αἰτίαν καὶ ἀρχέτυπον, ἀνυψοῦται, τοῦ σώματος δὲ ὡς ὄργανου δεῖται· ναὸς καὶ ἁγιαστήριον ὁ ἄνθρωπος καὶ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον· «οὐκ οἶδατε, ὅτι ναὸς Θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν; ὅστις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός· »ὁ γὰρ ναὸς τοῦ Θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.» (2) Τὸ κυριώτατον καθήκον τοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ, τὸ τῆς ψυχῆς, ἢ τοῦ πνεύματος ἀδιαλείπτως ἐπιμελεῖσθαι· διττὴ δὲ τις ἐστὶν ἡ ἐργασία τῆς ἀρετῆς, δηλαδή ἡ μὲν θεωρητικὴ, πρὸς τὸν νοῦν ἀναφερομένη, ἡ δὲ πρακτικὴ, εἰς τὴν θέλησιν, καὶ ἡγεῖσθαι μὲν αἰεὶ δεῖ τὴν θεωρητικὴν, μηδαμῶς δὲ καὶ τὴν πρακτικὴν ἀπολείπεσθαι, ἥς χωρὶς, κἀκεῖνη ἄχρηστός τε καὶ ἀσκοπος ἀποβαίνει· ὥσπερ γὰρ ἡ ὀργανικὴ φύσις, χωρὶς τῆς ἐκ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων θερμότητος καὶ ζωῆς, ψυχρὰ ἂν εἴη ἅπασα καὶ νεκρά, οὕτω καὶ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου χωρὶς τὴν μόρφωσιν τοῦ νοῦς, διὰ τῆς πράξεως· ἐπεὶ δὲ τὸ ἐν ἡμῖν πρακτικόν ἐστὶν ἡ θέλησις,

(1) Ἰωάν. δ'. 24.

(2) Α'. Κορ. γ'. 16, 17.

αὕτη μένει τυφλὴ χωρὶς τοῦ νοῦς τὴν γνῶσιν, ὅ ἐστι τὸ φῶς τῆς ζωῆς· ἀμφοτέρω γὰρ, ὁ νοῦς καὶ ἡ θέλησις, ἀλλήλων δέονται, ἡ γὰρ θέλησις, ὥσπερ ἐκ τοῦ νοῦς, οὕτω καὶ ἐκ τῶν ὁρέξεων τῇ ψυχῇ διὰ τῶν αἰσθήσεων τὰ πάλιν. Τέλος δὲ τῆς κατὰ τε τὸ θεωρητικὸν καὶ τὸ πρακτικὸν ἀναπτύξεως καὶ μορφώσεως τοῦ πνεύματος ἐστὶν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν, ὅσον ἐνδέχεται, τελεία αὐτοῦ ἐξομοίωσις· τὸ μὲν γὰρ, κατὰ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, τὸ δὲ, κατὰ τὸν ἐνάρετον βίον ἐξομοιοῦται αὐτῷ.

Ἡ πνευματικὴ τῆς νηπτικῆς ἐργασίας πράξις ἐστὶν ἐνεργουμένη διὰ τοῦ ἐνδιχθέτου λόγου, γνωρίζομένη διὰ τῆς καρδιακῆς ἐργασίας, ἐντὸς ἡμῶν αὐτῇ ὅταν πολυκαιρίσῃ εἰς τὸν ἄνθρωπον, γίνεται ὁδηγὸς εἰς αὐτὸν ὀρθοῦ λόγου καὶ βίου ἐναρέτου· αὐτὴ μὲν διδάσκει νὰ κυβερνῶμεν δίκαια τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς, καὶ γίνεται ἐπίδοσις τῆς θεωρίας, διδάσκει πῶς νὰ φυλάττωμεν καλῶς τὰς αἰσθήσεις, διὰ τῆς ὁποίας γίνεται ἡ κάθαρσις τῆς καρδίας· «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁψονται.» Ὅθεν πρακτικὸς λέγεται ἐκεῖνος ὅστις μετέρχεται τὰς πρακτικὰς ἀρετὰς, διὰ τῶν ὁποίων φαίνεται ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων λάμπων, καὶ βλεπόντων τὰ καλὰ αὐτοῦ ἔργα δοξάζεται ὁ οὐράνιος Πατήρ.

Θεωρητικὸς ἐστὶν ἐκεῖνος ὁποῦ ἐφθασεν εἰς τὸν φωτισμὸν τῆς θείας ἐνεργείας, διὰ τῆς ἀδιαλείπτου προσευχῆς, ἐν τῇ ἀεικινήτῳ αὐτοῦ καρδίᾳ, ἐξυπνος καὶ κοιμώμενος βοᾷ συνεχῶς κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «Τίς δύναταί με χωρίσαι τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;» ἐκ τούτου γίνεται φωτισμὸς παρὰ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, τὸ φῶς τοῦ Παρακλήτου τὸ ἀλληθινόν, ὁποῦ δίδεται εἰς τὸν καταξιωθέντα τῆς θείας ἐνεργείας, τὸ ὁποῖον θεῖον φῶς ἀξιοῦνται νὰ ἰδῇ ὁ νοῦς, καὶ νὰ ἀρπασθῇ εἰς αὐτό· τὸ ὁποῖον φῶς δὲν εἶναι καθὼς τὸ ὕλικόν τὸ ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ ἡλίου· ἀλλ' εἶναι φῶς ἀπεριόνητον, λαμπρὸν, φαινόμενον εἰς τὸν καθαρῶς προσευχόμενον ἄνθρωπον, ὁποῦ ἔχει τὸν νοῦν ἄμορφόν τε καὶ ἀνίδεον ἐννοιών καὶ εἰκόνων γήινων· γνωρίζεται δὲ ἀπὸ τὴν ἀνεκλάλητον εἰρήνην ὁποῦ θυλάζει τότε ἡ ψυχὴ ἐν σιωπῇ, εὐφραίνεται καὶ γεμίζει ὅλος ὁ ἔσω ἄνθρωπος χαρῆς ἀβρότου, ἐκ τοῦ γαληνοῦ

καὶ ἡλαροῦ φωτισμοῦ τῆς θείας δόξης. Τὸ δὲ σχηματιζόμενον φῶς, διὰ τοῦ ὁποίου ἐνεργεῖ ὁ σατανᾶς καὶ πλανᾷ τοὺς ὑπερηφάνους· ἀπειθεῖ καὶ ῥαθύμους ἐργάτας τοῦ ἰδίου θελήματος, εἶναι μᾶλλον φῶς, φαίνεται καυστικόν καὶ εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ ἀνθρώπου ταρχοποιὸν, καὶ γεμίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ οἴσιν καὶ χαρὰν ἄχαρον, καὶ τὴν βυθίζει εἰς τὸ ἀχανὲς πέλαγος τῆς πλάνης.

Τὸ διορατικὸν χάρισμα, ὁποῦ ὁ δημιουργὸς ἐπροίκισε τὸν ἄνθρωπον εἶναι κατὰ φύσιν ὁποῦ τὸ εἶχεν ὁ Ἀδὰμ, διόρασις εἶναι τὸ νὰ προβλέπηται τὰ μέλλοντα προσκόμματα ὁποῦ τυχαίνει νὰ ἀπαντήσῃ, καὶ νὰ προφυλάττεται ἀπὸ αὐτὰ, ἤγουν τὰ ἐνεστώτα καὶ τὰ μέλλοντα· διὰ δὲ τῆς καθαρότητος τοῦ νοῦς ἐπανερχεται ἡ χάρις· ἐκ τοῦ ὁποίου διορατικοῦ χαρίσματος, ἔρχεται εἰς τὸ προορατικὸν χάρισμα τὸ πνευματικόν καὶ φωτιστικόν, καθὼς ἐγνωρίσθη εἰς ἐκεῖνους ὁποῦ ἀπέκτησαν ἑνοικον τὴν χάριν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· ἀπὸ τὸ ὁποῖον προβλέπουν, καὶ προλέγουν, καθὼς οἱ θεοὶ Προφῆται καὶ οἱ τέλειοι Πατέρες, ὡς ὁ Μέγας Ἀντώνιος καὶ οἱ λοιποὶ πάντες Ἅγιοι· διότι ἐφύλαξαν καθαρὰς τὰς τρεῖς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, τὸ λογιστικόν, τὸ θυμικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν· κυρίως δὲ εἶναι τὸ τριμερὲς τῆς ψυχῆς ὁ νοῦς, ὁ λόγος καὶ τὸ πνεῦμα· καὶ τοῦτο εἶναι τὸ κατ' εἰκόνα Θεοῦ· καθὼς τοῦτο ψάλλει ἡ Ἐκκλησία «Τὸ κατ' εἰκόνα τηρήσαντες ἀλώβητον, νοῦν ἡγεμόνα κατὰ παθῶν ἐλεθρίων, ἀσκητικῶς ἐνστησάμενοι, εἰς τὸ «καθ' ὁμοίωσιν, ὡς δυνατὸν ἀνελήλυθατε.» Ὅσοι δὲ ἐφύλαξαν τὰς τρεῖς δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἤγουν τὸ λογικόν, τὸ θυμικόν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικόν, τιθέμενον τὸ μὲν πρῶτον εἰς τὴν κεφαλὴν, τὸ λογικόν, τὸ δεύτερον τὸ θυμικόν, εἰς τὸ στήθος, καὶ τὸ τρίτον, τὸ ἐπιθυμητικόν εἰς τὴν καρδίαν, οὗτοι ἐφθασαν μετὰ τὴν καθαρὰν αὐτῶν πολιτείαν εἰς τὸ φῶς τοῦ παρακλήτου, ἐγνώρισαν τὴν ἀταραξίαν τοῦ νοῦς, καὶ τὴν στάσιν, ὁποῦ δι' ἐλέους Θεοῦ χαρίζεται εἰς τὴν ψυχὴν.

Ὁ Θεολόγος λέγει εἰς τὸ ἐγκώμιον τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου τοῦτον τὸν φοβερὸν λόγον, ὅτι ὅποιος τόσον πολλὰ ἐπροσκολλήθη εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τὸ σῶμα, ὥστε ὁποῦ δὲν ᾔδυνήθη ἐμβλέψαι πρὸς τὰς αὐγὰς τῆς ἀληθείας, καὶ νὰ ἰδῇ τὸν Θεὸν ὡς ἂν φῶς,

αὐτὸς ἐλεεινὸς γενόμενος διὰ τὴν τύφλωσιν ὁποῦ ἔπαθε, θέλει κατακριθῆναι τότε εἰς τὸ σκότος, καὶ ἔχει νὰ ἰδῇ τὸν Θεὸν ὡς πῦρ κατακρίων τοὺς ἀμαρτωλοὺς, «Πονηρὸν πονηρὰς δόξης καρπὸν δρεπόμενον, ἢ εἰς ζόφον κατακριθῆναι, ἢ ὡς πῦρ ἰδεῖν, ὃν ὡς φῶς οὐκ ἐγνώρισεν.» Καὶ ὁ Θεὸς Μάξιμος. «Κατ' οὐσίαν ἀληθῶς φῶς ὑπάρχων ὁ Θεός, ἐν τοῖς ἐν αὐτῷ διὰ τῶν ἀρετῶν περιπατοῦσιν ἐστὶν ἀληθῶς φῶς γενομένοις· ὥσπερ οὖν τὸ κατὰ μέθεξιν φῶς, ὡς οἱ ἅγιοι πάντες διὰ φιλοθείαν ἐν τῷ κατ' οὐσίαν γίνονται φῶτι, ἥτοι ἐν τῷ Θεῷ· οὕτω κατ' οὐσίαν, ἐν τῷ κατὰ μέθεξιν φῶτι, διὰ φιλανθρωπίαν γίνεται φῶς».

Ἰδιότις καὶ δυνάμεις τῆς ψυχῆς ἐστὶν ἡ διάνοια, ἡγουν τὸ κατὰ νοῦν θεωρεῖν, ὥστε τοῦτο τὸ τιμαλφέστατον τοῦ ὕψιστου χάρισμα, τὸ ἀληθὲς ἀγλίσμα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου, τὸ θαυμασιον ἀπεικόνισμα τῆς θείας οὐσίας εἶναι ἡ θεωρία, ἡ κατὰ νοῦν ἐνέργεια καὶ γνῶσις· καταχρηστικῶς δὲ θεωρία λέγεται καὶ ἡ δι' ὀφθαλμῶν ὄρασις· κατὰ τοῦτο γὰρ διαφέρει ἡ θεωρία ἀπὸ τὴν ὄρασιν, καθότι ἡ μὲν θεωρία εἶναι νοητὴ, ἡ δὲ ὄρασις εἶναι αἰσθητή· λοιπὸν κατασκεύασον τὸν ἑαυτὸν σου κατοικητήριον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καθάρισον τὴν καρδίαν σου ἀπὸ κάθε πάθος ὁποῦ δὲν ἀφίνει νὰ λάμψῃ εἰς τὸν νοῦν ἡ ἀκτίς τοῦ φωτιστικοῦ καὶ παναγίου πνεύματος, φωτισμὸς, ὁποῦ δίδει εἰς τὸν νοῦν τὴν θεωρίαν καὶ τὴν σοφίαν· ἔφη ὁ ἅγιος Ἰωάννης τῆς κλίμακος, «Μὴ τὰ τοῦ καιροῦ ζητήσωμεν πρὸ καιροῦ, ἐξ ὑπερηφάνου προθυμίας ἀπατώμενοι· μὴ ἐν χειμῶνι, τὰ τοῦ θέρους· μὴ ἐν σπόρῳ, τὰ τῶν δραγμάτων. Ἐπειδὴ καιρὸς τοῦ σπεῖραι πόνους, καὶ καιρὸς τοῦ θερίσαι χάριτας τὰς ἀρρέτους· μὴ πρόστρεχε θεωρίαν ἐν οὐ καιρῷ θεωρίας». (1) Καθὼς λοιπὸν ὁ σωματικὸς ὀφθαλμὸς δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἰδῇ, ὅταν χάσῃ τὴν ὀπτικήν του δύναμιν καὶ ἐνέργειαν, οὕτω καὶ ὁ νοητὸς ὀφθαλμὸς τῆς ψυχῆς, δὲν ἡμπορεῖ νὰ θεωρήσῃ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰ νοητὰ κάλλη χωρὶς νὰ ἔχῃ τὰς πρακτικὰς καὶ θεωρητικὰς ἀρετάς· μόνη γὰρ ἡ πρακτικὴ δὲν δύναται νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν νοῦν ἀπὸ τὰ πάθη, χω-

(1) Λόγ. κς'. Λόγ. Ζ'.

ρὶς θεωρητικὴν κατὰ τὸν ἅγιον Μάξιμον· «Οὐκ ἀρκεῖ πρακτικὴ μέθοδος πρὸς τὸ τελείως τὸν νοῦν τῶν παθῶν ἐλευθερωθῆναι, ὥστε δυνηθῆναι αὐτὸν ἀπερισπάστως προσεγγεσθαι, εἰμὴ καὶ διάφοροι αὐτὸν διαδέχονται πνευματικαὶ θεωρίαι». (1) Τοῦτου ἕνεκεν, πρέπει ὁ ἄνθρωπος, τὸν νοῦν ὅνπερ ὁ Θεὸς ἐχαρίσατο αὐτῷ, νὰ τὸν μετέρχεται ὡς δεῖ· διότι τὸ νὰ δύναται νὰ ἡξεύρῃ πολλὰ, καὶ νὰ θέλῃ νὰ μὴ ἡξεύρῃ μηδὲν, εἶναι ἀξιοδάκρυτος ἀναισθησία· τὸ δεθέλειν νὰ ἡξεύρῃ τὸ πᾶν, εἶναι τόλμη θρασεύα καὶ καταγέλαστος· ἀλλὰ τὸ ἐξετάζειν ὅσον δύναται, καὶ ὅσον πρέπει νὰ ἡξεύρῃ περὶ τῆς θεωρίας τῆς φύσεως, τοῦτο εἶναι ἡ προνιμωτέρα διοίκησις ἡ ἀνήκουσα εἰς τὸν λογικὸν νοῦν τοῦ ἀνθρώπου, κατὰ τὸν Θεολόγον Γρηγόριον· «Ἀνθρωπὸς ἐστὶ πλάσμα καὶ εἰκὼν Θεοῦ, δημιουργημα Θεοῦ, οἷον τις κόσμος ἕτερος, ἀγγελλος ἄλλος, προσκυνητὴς μικτὸς ἐπόπτης τῆς ὁρατῆς κτίσεως, ὑμῶς τῆς νοουμένης, Βασιλεὺς τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευμένους ἄνωθεν, ἐπίγειος καὶ οὐράνιος, πρόσκαιρος καὶ ἀθάνατος, ὁρατὸς καὶ νοούμενος, μέσος μεγέθους καὶ ταπεινότητος, ὁ αὐτὸς πνεῦμα καὶ σὰρξ, πνεῦμα διὰ τὴν χάριν, σὰρξ διὰ τὴν ἑπαρσιν, τὸ μὲν, ἵνα μὲν καὶ δοξάζῃ τὸν εὐεργέτην, τὸ δὲ, ἵνα πάσῃ, καὶ πάσῃ ὑπομιμνήσκῃται, καὶ παιδεύῃται τῷ μεγέθει φιλοτιμούμενος· ζῶν ἐνταῦθα οἰκονομούμενον, καὶ ἀλλαχοῦ μεθιστάμενον, καὶ πέρας τοῦ μυστηρίου, τῇ πρὸς Θεὸν νεύσει θεοούμενον». (2) Ὅθεν ἐν τῇ φύσει ἐδημιουργήθησαν παρὰ τοῦ δημιουργοῦ δύο εἰδῶν οὐσίαι, δηλαδή σῶμα, καὶ λογικὴ ψυχὴ· λοιπὸν εἶναι καὶ ἐν πνεύμα ζωτικὸν ἡ οὐσία πνευματικὴ, ἐγκυμένη, εἰς χρῆσιν ὅλων τῶν ζώντων, ὁποῦ ζωογονεῖ καὶ τοὺς ἀνθρώπους, κοινωνεῖ εἰς ὅλας τὰς ἐνεργείας κατὰ τὸ μέτρον τῶν ὀργάνων, δι' ὧν ἐνεργεῖ καθὼς ὁ Θεὸς εὐδόκητε· καθὼς ματυρεῖ ὁ δίκαιος Ἰωβ λέγων, ὅτι ἡ ζωὴ του ἐστὶ Πνεῦμα· «Μνήσθητι οὖν ὅτι πνευμά μου ἡ ζωὴ· ἀπαλλάξεις ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου τὴν ψυχὴν μου». (3) ὅτι δὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα εἰσέρχεται εἰς τὰ σώματα διὰ τῆς ἀναπνοῆς, μάρτυς καὶ ὁ Προφητὰναξ, λέγων. «Τὸ

(1) Καρ. ζ'. τῆς 2 σκλ. (2) Λόγος εἰς τὰ Γενέθ. καὶ Πάσχ. (3) Καρ. Ζ'.

»σώμα μου ἦνοιξα, καὶ εἴλκυσα πνεῦμα». Τοῦτο τὸ ζωτικὸν πνεῦμα δίδει αἰσθῆσιν, κίνησιν, ζῶην, κλίσιν, γνῶσιν, καὶ ἐνθουσιασμὸν εἰς τὸ σῶμα, εἰς δὲ τὴν ἀθάνατον ψυχὴν, λόγον· ἀλλ' ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πνεῦμα οὐκ ἔστι καθαρὸν, νοητὸν, καὶ αὐλὸν (διότι ἂν ἦν τοιοῦτον, ἦν ἂν καὶ ἀθάνατον,) ἔπεται ἀναγκαίως νὰ εἶναι οὐσία τις διάφορος τῶν δύο οὐσιῶν τῶν ἡμῖν γνωστῶν. Δύο τινὰ εἰσι κοινὰ εἰς τε τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἄλογα ζῶα, τὸ σῶμα δηλαδή καὶ τὸ ζωτικὸν πνεῦμα, καὶ ἕν ἕτερον φύσεως ἀθανάτου, ἥτοι ὁ νοῦς, ἡ διάνοια, ἡ λογικὴν ὁπερ ἀνήκει εἰς μόνον τὸν ἄνθρωπον. Ἰδοὺ ἡ περὶ ψυχῆς ὑγιαίνουσα διδασκαλία τῆς ἀγίας ἡμῶν ἐκκλησίας· ἀπὸ τῶν ἐν τῇ κοσμοποιίᾳ θεῶν λόγων τῆς ἱερᾶς γραφῆς μαρτυρεῖται ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου λογικὴ καὶ νοερά. «Καὶ ἐνεφύσησεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀδὰμ πνοὴν ζωῆς. Πρὸς δὲ τὴν πλάσιν τῶν ἀλόγων ζώων λέγει· «εἶπεν ὁ Θεός, ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ἔρπετά ψυχῶν ζώων· ὅτι δὲ ἐκ γῆς αἱ αὐτῶν ψυχαὶ γεγόναισι, διὰ τοῦτο θνηταί. Ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ οὐκ ἐγένετο ἐξ ὕλης, ἀλλ' ὡς εἴρηται, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐμφυσήματος, λοιπὸν αἰδιος ἔσται καὶ ἀθάνατος, ὡς ἀπὸ αἰδίου, ἀνάρχου, καὶ ἀθανάτου πατρὸς τοῦ Θεοῦ· δὲν ἐγείνεν ἐκεῖνο τὸ θεῖον ἐμφύσημα ψυχῇ, ἀλλ' αὐτὸ ἐδημιούργησε τὴν αὐτεξούσιον τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴν κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἁγίων πατέρων· καὶ ὁ Ἀπόστολος πρὸς Θεσσαλονικεῖς λέγει· «καὶ ὁλόκληρον ὅμων τὸ πνεῦμα καὶ ἡ ψυχὴ καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τηρηθεῖν»· (1) καὶ πρὸς Ἑβραίους φησὶν, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ εἶναι τόσον ἐνεργής, ὥστε χωρίζει τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ πνεύματος· «Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργής, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ὁμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας». (2)

Ἰδοὺ λοιπὸν εἰς τὸν ἄνθρωπον τρία τινὰ ἀποδεδειγμένα καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἀγίας Γραφῆς, ἥτοι πνεῦμα, ψυχὴ, καὶ σῶμα. Εἰς μόνον τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἡ λογικὴ καὶ ἀθάνατος οὐσία τῆς ψυ-

(1) 1. Θεσ. Ε'. 23. (2) Εβρ. Δ'. 12.

χῆς· καθὼς ὁ Θεὸς ἐποίησεν αὐτὸν κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοιωσιν. Πῶς δὲ συμπάσχει τὸ σῶμα καὶ ἡ νοερά ψυχὴ, τοῦτο ἐστὶν ἀπόρρητον, μόνῳ Θεῷ γνωστὸν, τῷ συνδήσαντι ταῦτα, πάσχοντος γὰρ τοῦ σώματος συμπάσχει καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ πασχούσης τῆς ψυχῆς, συμπάσχει καὶ τὸ σῶμα, ὅρος δὲ καὶ μέσος, καθ' ὃν κοινωνεῖ ἡ ψυχὴ μετὰ τοῦ σώματος, ἐστὶν ἡ φαντασία· ἂν αὐτὴ ὑπὸ τῶν ματαίων πλανηθῇ καὶ νικηθῇ, καὶ τὴν ἀθλίαν ψυχὴν εἰς τὰ μάταια ἔλκει καὶ φέρει. Ἄν δὲ ὑπὸ τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἐλκυθῇ, συνέλκει καὶ τὸ σῶμα εἰς τὰ ἀσώματα καὶ οὐράνια· αὐτὴν τὴν νοεράν ψυχὴν ὅτε θεῖος Γρηγόριος Νύσσης καὶ ὁ Συναΐτης Ἀναστάσιος καὶ ἄλλοι δὲν τὴν ὀρίζουσι κατοικοῦσαν, οὔτε ἐκτὸς τοῦ σώματος εἶναι λέγουσιν, ἀλλ' ἀποροῦσιν ὡς πρὸς μυστήριον ἄγνωστον. Κατὰ δὲ τὴν κοινὴν δόξαν τῆς ἐκκλησίας ἐντὸς τοῦ σώματος ἐστὶν ἡ ψυχὴ, ὅλη ἐν ὅλῳ λόγῳ ἀνερμηνεύτω· λέγει ὁ ἅγιος Ἐφραίμ· «οὕτως ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἐν σώματι ὡς δεσμός φυσικὸς δεσδιᾶλυτος· οὕτως ἐν πᾶσιν ἐνεργεῖ, ὡς ἄρχουσα τοῦ σώματος· οὕτως ἐνεργεῖ τὴν ζῶην ἐν σαρκί, ὡς φυσικῶ κρατουμένη· οὕτως ἐνεργεῖ τὴν ψυχὴν, ἀλλ' οὐ συνέσπαρται· συνεκτίσθη τῷ σώματι, ἀλλ' οὐκ εἶναι ἐχούσα ὑπόστασιν· ἡ γὰρ φύσις ἐστὶν ὁ δεσμός· ἥτις ἐν τῷ σώματι συσπείρεται, καὶ τὴν ψυχὴν συγκτιζομένη κρατεῖ»· (1) τρία εἰσι τὰ μέρη τῆς ψυχῆς, λέγει ὁ μέγας Ἀθανάσιος· λογικὴν, δι' οὗ ἡ ψυχὴ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, θυμικὴν, δι' οὗ ὀργίζεται τοῖς δαίμοσιν, ἀνδρίζομένη κατ' αὐτῶν καὶ κατὰ τῶν παθῶν καὶ ἐπιθυμητικὴν, δι' οὗ ἐπιθυμεῖ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ· ἡ ψυχὴ ἐστὶ πνεῦμα ἐμπεριεχόμενον ἐν σώματι ὁργανικῷ, δηλαδή ἡ λογικῷ, ἡ αἰσθητικῷ, ἡ αὐξητικῷ· ἡ ἀλήθεια δεικνύει ἡμῖν, εἶναι τὴν λογικὴν ψυχὴν οὐσίαν αὐλὸν, ἰδίαν τοῦ ἐμψυχώσαντος τοῦ ἀνθρώπινου σώματος, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς ἐνώσεως σὺν αὐτῷ εἰδοποιῆσθαι ἐν ζῶν λογικὸν, ὅποιον εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Περὶ τῆς διατριβῆς τῆς ψυχῆς ἐν τῷ σώματι, τινὲς τὴν θέλουσιν ἐγκεχυμένην εἰς πᾶν μέρος τοῦ σώματος· καὶ ἄλλοι, ὅτι αὕτη ἐκτείνεται καὶ ἐνεργεῖ ἐπὶ πᾶν μέρος τοῦ σώματος, ἔχει δὲ τὴν

(1) Ἑλληνιστῶν.

καθέδραν της εἰς ἓν τι ξεχωριστὸν μέρος ὀνομαζόμενον αἰσθητήριον· ὅθεν εὐλόγως ἀποδίδεται εἰς τὸν κατὰ μᾶλλον καὶ ἥττον τέλειον ὀργανισμόν, ὅστις ἐστὶ συγκοινωνία τις καὶ ἀνταπόκρισις τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς καρδίας ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν, ἐνεργουμένη διὰ τινων νεύρων ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου εἰς τὴν καρδίαν· ὁ νοῦς, φυσικῶς τῷ τρόπῳ, εἰς ἄλλο δὲν ἀναπαύεται τόσον, ὅσον, εἰς τὸ νὰ εὐρίσκεται μέσα εἰς τὸ σῶμα ὅπου φορεῖ, ἥτοι, μέσα εἰς τὸν θάλαμον τῆς καρδίας, καὶ εἰς τὸν ἐσωτερικὸν ἄνθρωπον· καὶ ἐκεῖθεν, ὡς ἀπὸ κῆμμίαν πολεμήστραν, νὰ πολεμῇ τοὺς ἐχθροὺς καὶ τὰ πάθη.

Φύλαττε ἀκριβῶς, νὰ μὴν ἀφίνης τὴν φαντασίαν σου νὰ ἐνθυμῇται ὅλα ἐκεῖνα ὅπου εἶδες, ἢ ἤκουσες, ἢ ὠσφράνθης, ἢ ἐγγέυθης, ἢ ἐψηλάφησας εἰς τοῦ κόσμου τὴν ματαιότητα· ἀλλὰ στόλισον τὸν νοῦν σου, καὶ τὴν φαντασίαν σου μὲ λαμπρά, θεῖα, καὶ πνευματικὰ νοήματα, ὅπως μακαρισθῇς ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἀνταποδόσεως· διατὶ ὅποιος συνειθίζει νὰ καταφρονῇ τὰς φαντασίας, αὐτὸς δύναται νὰ καταφρονῇ καὶ τὰ ἴδια πράγματα ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων εἶναι αἱ φαντασίαι, ὡς λέγει ὁ Θεοφόρος Μάξιμος· «ὁ τὰς ἐμπαθεῖς νικῶν φαντασίας, καταφρονεῖ». (1) Ὅταν ὁ ἄνθρωπος συμμαζώζας ὅλας τὰς νοεράς δυνάμεις τῆς ψυχῆς του μέσα εἰς τὴν καρδίαν, χωρὶς νὰ λαλήσῃ ῥῆμα, οὔτε μὲ τὸν προφορικὸν, οὔτε μὲ τὸν ἐνδιάθετον λόγον, μὲ μόνον τὸν νοῦν νοεῖ καὶ στοχάζεται ἀμεταβάτως, πῶς εἶναι ὁ Θεὸς παρὼν ἔμπροσθέν του· καὶ πῶς, αὐτὸς παραστέκεται εἰς αὐτὸν, πότε μὲ φόβον καὶ θάμβος, ὡς ἓν κατὰδικος, πότε μὲ πίστιν ζωντανήν, διὰ νὰ λάβῃ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ· καὶ πότε μὲ ἀγάπην καὶ χαρὰν, διὰ νὰ τὸν δουλεύῃ παντοτεσινά· καὶ τοῦτο εἶναι, ἐκεῖνο ὅπου ἔλεγεν ὁ Δαβὶδ· «Προωρώμην τὸν Κύριον ἐνώπιόν μου διαπαντός». (2) Δύναται δὲ ἡ προσευχὴ αὕτη (γνώμη τινῶν ὅτι καὶ αὕτη ἀκόμη λέγεται νοερά προσευχή), νὰ γένῃ καὶ μὲ ἓνα μοναχὸν βλέμμα ἀμετάβατον τοῦ νοῦ πρὸς τὸν Θεόν, πενθικόν, καὶ παρακαλεστικόν· τὸ ὅποιον βλέμμα εἶναι, ὡς ἂν

(1) Κερ. ξγ'. (2) Ψαλμ. ιε'.

μία σιωπηλὴ ἐνθύμησις ἐκείνης τῆς χάριτος, ὅπου εἰχμεν τοῦ ζητήσαι πρότερον διὰ λόγου καὶ προσευχῆς καρδιακῆς· καὶ ἐπειδὴ ἡ προσευχὴ αὕτη εὐκόλα ἡμπορεῖ νὰ γίνηται εἰς κάθε τόπον, κράτει αὐτὴν εἰς τὰς χεῖράς σου, ὡς ἓν ἄρμα δυνατόν, καὶ εὐκολομεταχείριστον. Πρόστρεχε μὲ πίστιν καὶ θάρρος εἰς κάθε σου χρεῖαν, εἰς τὴν ἀειπάρθενον Θεοτόκον μὲ τὸν Ἀρχαγγελικὸν ἀσπασμόν· ἐπειδὴ, αὐτὴν μόνην ἔχομεν εἰς οὐρανούς μητέρα, ὡς μητέρα τῆς χάριτος, τῆς εὐδοκίας τοῦ Πατρὸς· διὰ νὰ σὲ λυτρώσῃ, καὶ νὰ σὲ περιβάλῃ καθὼς ἡ φιλόστοργος Μήτηρ τὸ ἀπογεγαλακτισμένον της νήπιον· ὡς γέγραπται, «ὑψῶσα τὴν ψυχὴν μου, ὡς τὸ ἀπογεγαλακτισμένον ἐπὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ.» (1)

Ὅθεν ὁ ἄνθρωπος εἶναι καὶ λέγεται κατ' εἰκόνα Θεοῦ, μὲ τὸ νὰ ἔχῃ Νοῦν, Λόγον, καὶ Πνεῦμα ζωοποιὸν τοῦ σώματος, ἥτοι φυσικὴν θέλησιν, καὶ ἀγάπην. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Θεὸς εἶναι καὶ τρία καὶ ἓνα, πρέπει καὶ ὁ κατ' εἰκόνα αὐτοῦ ἄνθρωπος νὰ γείνη καὶ τρία καὶ ἓνα, διὰ νὰ ὁμοιάζῃ μὲ τὸ πρωτότυπόν του, καὶ ἀκολουθῶς διὰ νὰ ἐνωθῇ μὲ αὐτό· αὕτη δὲ ἡ ὁμοιότης καὶ ἐνωσις μετὰ τοῦ Θεοῦ, κατὰ ἄλλον τρόπον δὲν γίνεται, παρὰ μὲ τὴν Νοερὰν Προσευχὴν· ὅταν λοιπὸν, ὁ μὲν νοὺς προσέχῃ ὅλος εἰς τὸν ἐνδιάθετον λόγον του τὸν ἐν τῇ καρδίᾳ λαλούμενον, ὁ δὲ ἐνδιάθετος λόγος λέγῃ τὸ, Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, υἱὲ τοῦ Θεοῦ, ἐλέησόν με, τὸ δὲ πνεῦμα καὶ ἡ φυσικὴ θέλησις μὲ ὅλην της τὴν δύναμιν ἀγαπᾷ καὶ διατίθεται εἰς τὰ ῥήματα τῆς προσευχῆς ταύτης, τότε αἱ τρεῖς δυνάμεις αὗται, γίνονται ἓνα, μένουσαι τρεῖς· καὶ ὁ ἓνας ἄνθρωπος γίνεται τρία, μένωντας ἓνας, καὶ τοῦτο θέλει νὰ εἰπῇ, ἐκεῖνο ὅπου λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμάς· «Ὅταν τὸ ἐνιαῖον τοῦ νοῦ γίνηται τρισσοῦμενον ἐνιαῖον, τότε συνάπτεται» τῇ Θεαρχικῇ Τριαδικῇ Μονάδι, πᾶσαν ἀποκλείσαν πλάνης ἑσόδον, καὶ ὑπεράνω καθεστὸς σαρκὸς, καὶ κόσμου, καὶ κοσμοκράτορος.» (2) Μεθοδικῶς συμβουλεύει καὶ ὁ ἅγιος Κάλλιστος ὁ Πατριάρχης περὶ προσευχῆς καὶ λέγει· «Εἰ βούλει μαθεῖν τὴν ἀλήθειαν, μίμησαι ὡς ἐκ παραδείγματος τὸν κιθαρῳδόν· κάτω-

(1) Ψαλμ. ρλ'. (2) Φιλοκαλ. σελ. 962.

»θεν μὲν γὰρ ἐκεῖνος ὑποκλίνει τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν ἀκοὴν ἀκού-
 »μιζει τῷ ᾄσματι, ὑποσείει τὸ πληκτρον διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἄμα
 »τῶν χορδῶν τεχνικῶς συγκρουομένων ἀλλήλοις, ἡ κιθάρα τὸ μέ-
 »λος ἐκπέμπει καὶ ὁ κιθαρωδὸς πηδᾷ τῇ τοῦ μέλιτος γλυκύτητι·
 »ἔστω σοι, ὦ φιλοπονῶντα, σαφὲς τὸ παράδειγμα, καὶ μὴ ἀπί-
 »σται νήφων γὰρ ἐκείθεν ὡς ὁ κιθαρωδὸς, πρὸς τὸ βάθος δηλο-
 »ντί τῆς καρδίας, ῥαδίως ἔξεις τὸ ζητούμενον, κιθάραν νόει μοι
 »τὴν καρδίαν· χορδὰς δὲ τὰς αἰσθήσεις· πληκτρον δὲ τὴν διάνοιαν,
 »ἥτις διὰ τοῦ λογικοῦ κινεῖ τὸ πληκτρον ἐνδελεχῶς, τὴν μνήμην
 »τοῦ Θεοῦ· ἐξ ἧς ἡδονὴ τις ἄρρητος τῇ ψυχῇ ἐπιγίνεται· καὶ τῷ
 »καθαρῷ νοῦ τὰς θείας αὐγὰς ἐνοπτρίζεται· ὁμοιάζει λέγω ἡ
 »νοερά νῆψις τῆς ψυχῆς ὕδατι ἀλλομένῳ, καὶ πηγάζοντι ἐκ τοῦ
 »βυθοῦ τῆς καρδίας, καὶ τὸ μὲν ἐκ τῆς πηγῆς ὕδωρ ἀναδιδόμε-
 »νον, τὴν πηγὴν πλήρη ποιεῖ. Τὸ δὲ ἀλλόμενον ἐκείθεν ἐκ τῆς
 »καρδίας, καὶ ὡς εἰπεῖν ἀεικινούμενον διὰ τοῦ πνεύματος ὅλον
 »τὸν ἔσω ἄνθρωπον πλήρη ποιεῖ δρόσου θείας, καὶ πνεύματος· τὸν
 »δὲ ἔξω, πύρινον ἀπεργάζεται· καὶ νοὺς καθαρθεὶς διὰ τῆς νῆ-
 »ψεως, ἀπερὶσκέπτως σκοτίζεται εἰμὴ τῇ συνεχεῖ μνήμῃ τοῦ
 »Ἰησοῦ, ἀποφεύγων πάντα τῶν ἔξωθεν· τρωθεῖσα γὰρ ἡ ψυχὴ τῷ
 »θεῷ ἔρωτι τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀδελφιδῶ τούτῳ γε κατακόλου-
 »θει.» (1) Καὶ ὁ Θεολόγος εἰς τὴν θείαν Ἀποκάλυψιν λέγει. «οἱ
 »εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἁρνίου, ἔχοντες
 »ἕκαστος κιθάραν, καὶ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας θυμιαμάτων,
 »αἱ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων, κιθαρίζοντων ἐν ταῖς κιθάραις
 »αὐτῶν.» Αἱ κιθάραι τὴν ἐναρμόνιον καὶ εὐχὴν δηλοῦσι θείαν
 »δοξολογίαν· τὰ δὲ θυμιάματα, τὴν εὐωδίαν τῶν πιστῶν θυσίαν,
 »προσαγομένην διὰ βίου καθαρότητος· αἱ δὲ φιάλαι τῶν δια-
 »νοιῶν σημαντικαί· ἐξ ὧν ἡ τῶν ἀγαθῶν ἔργων εὐωδία, καὶ ἡ
 »καθαρὰ προσευχὴ προέρχεται· οἱ κιθαρίζοντες, τὸ διαπύσιον
 »τῆς τῶν ἁγίων ὕμνωδίας, καὶ τῆς ἐμμελοῦς αὐτῶν καὶ εὐχῆς,
 »καὶ συμφώνου ὧδης, τῆς πλάσης περιεχούσης τὴν τῶν ἀπογεγραμ-

(1) Φιλοκαλία σελ. 1100.

(2) Ἀποκαλ. Κεφ. ιδ'. 2.

μένων ἐν οὐρανοῖς πρωτοτόκων ἐκκλησίαν καὶ πανήγυριν, καθάπερ
 ἐν συμφωνίᾳ χορδῶν, τῇ συμφωνίᾳ τῶν ἁγίων ἐξηγουμένης, ἣν
 τῇ νεκρώσει τῶν τοῦ σώματος ἡδονῶν κατώρθωσαν, διὰ τὴν
 παρθενίαν, καὶ τὸ ἐν γλώσσῃ τε καὶ χερσὶν ἄμωμον, μετὰ τὴν
 αὐτοῦ ἐπιδημίαν κτώμενοι τὴν ἐν ἀρεταῖς λαμπρότητα, δι' ἧς
 τὴν καὶ νῦν ὧδὴν διδάσκονται, τὴν τοῖς πολλοῖς οὐ μόνον ἐν τῷ
 παρόντι βίῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἄγνωστον· εἰ γὰρ
 καὶ τὸ τέλειον τῆς γνώσεως ἐλεύσεται τότε καταργουμένης τῆς
 μερικῆς γνώσεως, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, ἀλλ' ἀναλόγως τῇ ἐν-
 ταῦθα πολιτείᾳ τῶν ἁγίων, ἡ τῶν θείων μυστηρίων ἔσται φανε-
 ρωσις, «Ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν,
 »εἰσελεύσεται πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς
 μετ' ἐμοῦ.» (1) Συμβουλεύω σοι εἰς πλουτήσαι βούλει, κτήσαι προ-
 θέσει ζεούσῃ, καὶ καρδίᾳ θελούσῃ τὸν διδασκαλικὸν λόγον, τὸν
 τῷ πυρὶ τῶν πειρασμῶν λαμπρυνόμενον, δι' οὗ ἔξεις ἐν τῇ καρδίᾳ
 τὸν θησαυρὸν ἄσυλον, καὶ περιβαλὴ τὴν στολὴν τῶν ἀρετῶν τὴν
 ὑπέρολαμπρον, δι' ἧς ἡ προσγειναμένη σοι ἐξ ἁμαρτίας ἁμψι-
 σθήσεται γύμνωσις. Ἀθίαστός ἐστι λέγει ἡ ἐμὴ παρουσία· τὴν
 θύραν πῆς καρδίας κρούω, καὶ τοῖς ἀνοίγουσιν ἐπὶ τῇ αὐτῶν σω-
 τηρίᾳ συνευφραίνομαι, καὶ δηλώσω μυστήρια κεκρυμμένα τοῦ
 πνεύματος, τὸ τῶν γηίνων τελείως ἀποστῆναι, καὶ ἐν οὐρανῷ
 γενέσθαι τὴν διάνοιαν τοῦ ἀκούοντος, καὶ τῷ πνεύματι τυπω-
 θεῖς ἡγεμονικὸν Θρόνον ἐθεασάμην τὸν δίκαιον δι' οὗ δηλοῦται
 ἡ ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Θεοῦ ἀνάπαυσις, αὐτοῖς γὰρ ἐνθρονίζεται·
 γίνονται Θρόνος τοῦ Θεοῦ ὡς τὰ Χερουβὶμ καὶ τὰ Σεραφὶμ, ἀφ'
 ὧν ὕμνεῖν αὐτὸν κελεύονται, οὐχ οἱ μεγάλοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ
 μικροὶ ἐν κατορθώματι, καταλλήλως ἕκαστος τῆς οἰκείας δυνά-
 μεως, οἶμαι δὲ καὶ οἱ νῦν μικροὶ τῇ ἡλικίᾳ καὶ ἀτελεῖς παῖδες
 μεγάλοι ἀνιστάμενοι, τὸν μεγαλουργὸν Θεὸν ὕμνουσιν, ἐν ταῖς
 τῆς ἀρετῆς μαρμαρυγαῖς ἐκλάμπουσι τῇ τοῦ ζωοποιοῦ πνεύματος
 χάριτι, ὅπερ τοῖς καθαροῖς καὶ ἀκίβδηλοις οὐ λυμανεῖται διακο-
 πτόμενον ἀμικρῶς καὶ καθαρῶς εἰς διαφόρους ἐνεργείας· καὶ τοῦ μὲν

(1) Ἀποκαλ. κεφ. Γ'. 20.

καυστικοῦ τοῖς ἀμαρτωλοῖς, τοῦ δὲ φωτιστικοῦ τοῖς δικαίοις κατανεμηθησομένου, τῷ τῶν νοημάτων ὑψηλῷ καὶ τῇ λαμπρότητι τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς ἀκριβοῦς πρὸς Θεὸν ἐνώσεως κατηγλαισμένοι· ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐστὶ τὸ θυσιαστήριον, ἐν ᾧ πᾶσα λειτουργικὴ καὶ ἁγία συνέστηκε δύναμις, καὶ αἱ μαρτυρικαὶ θυσίαι προσκομίζονται· καὶ ἐπὶ τὰς καθαρὰς καὶ τρανωτάτας τῶν θείων νοήσεων αὐλοὺς πηγὰς ποιμανθήσονται ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὴν ἀφθονον χάριν τοῦ πνεύματος, τοῦ Κυρίου εἰπόντος περὶ τοῦ εὐλικρινῶς εἰς αὐτὸν πιστεύοντος, ὅτι ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ βρυσουσιν ὕδατος ζῶντος, ᾧ οἱ ἅγιοι θαυσιματῶς ποτιζόμενοι, ἐν ἀγαλλιάσει καὶ εὐφροσύνῃ ἀπεράντῳ ἔσονται, τῆς μερικῆς γνώσεως καταργουμένης, τὴν τελείαν κτώμενοι, καὶ τὴν τροπὴν μετὰ τῆς φθορᾶς ἐκδυόμενοι. Τοῦτο ἡ δόξα πρέπει, τῷ δι' ἀγάπην τῶν δεσμῶν τοῦ θανάτου λύσαντι ἡμᾶς, καὶ τῶν τῆς ἀμαρτίας κηλίδων λούσαντι τῇ ἐκχύσει τοῦ ζωοποιοῦ αὐτοῦ αἵματος καὶ ὕδατος, καὶ ποιήσαντι ἡμᾶς Βασιλεῖον Ἱεράτευμα, ἀντὶ ἀλόγων θυσιῶν θυσίαν ζῶσαν τὴν λογικὴν λατρείαν τῷ πατρὶ προσφέροντας. Καὶ πᾶς δὲ πιστὸς τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ προσευχόμενος λέγει, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.

Ὅντως μακαρισμοὺ ἄλλοι οἱ τοιοῦτοι· ἐξουσίαν γὰρ ἔχουσιν ἐν τῇ ἀλήκτῳ ζωῇ, τῇ ξύλῳ τῆς ζωῆς Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν ἐπαναπαύεσθαι καὶ ἐντροφεῖν τῇ αὐτοῦ θεωρίᾳ, καθότι γινόμενοι θρόνος διὰ τῆς ἐν αὐτοῖς τοῦ Δεσπότη ἀναπαύσεως, καὶ ὄψονται αὐτὸν οὐ δι' ἀνιγμάτων, ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἔξουσι δὲ ἀντὶ χρυσοῦ πετάλου ὃ πάλαι ὁ Ἀρχιερεὺς ἐφόρει, οὐκ ἐπὶ τῶν μετώπων μόνον τὸ θεῖον ὄνομα, ἀλλὰ καὶ ἐν ταῖς καρδίαις ἐγκεχαρμένον, δηλοῦν τὴν εἰς αὐτὸν πεπαρόρησιν αἰσμένην ἀγάπην ἁγίαν καὶ ἀμετάθετον. Ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ συνέρχεται καὶ συνωθεί ἡμᾶς, καὶ ῥαθύμους οὐκ ἔχ. πρὸς τοὺς ὑπὲρ ἀρετῆς πόνους· «τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι,» κατὰ τὸν ψαλμῶδόν. Πόνοι δὲ τῆς τοιαύτης φιλοσοφίας καὶ ἀγωγῆς, ἀσιτία, ἀγρυπνία, χαμευνία, ταπείνωσις, ὕβρεων ὑπομονή, μυκτηρισμῶν, χλευασμῶν καὶ τῶν νοιούτων· τούτους τοὺς πόνους ἐσθίουσιν οἱ ἔτι περὶ τὴν πρακτικὴν σπουδαίᾳ, ἔχοντες καὶ

ψωμιζόμενοι ἄνωθεν τὸν ἄρτον τῶν δακρύων τὴν τὰς καρδίας στηρίζοντα· καθὼς ὁ Προφῆτης λέγει· «Ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου» ἐμοὶ ἄρτος ἡμέρας καὶ νυκτός·» ἔφη ὁ ἅγιος Νύσσης τὴν φυσικὴν τῶν δακρύων αἰτίαν. «Ζητοῦντες δὲ τίς ἡ τῶν δακρύων» γένεσις, φαμέν, ὅτι ὥσπερ διαχέονται πῶς καὶ λύνονται διὰ τὴν ἡδονὴν οἱ τοῦ σώματος πόροι, τῶν ἐκ τινος ἡδονῆς ἡδείας διαχυθέντων· οὕτω διὰ λύπης μύουσιν αἱ λεπταὶ καὶ ἀδηλοὶ τῶν πόρων διαπνοαί· καὶ διασφίγγασαι τὴν ἔνδον τῶν σπλάγχνων διάθεσιν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς μήνιγγας τὸν νοτικὸν ἀτμὸν ἀναθλίβουσιν· ὅς πολὺς ἐναπολειφθεὶς ταῖς τοῦ ἐγκεφάλου κοιλότησι, διὰ τῶν κατὰ τὴν βάσιν πόρων ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξωθεῖται, τῆς τῶν ὀφθαλμῶν συμπτώσεως ἐφελκομένης διὰ σταγόνων τὴν ὑγρασίαν· ἡ δὲ σταγὼν δάκρυον λέγεται.»

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Ἐῖς καὶ ἀρχὴ τῶν ἐνεργειῶν καὶ πράξεων τοῦ σώματος, εἶναι ἡ ἐν καρδίᾳ βουλή καὶ ὁ λογισμὸς τοῦ ἀνθρώπου· διὰ τοῦτο πρῶτον μὲν ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι βουλόμεθα, καὶ δεύτερον, κάμνομεν ἐκλογὴν καὶ ἀπόφασιν τῶν βουλευμάτων μας, καὶ ἔπειτα μένομεν εἰς ἐκεῖνα ὅπου ἀπεφασίσκαμεν· δεῖ δὲ πρῶτον κατορθοῦσθαι τὴν εὐσέβειαν, καὶ τότε τὴν τοῦ βίου πολιτείαν ρυθμίζεσθαι· γεώργησον τὴν νοητὴν γῆν σου μετὰ τὰς ἀρετὰς καὶ ἀπὸ πνευματικῶν καρπῶν ἐμπλησθεῖς ἡ ψυχὴ σου· γεννήματα δὲ τῆς γῆς ταύτης ἡγουν τῆς καρδίας αἱ ἀρεταί, τῶν ὁποίων καρπὸς εἶναι ἡ πίστις ἡ ζέουσα εἰς τὸν θεὸν ἔρωτα, σταλαγματῖαι δὲ αὐτῆς εἶναι αἱ σταλάζουσαι διδασκαλίαι τῶν θείων λόγων, καὶ τὰ νοήματα ὅπου σταάζουσιν ἀπὸ τὰς θείας γραφάς· ἡ ἐν ἀρετῇ μένων καὶ προκόπτων λεγέτω· νῦν ἠρξάμην τοῦ αἰεὶ διὰ τῶν γυμνασίων τῆς εὐσεβείας ἐπὶ τὸ μείζον προκόπτειν· νῆφον δὲ μετὰ τοῦ νοός σου καὶ

καὶ ἀδολέσχει συνεχῶς ἐν τῇ καρδίᾳ σου. Καὶ γεωργικῶς δὲ τὸ ἐμὸν ἐσκάλευον πνεῦμα ἵνα σπείρας ἐν αὐτῷ θερίσω ζωὴν αἰώνιον· «ὁ σπείρων γὰρ εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει» «ζωὴν αἰώνιον· κατὰ τὸν Ἀπόστολον»· (1) αὐτὸς ἕκαστος ἑαυτὸν προσάγει τῷ Θεῷ, παριστῶν θυσίαν ζῶσαν διὰ τῆς λογικῆς λατρείας· τοῦτο οὖν μάλιστα θυσία Θεῷ πρέπουσα, ἡ ἐν πνεύματι λατρεία, ἡ λογικὴ καὶ ἀναίμακτος, ἡ τῆς αἰνέσεως. Ὅθεν καὶ ὁ Ψελὸς λέγει· «Ὁ καθαρώτατος νοῦς οἶκος τοῦ Θεοῦ ἐστίν· ἡ δὲ ψυχὴ μέση νοῦ τυγχάνει καὶ αἰσθήσεως, θύρα γὰρ ἐστὶ, δι' ἧς λαθοῦσα ἡ ἁμαρτία εἴσεται· καὶ τοῦτο λέγει ὁ Κύριος· «Σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἰσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, πρόσευξαι τῷ πατρὶ σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ»· (2) ταμιεῖον δὲ, ἐν ᾧ ὁ ἀπόθετος ταμιεύεται θησαυρὸς, ὁ νοῦς· κλείς δὲ τῆς τοιαύτης θύρας, ἡ διὰ τῶν ἀρετῶν ἐστι προσοχή· οὐδὲ γὰρ ἂν ἄλλος δυνηθείημεν προσεύξασθαι τῷ Θεῷ, εἰμὴ τὴν θύραν τῶν αἰσθήσεων ἐπιζυγώσαντες, εἰσεέλθοιμεν εἰς τὸν νοῦν, τὸ μνημονικὸν μέρος τῆς ψυχῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ὡσάν εἰς γαστέρα, ἀποθησαυρίζεται ἡ λογικὴ βρώσις, ἡ γούν τὰ νοήματα τὰ ἐκ τῶν αἰσθήσεων συναθροιζόμενα, καὶ ὁ κεκαθαρμένος τὰς αἰσθήσεις, κατατρυφᾷ τὸν ζῶντα ἄρτον καὶ τὰς ζωοποιούς αὐτοῦ σάρκας, πίνει τε τὸ σωτήριον αὐτοῦ αἶμα· ὅπως ἐνταῦθα κατατρυφῶν, αἰτῇ καὶ τὰ μέλλοντα, ὁ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσεν. ἔχε τὴν πρὸς αὐτὸν ἀχόρταστον ἀγάπην, καὶ μὲ τὴν ἀχόρταστον μελέτην τῶν θείων του λόγων, καὶ μὲ τὴν ἐργασίαν τῶν ἀγίων του ἐντολῶν, καὶ μὲ τὸν ἐνδιάθετον λόγον, καὶ ἔνοικον τρυφὴν ἔχων τὸν τὰ πάντα ζωογονοῦντα τοῦ Θεοῦ Λόγον «ἄρτον τῆς ζωῆς» τὸν ἐξ οὐρανοῦ καταβάντα καὶ ζωὴν διδοῦντα τῷ κόσμῳ»· (3). αὐτὸν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς λήψονται πάντως τὰ αἰτήματα τῆς ἑαυτῶν καρδίας· διότι καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν εἰδὼς ὡς πλάστης καὶ δημιουργός, ὁρᾷ καὶ γινώσκει τὰ ἐγκεκρυμμένα, ὡς ἐπιστάμενος τὸν νοῦν καὶ τὰς διαθέσεις τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ καρδίᾳ τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ὁ δεσμὸς τοῦ φλεβικοῦ συστή-

ματος, ἥτις ἀεικίνητος ἐνεργεῖ τὴν ζωπύρην ὅπου διατρεῖ τοῦ ζώου τὰς δυνάμεις, ὅπου εἶναι, ὁ πρηστήριος ἔρως, ἡ φρόνησις, καὶ ἡ ἀνδρία, κατὰ τὸν θεῖον Μάξιμον· «εἰ γὰρ ἐν ἡμῖν ὑπὸ Θεοῦ» «καθαρὰ ἡ καρδίᾳ κτισθῇ, εὐθέως χώραν ἔχει τὸ πνεῦμα ἐν τοῖς» «ἐσωτάτοις τῆς ψυχῆς ἡμῶν ταμιείοις ἐγκαινίζεσθαι»· ὅθεν ἀμφοτέρω ὁ λόγος ἐν τῷ αὐτῷ συνείληψε τὴν τε τοῦ στόματος ἐνέργειαν, καὶ τὴν τῆς καρδίας μελέτην· κατὰ τὸν Ὀριγένην· «ὅταν» «ἡ μελέτη τῆς καρδίας σύνεσις ᾗ, οὐκ ἐξέρχονται ἔσωθεν ἀπὸ» «τῆς καρδίας διαλογισμοὶ πονηροὶ, οὐδὲ ὑπάρχει τὰ κινεῖντα» «τὸν ἄνθρωπον.» Προσευχῆς χρεῖα ἡμῖν, τῆς κατὰ Θεὸν ἀναβάσεως, ἵνα νοήσωμεν τίνων πτωχεύομεν· οὐ γὰρ ἂν εἰς ἐπιθυμίαν ἔλθοιμεν τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν, εἰμὴ τὴν ἐν τούτοις ἑαυτῶν πτωχείαν κατανοήσωμεν, ἀλλ' ἐμψυχός τις γενήσεται καὶ ἐνδιάθετος τῆς προσευχῆς ὁ τόνος, ὅταν γνῶμεν τίνων πτωχεύομεν, καὶ πρὸς τὴν ἀναβολὴν τῶν ποθυμούντων ἀκηδιάσωμεν· οὕτως ἐκχεῖται ἡ δέησις ἡμῶν ἀντὶ βρῆμάτων χρωμένῃ τοῖς δάκρυσι. Ἔστι δὲ προσευχὴ ὁμιλία νοῦ πρὸς Θεόν· ἄρτος δὲ ἡμῶν τῆς ψυχῆς ἐστίν, ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος· ὥσπερ γὰρ ὁ ἀπὸ γῆς ἄρτος τὸ σῶμα τρέφει, οὕτως ὁ ἐξ οὐρανοῦ λόγος τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς, ὡς ὁ Κύριος φησὶ τοῖς Ἀποστόλοις, «Ἐργάζεσθε μὴ» «τὴν βρώσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν» «αἰώνιον» τὴν δοξολογίαν τῆς ἐμῆς καρδίας, γέννημα ἐξ αὐτῆς ἀνοίσω· ὥσπερ ἀπὸ θυσιαστηρίου τινός, τῆς ἑαυτοῦ διανοίας, θς οὐκ ἀπαιτεῖ σωματικὰς θυσίας, ἀλλὰ τὴν ἀπὸ διαθέσεως καὶ καρδίας ἀληθινῆς ἐξομολόγησιν, ἧς μέτεστιν ἐξίσου πᾶσι τοῖς βουλομένοις· ὡς ἔφη καὶ ὁ θεῖος Χρυσόστομος, «Δύσκολον μὲν ἀρετὴ» «καὶ δυσκατόρθωτον καὶ καθ' ἑαυτὸ, μάλιστα δὲ ὅταν ἐν σπᾶναι» «τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ὁ ἐργαζόμενος ᾗ, καθάπερ γὰρ φέρει μὲν» «ὁδοιπορίᾳ πόνον, πολλῷ δὲ πλέον ἔταν μόνος ὁ ὁδοιπὸρος ᾗ,» «καὶ μηδὲν τὸν κοινωνοῦντα τῆς ὁδοιπορίας ἔχη» οἱ Ἄγιοι ἐκ μὲν τῆς κοινῆς φύσεως ὠρμημένοι, διὰ δὲ καθαρότητα ψυχῆς τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος υπερψύδουμενοι, καὶ λόγων γονίμων σταγόνας ταῖς καρποφόροις ψυχαῖς ἐνστάζουσιν· εἴη δὲ καὶ ἡμῶν ἡ ψυχὴ πλήρης τῶν πνευματικῶν ἀγαθῶν, σίτῳ βρίθουσα

(1) Γαλ. κεφ. ε'. 8. (2) Ματθ. κεφ. ε'. 6. (3) Ἰωάν. κεφ. ε'. 48. 51.

καὶ οἶνον, καὶ ἐλαίον, τῷ μὲν, ὡς λόγῳ πρακτικῆς γνώσεως στηριζομένη, τῷ δὲ, ὡς θείῳ πόθῳ καὶ ἀνανεωτικῷ τῆς κατ' ἔφρσιν πρὸς Θεὸν ἐρωτικῆς ἔξεως εὐφραϊνομένη· τῷ δὲ, ὡς λείῳ καὶ ὁμαλῷ καὶ διανυγῇ καὶ φωτιστικῷ, καὶ παντὸς γεώδους ἐλευθέρῳ κινήματος, τῆς ἀπαθείας τρόπῳ τε καὶ λόγῳ, τὸ πρόσωπον ἱλαρυνομένη τῶν ἀρετῶν· «ἐλίπανας ἐν ἐλαίῳ τὴν κεφαλὴν μου», τῷ ἐλαίῳ τοῦ πνεύματος μυρίζει τὴν κεφαλὴν τὸ χάρισμα τοῦ Ἁγίου πνεύματος· νοῦ δὲ, εἰς τύπον ἢ κεφαλῇ· καὶ προσθεὶς τῷ ἐλαίῳ οἶνον, τὸν τὴν καρδίαν εὐφραίνοντα, τὴν νήφουσιν ἐκείνην μέθην ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ, μεταστήσας τοὺς λογισμοὺς ἀπὸ τῶν προσκαίρων πρὸς τὸ αἰδιον· ὁ γὰρ τῆς τοιαύτης γευσάμενος μέθης διαμειβεταὶ τὴν νέκρωσιν τῶν προσκαίρων, διὰ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ· ὅθεν ὁ Θεὸς κατοικίζει τοὺς μονοτρόπους ἐν οἴκῳ, ἥτοι εἰς τὸν οὐρανὸν κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «ὅτι οἰκοδομῇ ἐκ Θεοῦ ἔχουμεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (1). Καθ' ὅτι οἱ μοναχοὶ εἶναι μεμονωμένοι καὶ γυμνοὶ ἀπὸ κάθε πράγμα βιωτικόν· τούτους λοιπὸν τοὺς μοναχοὺς καὶ μονοτρόπους κατοικίζει ὁ Θεὸς εἰς οἰκητήριον καὶ ἀναχωρητικὸν κελλίον, καταμόνας καὶ ἐν ἡσυχίᾳ, μόνῳ αὐτῷ ἀναθέοντας τὴν ἰδίαν ζωὴν, καὶ πάσης δυστυχίας καὶ κοσμικῆς ἐπιθυμίας αὐτὴν ἀλλοτριώσαντας. Ὅρα ἀρετὴν εὐχῆς, δι' ἣν ἀξιούσθαι ἀκουσθῆναι· ἥτοι τὸ ταύτην ἀξίαν εἶναι τῆς θείας προσοχῆς καὶ τῶν ἀκοιμήτων ὀφθαλμῶν· ποία δὲ ἐστὶν ἡ τοιαύτη; ὅταν μὴ κατὰ ἐχθρῶν τις εὐχεται, ὅταν μὴ ὑπὲρ πλούτου, ἢ δυναστείας, ἢ δόξης, μὴ δὲ ὑπὲρ τινος τῶν ἐπικλήρων τούτων, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἀθανάτων καὶ ἀκηράτων ἐκείνων. Τοιαύτην κραυγὴν, ὅπου φωνάζει νοερώς, οὐ τὴν στόματος, ἀλλὰ τὴν ἔνδον, ἢ ἡ καρδία τίκει ἢ πεπυρωμένη· τοιαύτην γὰρ ζητεῖ ὁ Θεός, τὴν συστρέφουσιν τὴν φρόνησιν, τὴν οὐκ ἐῶσαν χασμάσθαι· οὐ μόνον δὲ τοιαύτην, ἀλλὰ καὶ τὸ πρὸς αὐτὸν εὐχεσθαι· εἰσι γὰρ πολλοί, οἱ ἐσθήκασιν μὲν εὐχόμενοι, οὐ βοῶσι δὲ πρὸς τὸν Θεόν· ἀλλὰ τὰ μὲν χεῖλη πρὸς τὸν Θεὸν βοᾷ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ περιφέρει, ἡ δὲ διάνοια, οὐδενὸς ἐπαισθάνεται τῶν λεγομένων, λέγει

(1) Κορ. Ε'. 1.

ὁ Θεὸς Χρυσόστομος· «Ἐστὼ τοίνυν θυμιατήριόν σου τὸ στόμα, καὶ σκόπει μὴ κόπου τὸ θυμιατήριον ἐμπλήσης· τοιοῦτοι γὰρ οἱ τὰ αἰσχροῦ φθελγόμενοι καὶ ἀκάρητα βήματα· ὥσπερ γὰρ τὸ θυμιατήριον οὐδὲν ἔχει ἀκάθαρτον χρῆ, ἀλλ' ἢ πῦρ καὶ θυμίαμα, οὕτω καὶ τὴν γλῶτταν οὐδὲν ἔχει κεκληιδωμένον ῥῆμα· ἀλλ' ἢ ἀγιωσύνην καὶ εὐφημίαν· οὕτω καὶ τὰς χεῖρας προσάγεις ἐν ναφ' πνευματικῷ, ὅπου ἐν σοὶ ὁ Θεὸς ἐνοικεῖ, καὶ μέλος εἰ τοῦ Χριστοῦ καὶ σῶμα τίμιον»· ὅτι ὁ Χριστὸς ἔχων κεκρυμμένον ἐν ἑαυτῷ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς, τοῖς γνησίοις Μαθηταῖς τοῦτο ἐφανερώσεν, οἷς καὶ τὰ μυστήρια ἀπεκάλυψε τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Καλὸν δὲ καὶ ἡμᾶς τὴν κοιλίαν καθαίρειν ὅτι μάλιστα, καὶ ποιεῖν λεπτοτέραν, ὥστε τὸν νόμον Κυρίου ἐν μέσῃ δέχεσθαι· ψυχῆς δὲ κοιλία, τὸ δοχεῖον τῶν πνευματικῶν τροφῶν, εἴπουν τὸ διανοητικόν· ἐστὶ δὲ τὸ θεϊότατον ἡμῶν θυσιαστήριον ὁ Χριστὸς, ἐν ᾧ ἀφιερούμενοι καὶ μυστικῶς ὁλοκαυτούμενοι, τὴν προσαγωγὴν ἔχομεν ἐν ᾧ τὰ τελούμενα τελεῖται καὶ ἀγιάζεται· ἀγιάζει γὰρ ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν ὁ Παναγιώτατος Ἰησοῦς· καὶ πάσης ἡμᾶς ἀγιστείας πληροὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ τελούμενων οἰκονομικῶς, εἰς ἡμᾶς ὡς θεογεννήτους λοιπὸν ἀγαθουργικῶς διαβαίνοντων, εἰς τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τὰ κρύφια καὶ μυστικὰ νοήματα τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ τὰ γλυκύτατα δέσματα τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· τὰ ὁποῖα ποτίζουσιν καὶ εὐφραίνουν τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν, καὶ φέρουν αὐτὰς εἰς καρπογονίαν ἀρετῶν. Αἵτινες εὐφραίνονται ὑπὸ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· τουτέστιν ὑπὸ τῶν διαίρεσεων τῶν χαρισμάτων τοῦ πνεύματος, ἀναλόγως τοῖς ἀξίοις μεριζόμεναι καὶ διδόμεναι· καὶ γὰρ ἡ τῶν ἄνω πνευμάτων ἀγία ὁμήγυρις, τῇ τῶν ἀνθρώπων σωτηρίᾳ λίαν ἐφίδεται.

Διττὴ τῆς ψυχῆς ἡ δύναμις κατὰ τὸν μέγαν Βασίλειον, ἡ μὲν τις, τοῦ σώματος ζωτικὴ· ἡ δὲ ἑτέρα, τῶν ὄντων θεωρητικὴ, ἣν δὴ καὶ συλλογιστικὴν ὀνομάζομεν· ἂν μὲν οὖν διὰ παντὸς τὸ θεωρητικὸν ἑαυτῆς ἐργηγορέναι παρασκευάζῃ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει, Μὴ νυστάξῃ ὁ φυλάσσων σε, διπλῇ κατευνάζει τὰ πάθη τοῦ σώματος· τὸ μὲν, καθὼς περὶ τὴν τῶν κρείττωνων καὶ προσ-

φωῶν θεωρίαν ἐπασχολουμένη, τὸ δὲ, καθὼς τὰς ἀταξίας ἐπισκοποῦσα τοῦ σώματος, σωφρονίζει ταύτας καὶ καταστέλλει· ἂν δὲ τὴν ἀργίαν ἀσπασμένη, τὸ θεωρητικὸν ἀκίνητον ἔχῃ σχολάζον τὸ ζωτικόν, τὰ πάθη τοῦ σώματος εὐρόντα μηδενὸς ἐπιστατούντος, καὶ ἀνακόπτοντος, ἐπὶ τὰς οἰκείας ὁρμάς τε καὶ ἐνεργείας τὴν ψυχὴν συγκαθεύκυσεν· δεῖ ἡμᾶς οὐκ ἀργοῦντας, οὐδὲ ὑπνοῦντας καὶ βέγγοντας, οὐδὲ ἀναπεπτωκότας· ἀλλὰ ἐνεργοὺς ὄντας καὶ σπουδάζοντας διασώζειν· ἕως ἡ ψυχὴ τῆς ἀπὸ δυνάμεως εἰς δύναμιν, καὶ τὴν ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν ποιεῖται μεταβάσιν· τούτεστι τὴν ἀπὸ ἀρετῆς εἰς ἀρετὴν μείζονα προκοπὴν, καὶ τὴν ἀπὸ γνώσεως εἰς γνῶσιν ὑψηλοτέραν ἀνάβασιν, μέχρις οὗ διελεύσεται ἐν τόπῳ σκηνῆς θαυμαστῆς, ἕως τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ· λέγει ὁ μέγας Βασιλεὺς· τοῦτο σπέρμα καὶ δάνεισμα γίνεσθαι τῆς αἰωνίου χαρᾶς τὸ δάκρυον· καὶ ἐπειδὴ ὁ σπείρει τις, τοῦτο θερίσει· σπείρωμεν οὖν δάκρυα· ἵνα θερίσωμεν ἀγαλλίασιν· οὐχ οὕτω τὰ σπέρματα καταφερόμενος ὁ υἱὸς θάλλειν ποιεῖ καὶ αὐξέσθαι, ὡς τὸν τῆς εὐσεβείας σπόρον ἀνίστησι καὶ παρασκευάζει κομᾶν, ὁ ἐκ τῶν δακρύων καταφερόμενος υἱὸς· ὁ τῇ ἀξιολόγῳ μετανοίᾳ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα διηνεκὲς δάκρυον, οὗτος ἐν ἀγαλλιάσει θερίσει, αἶρων τῆς μετανοίας τὰ δράγματα. «Οὐκ ἐκ τῶν αὐτῶν ἀρχῶν δάκρυόν τε καὶ χαρὰ τὴν γένεσιν ἔχουσι, τὸ μὲν γάρ, οἶον ἐκ πληγῆς τινος, τῆς προσβολῆς τοῦ ἀβουλήτου τῇ ψυχῇ τύπτοντος καὶ συστέλλοντος, καταθλιβόμενου τοῦ περικαρδίου αἵματος, ἀποτίκτεσθαι πέφυκεν· ὅταν ἂν τὰ κοῖλα τοῦ ἐγκεφάλου τῶν ἐκ τῆς λύπης ἀναθυμιάσεων καὶ ἀτμῶν πληρωθέντα, οὗς ἡ ἐπὶ τὸ βάθος συστολὴ τοῦ θερμοῦ ἀναπέμπει, οἷον δι' ὀχετῶν τινῶν τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς πόρων τὸ ὑγρὸν τὸ βάρος ἀποσκευάζεται· καὶ ὥσπερ τὸ νέφος εἰς ψεκᾶδας, οὕτω τὸ πάχος τῶν ἀτμῶν εἰς δάκρυον διαλύηται· ἡ δὲ χαρὰ, οἷον σκίρτημά ἐστι τῆς ψυχῆς, ἐπαγαλλομένης τοῖς κατὰ γνῶμιν καὶ μονονουχὶ πηδῶσης, καὶ προωθουμένης· ὅφ' ἡδονῆς εἰς τὰ ἔξω.» (1)

(1) Βσ. λόγ. εὐχαριστείας.

Εὐχὴ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδίας, καὶ ὅχι ἀπὸ τὰ ἄνω τῶν χειλέων, νὰ προσεύχεται τις, τοῦτο εἶναι ἴδιον προσευχῆς θερμοτάτης, διότι αὐτὴ ἀναβιβάζει τὰ κάτωθεν ἐν τῇ καρδίᾳ λαλούμενα λόγια διὰ τοῦ ἐνδιαθέτου λόγου, μὲ πόνον ὁμοῦ καὶ δύναμιν· καὶ στενοχωρεῖ καὶ ἀνατείνει πρὸς τὸν Θεὸν ὅλον τὸν νοῦν τοῦ προσευχομένου· ὅχι διὰ τοῦ κυπήματος τοῦ ἔξωθεν ἀέρος, ἀλλὰ τοῦ τόνου τῆς ἐσωτερικῆς διαθέσεως τῆς καρδίας· εὐχὴ ἐκτεταμένη καὶ δακρύων κατανύξεως γέμουσα, πολλὴν ἔχει δύναμιν πρὸς τὸ πείσαι τὸν Θεὸν ἐπινεῦσαι τοῖς λεγομένοις· κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον. «Καθάπερ γὰρ δένδρον ἰσχυρόν, καὶ κατὰ πολλοῦ τοῦ βάθους τῆς γῆς παραπέμπον τὴν ῥίζαν, πρὸς ἅπασαν πνευμάτων βίαν ἀνθίσταται· οὕτω δὲ καὶ αἱ εὐχαὶ αἱ μὲν κάτωθεν ἀνιῶσαι, καὶ πρὸς τὸ βάθος ἐρριζομέναι· καὶ ἄνω· οἱ προσέλθωσι λογισμοί, καὶ ἅπαντα ἡ τοῦ διαβόλου παράταξις, ἐκτενεῖς μενοῦσι καὶ ἀνένδοτοι, μὴ περιτρεπόμενοι.»

Ἡ μελέτη τῶν θείων λόγων τοῦ πνεύματος, ὡς ἂν ταῦτα λεπτύνωμεν πυρῶντες καὶ δοκιμάζοντες, τὴν τῶν φάσεων λογισμῶν ὕλην ἐξαφανίζει, τὸ νοητὸν ἀπογεννῶσα πῦρ· ὑπὲρ διαθερμαίνον τὸν νοῦν, σύντονον τὴν προσευχὴν γίνεσθαι παρασκευάζει, καὶ μετὰ συνέσεως τὰ αἰτήματα γνωρίζει πρὸς τὸν Θεόν· ὅτι γὰρ ἡ μελέτη τῶν θείων γραφῶν ἐκ τῆς δαδτικῆς ἀνήφθη λαμπρότης, τοῦτον ἔρω πυρπολήσας πνευματικῆς θεωρίας, εἰς φλόγα μετέωρον τὸν πόθον ἀνήγειρε. Μελετῶν τὰ θεῖα λόγια ἐκαιόμην, ὡς οἱ περὶ Κλεόπα, λέγοντες· «οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;» (1) καιομένη δὲ ἦτον ἡ καρδία αὐτῶν, ἡ μὲν τὸ πῦρ τῶν θείων λόγων τοῦ Κυρίου, διότι ἐν ᾧ ἦν αὐτοῖς ἐρμηνεύων, ἐθερμαίνοντο, καὶ ἐπίστευον τὰ λεγόμενα ὅτι ἀληθινὰ εἶναι· ἡ ὅτι ἐρμηνεύοντος αὐτοῦ τὰς γραφὰς ἐκτύπα μέσα ἡ καρδία τους, καὶ ἔλεγον, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριος· τῇ μεθέξει τοῦ θείου πυρὸς καταλαμπομένη ὑπὸ τοῦ θείου πνεύματος, καὶ αὐτὴ ὅλη πῦρ χρηματίσασα, πηγὴ ζῶντος ὕδατος γενομένη,

(1) Λουκ. κεφ. κδ. 32.

καὶ τοῖς διψῶσι καθαρὸν τὸ πόμα χορηγοῦσα τοῦ λόγου, τόπος γὰρ χωρητικὸς τοῦ ἀχωρήτου Θεοῦ αὕτη γίνεται. Κὰν καὶ νὰ ἐπιμελούμεθα τὴν καθαρὰν προσευχὴν ὅπου ἐνώνει μὲ τὸν Θεὸν αὐλὸς τὸν αὐλὸν νοῦν, καὶ ἐφθάσαμεν ὡς ἐν ἐσώπτρῳ ἰδεῖν τὸ τέλος τῆς αἰωνίου μακαριότητος ὅπου μέλλει νὰ μᾶς διαδεχθῇ μετὰ τὸ τέλος τῆς ἐνταῦθα ζωῆς, ὡς τὸν τοῦ πνεύματος δεξάμενοι τὸν ἀρραβῶνα, καὶ τὴν τῶν οὐρανῶν βασιλείαν ἐντὸς ἀποκτήσωμεν, ἐν πάσῃ αἰσθήσει καὶ πληροφορίᾳ ἀνάγκη ἀπολυθῆναι τῆς σαρκὸς χωρὶς προγνώσεως τοῦ θανάτου· ἀλλὰ παρακάλει τὸν Θεὸν διὰ αὐτό· καὶ ἔσο εὐελπίς τούτου τυχεῖν, πλησίον τῆς ἀποδιώσεώς σου, ἀνίσω; καὶ συμφέρει· πρὸς ἣν εὐτρεπίζου διηγεκῶς δειλίαν πᾶσαν ἀπορρίπτουμενος· ὡς ἂν τὸν ἀέρα διαπεράσας, καὶ τὰ τῆς πονηρίας ἀποφύγῃς πνεύματα, καὶ νὰ ἔμβῃς ἀφοβα μέσα εἰς τὰς οὐρανίους ἀψίδας· τάξεσιν ἀγγελικαῖς σπαντατόμενος, καὶ νὰ γίνῃς προσθήκη τοῖς ἀπ' αἰῶνος ἐκλεκτοῖς καὶ δικαίοις· βλέπωντας τὸν Θεὸν ὅσον ἐφικτόν· ἀμὴ ἀνίσω; καὶ δὲν ἀξιώθῃς εἰς αὐτό, κἄν θέλεις εἶδεῖ τὰ ἀγαθὰ ὅπου εἶναι ὑποκάτω ἀπ' αὐτόν· καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον κατανοῶν ἀκτινοφωτοβολοῦντα τὰ ὑπερουράνια, λατρεύμενον μὲ μίαν προσκύνησιν μαζὴ μὲ τὴν ἄχραντον σάρκα του, ἅμα τῷ πατρὶ, καὶ τῷ πνεύματι, ὑπὸ πάσης ἐπουρανίου στρατιᾶς, καὶ τῶν ἁγίων Ἀπάντων. Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος λέγει· «ὦ πηγὴ ζωῆς, ὦ φλεψὺ ὑδάτων ζώντων· πότε ἀφίξομαι, » ἐπὶ τὰ ρεῖθρα τῆς σῆς γλυκύτητος, ἀπὸ τῆς γῆς ταύτης τῆς » ἐρήμου καὶ ἀβάτου καὶ ἀνύδρου, τοῦ ἰδεῖν τὴν δύναμίν σου, καὶ » τὴν δόξαν σου; τοῦ ἐμπλῆσαι τὸ συνέχον μας δίψος ἐκ τῶν να- » μάτων τοῦ ἐλέους σου, Διψῶ Κύριε, ἡ τῆς ζωῆς πηγὴ σὺ ὑπάρ- » χεις, κόρεσόν με. Διψῶ Κύριε· διψῶ σε τὸν ζῶντα Θεόν· ὦ, πότε » ἤξω καὶ ὀφθῆσομαι τῷ προσώπῳ σου ! » (1)

Ὁ μὲν τῆς τοῦ κόσμου ἀπαρνήσεως, καὶ τῆς φυγῆς τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου σκοπὸς, εἶναι ἕνας, τὸ νὰ ἐκδυθῶμεν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας καὶ ἀπάτας τοῦ κόσμου, καὶ νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ζῶν

(1) Κεφ. λβ.

αἰῶνιον μὲ κλήν αἰσθησιν, τὴν εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας ἀνατρέχουσιν τοῦ Χριστοῦ· ἡ ἀρχὴ τῆς τοιαύτης πολιτείας εἶναι τὸ μίτος τοῦ κόσμου, ἡ ἀπόθεσις τῶν περισπασμῶν τοῦ βίου τοῦτου, ἡ ἀπάρνησις τῆς φιλίας τῶν συγγενῶν, ἡ φυγὴ τοῦ κακοῦ, ἡ ἀποκοπὴ τῶν ἐφκαρτίων πράξεων τῆς σαρκὸς, ἡ νέκρωσις τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ ἡ ἀγάπη τῶν ἰδρώτων καὶ πόνων τῆς ἀρετῆς· τὸ μέσον τῆς ἐναρέτου ζωῆς εἶναι, ἕξις, καὶ συνήθεια τοῦ καλοῦ, ἡ ἀργία τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον συγκαταβάσεως, οἱ ἀγῶνες τῆς ἀρετῆς, ἡ ἐπίμονος ἄσκησις, τὸ κοπιαστικὸν δάκρυον, ἡ ἀσάλευτος παράστασις τῆς εὐχῆς, ἡ ὑπομονὴ τῶν πειρασμῶν, ἡ πρώτη ἀπάθεια, καὶ ἡ προκοπὴ τῆς ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἐπιδόσεως· τῆς ἐναρέτου ζωῆς τέλος εἶναι, ἡ τῶν ὄντων θεωρία, ἡ ἀπὸ τῆς ἐμπράκτου φιλοσοφίας ἐπιγενομένη ταῖς ψυχαῖς τῶν σπουδαίων ἀπὸ ὑπερβολῆν ἀπκαθείας καὶ καθαρότητος, διὰ τῆς ὁποίας ὁ νοῦς τῶν τοιούτων ἀναθεωρεῖ τὰς φύσεις καὶ τοὺς λόγους τῶν ὄντων, ὑπὸ θεοῦ καταλαμπόμενος πνεύματος, ἐκ τοῦ ὁποίου πληροῦται νοημάτων θεῶν καὶ ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέρας αἰεὶ διατίθενται, συλλαμβάνει τὸν λόγον, καὶ σπουδάζει βιάζόμενος νὰ τὸν γεννήτῃ, φωτίζεται ὡς γνώσεως, βλέπει λαμπρὰ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὸν κύριον ζῶντα καὶ λαλοῦντα μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, καὶ γλυκαίνεται ὑπὸ θεῆς κατανύξεως· εἰς αὐτὸν λοιπὸν ὅπου ἔφθασεν εἰς τὰ τοιαῦτα μέτρα τοῦ πνεύματος, ἡ σάρκα του ἐνεκρώθη, καὶ τὸ θνητὸν αὐτῆς φρόνημα κατεπόθη, καὶ ζῇ τῷ πνεύματι, ἐνεργεῖ, λαλεῖ, καὶ κινεῖται εἰς αὐτὸ ζῶν, κατακλύζων θαλάσας ἀλμυρὰς ἀμαρτίας, καὶ ὡς ποταμὸς πληρούμενος ὑδάτων, τῶν χαρισμάτων τοῦ πνεύματος. Τὸ σημεῖον τῆς τελειότητος ἀπὸ τὸ ὅποιον γνωρίζομεν ἐκεῖνον τὸν ἄνθρωπον ὅπου ἔφθασεν εἰς τὸ μέτρον τῆς ἡλικίας τοῦ Χριστοῦ, καὶ εἶναι ὅλος ἀπὸ ἁγίου πνεύματος, εἶναι ἡ ἀψευδής γνώσις τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν πηγάζει ὁ λόγος τῆς κρείττονος σοφίας, χορηγούμενος ἄνωθεν ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἐρευνᾷ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ· καὶ νὰ ἐκφέρῃ λόγους ἀγαθοῦ ἀπὸ τὴν ἀγαθὴν του καρδίαν, καὶ νὰ τοὺς ἐκφωνῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ· ἀπὸ τὸ ὅποιον ἔρχεται

τὸ νὰ προφητεύῃ, καὶ νὰ λύῃ εἰς τοὺς ἄλλους τὰ τῶν παραβολῶν καὶ αἰνιγμάτων καὶ ἀποκεκρυμμένων λόγων τοῦ πνεύματος, καὶ ἀπὸ αὐτὸ ἔρχεται τὸ νὰ προβλέπῃ, καὶ νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα, ἀπὸ τὴν ὁποίαν προόρασιν ἔρχονται αἱ ἀποκαλύψεις, καὶ αἱ ὁράσεις ὅπου γίνονται καθ' ὕπαρ καὶ ὕπνῳ· ἀπὸ τὴν ὁποίαν γίνονται ἡ ἐκ πνεύματος ἑκστάσις τοῦ νοῦς, ἡ κατανόησις τοῦ κεκρυμμένου κάλλους τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἡ ἀποκάλυψις τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ· ἡ ἐπιθυμία τοῦ ἐνωθῆναι τῷ Χριστῷ, καὶ ταῖς ἄνω συνδιατιθῆναι δυνάμεσιν· ἡ ἔφεσις τῆς ἀπολαύσεως τῶν ἀποκειμένων ἀγαθῶν τοῖς ἀγίοις, καὶ ἡ ὁπτασία τοῦ θείου φωτὸς τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ ὅτιον λόγιον, «Μακάριοι φησὶν οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὁψονται.» Ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ.

ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ

ΤΟΥ ΠΑΡΑΚΛΗΤΙΚΟΥ ΚΑΝΟΝΟΣ ΤΗΣ ΥΠΕΡΑΓΙΑΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ ΜΥΡΟΒΛΥΤΙΣΣΗΣ.

ΜΕΤΑ ΤΗΣ ΥΠΑΠΑΝΤΗΣ ΤΗΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ.

*Ψαλλομένου ἐν πάσῃ Κυριακῇ ἑσπέρας,
τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ.*

Εὐλογήσαντος τοῦ Ἱερέως λέγομεν τὸν παρόντα Ψαλμὸν,
τὸ, Κύριε εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου,
Τὸ, Θεὸς Κύριος, Εἰτα τὰ παρόντα Τροπάρια.
Ἦχος δ'. Τῇ Θεοτόκῳ.

Ἐκ τῆς Παρθένου σε Χριστὲ νηπιάσαντα, ἡ κατὰ
νόμον σε ναῶν προσεκόμισεν, ἀγκάλαις ὑπεδέξατο
ὁ πρέσβυς Συμεὼν, κράζων νῦν ἀπόλυσον, ἐκ
τῶν τῇ δε σὸν δοῦλον, φῶς εἰς ἀποκάλυψιν, τῶν
ἐθνῶν καὶ γὰρ ἤλθες, καὶ σωτηρίαν πάντων τῶν
λαῶν, Ὑπαπαντήν σου τιμώντων τὴν ἐνδ' ὅξον.

Δόξα.

Ἀρωματίζουσιν πηγὴν σε γινώσκομεν, καὶ
τῷ ναῶ σου τῷ σεπτῷ καταφεύγομεν, ἐν μετανοίᾳ
κράζοντες ἐκ βάθους ψυχῆς· Δέσποινα ἀπάλλα-

ξον, δυσωδείας πταισμάτων, μῦρον τὸ ἀκένωτον ἀναβλύζουσα πᾶσι, τοῖς ὀχετοῖς Εἰκόνας σου σεπτῆς, μυροβλυτίσσης ἣν πόθῳ σεβόμεθα.

καὶ νῦν. Οὐ σιωπήσομεν αἰεὶ Θεοτόκε.

Εἶτα τὸν Ν'. Παλιν, καὶ ἀρχόμεθα τοῦ Κανόνος ἤχος πλ. δ'.

Ῥδὴ α'. Ὑγρὰν διοδεύσας ὡσεὶ ξηράν.

Σῶσαι θέλων Σῶτερ φύσιν βροτῶν, ἀφ' ὕψους κατήλθες, καὶ ἐν μήτρᾳ Παρθενικῇ, οἰκήσας βροτοῖς συνανεστράφης, καὶ τῷ ναῷ προσηνέχθης τὸν νόμον πληρῶν.

Φωτίζεις με φέγγει τῷ νοητῷ, ἀπαύγασμα δόξης, ἡ τεκοῦσα τὸ Πατρικόν, Πανάμωμε κόρη καὶ τὸν ζόφον, τῆς ἀμαρτίας διασκεδάσον. Δόξα.

Προσεβείαις τοῦ δικαίου σου Συμεῶν, καὶ Ἀννης τῆς θείας, τῆς προφήτιδος καὶ σεπτῆς, καὶ τῆς ἀπειράνδρως σε τεκούσης, καὶ Ἰωσήφ τῶν δεινῶν ἡμᾶς λύτρωσαι. Καὶ νῦν.

Σκηνώσαντα λόγον τὸν τοῦ Πατρὸς, ἐπὶ σοὶ Παρθένε, Θεοτόκε ὑπερφυῶς, ἐν σαρκὶ τεκοῦσα ἀνεφάνης, τῶν ποιημάτων ἀπάντων δεσπόζουσα.

Ῥδὴ γ'. Οὐρανίας ἀψίδος.

Φιλεόρτων χορεῖται, σοῦ τὴν σεπτὴν Δέσποινα, ἄσμασι καὶ ὕμνοις, ἐκ πόθου καταγεραίρομεν, τεσσαρακοντήμερον, ὡς θρόνος γὰρ περιέχεις,

Θεὸν ἐν ἀγκάλαις σου, τὸν κόσμον σώσαντα.

Ῥύσαι τῆς τῶν παθῶν με, ἐπαγωγῆς Δέσποινα καὶ τοὺς πολεμοῦντας ἐχθροὺς μου νῦν ἐκπολέμησον· στήριξον πέτρα με, τῶν τοῦ Θεοῦ θελημάτων τὴν ψυχὴν μου φωτισον, πύλη τοῦ θείου φωτός.

Δόξα.

Εὐφημίαις ἐν ὕμνοις, πόθῳ πολλῷ μέλομεν, σὴν Ὑπαπαντὴν Θεοῦ λόγε τὴν ὑπερθαύμαστον, εἰς ἐξιλέωσιν, ἀμαρτιῶν ὧν ἀφρόνως, καθεκάστην πράττομεν, μόνε φιλόανθρωπε.

Καὶ νῦν.

Νοητὴν σε λυχνίαν, καὶ φωταυγὴ ἔγνωμεν, ἐνδον δεξαμένην, Παρθένε τὸ πῦρ τὸ ἄστεκτον, θεῖον παλάτιον, καὶ ὑψηλότατον θρόνον, ἐνῷ ἀνεπαύσατο ὁ ὑπερούσιος.

Διάσωσον ἀπὸ κινδύνων τοὺς δούλους σου Θεοτόκε, ὅτι πάντες ἐν τοῖς δεινοῖς τὴν σὴν Εἰκόνα κεκτήμεθα, ὡς ἄρρηκτον τεῖχος καὶ προστασίαν.

Επίβλεψον ἐν εὐμενείᾳ

Ὁ ἱερεὺς, — Ἐλέησον ἡμᾶς, τὸ, Κύριε ἐλέησον, ιε'.

Καὶ ἡ ἐκφώνησις, ὅτι Ἐλεήμων.

Καὶ τὸ Κάθισμα. ἤχος δ'.

Προστασίαν ἐν τοῖς πειρασμοῖς σὲ κεκτήμεθα, καὶ μεσίτιν πρὸς τὸν σὸν Υἱὸν προβαλλόμεθα,

οἱ μονῇ σου ἐνοικοῦντες δοῦλοι ταπεινοί, καὶ νῦν
πρόφθασον μήτηρ Θεοῦ, εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν
τῶν πιστῶς κραυγαζόντων σοι, τάχυνον εἰς πρε-
σβείαν, ῥύσαι πάσης ἀνάγκης ποίμνην τὴν σὴν
δεομένην σου.

ὥδὴ δ'. Εἰσακήκοα Κύριε.

Ὁρθῆς σκῆνωμα δίκαιε, πνεύματος ἁγίου Συ-
μεῶν ἄγιε, καὶ ἡξίωσαι μὴ ἐψεσθαι, θάνατον πρὶν
ἰδῆς ζωῆς Κύριον.

Νυσταγμῷ ἀμελείας με, ὕπνος ἀμαρτίας κόρη
υπέλαβε, τῇ ἀγρύπνῳ ἱκεσία σου, διανάστησόν με
πρὸς μετάνοιαν.

Δόξα.

Ὁραιώτης κυήσασα, τὸν ὥραϊον κάλλει παρά
πάντας βροτοὺς, καὶ ὥραία πᾶσι δείκνυται, ἡ
Εἰκὼν σου, μυροβλύτισσα. Καὶ νῦν.

Διανέμει ἰάματα, καὶ ἐκδύζει μύρα σεπτὰ
ἡ θεία σου, Εἰκὼν Δέσποινα ἐκαστοτε, τῆς μυ-
ροβλυτίσεως δῶρον ἔπασιν.

ὥδὴ ε'. Φώτισον ἡμᾶς.

Ρήμασιν ἁγνῇ, ὁ πρεσβύτερος σοι ἀντέφησεν,
οὗτος κείται μεν εἰς πτώσιν πολλῶν, τῶν σὲ δὲ τι-
μώντων εἰς ἀνάστασιν.

Ὑμνοῖς σε ἁγνῇ, πρὸ προσώπου λιτανεύ-
οντες, σεπτῆς εἰκόνος ἐκθειάζομεν, τὰ μεγα-

λεῖα τῶν θαυμάτων σου ἐξάδοντες. Δόξα.

Ὅταν σου ἁγνῇ, χαρακτῆρα τῆς εἰκόνος σου,
μυροβλυτίσεως κατοπτεύσωμαι, χαρὰς ἀπείρου
τὴν καρδίαν μου ἐμπίπλαμαι. Καὶ νῦν.

Μόνην γενεῶν, ἐκ πασῶν σε ἐξέλέξατο, ὁ πλα-
στοργὸς καὶ ἀναπλάττει ἡμᾶς, ἐν σοὶ οἰκήσας,
Θεοτόκε ἀειπαρθένε.

ὥδὴ ε'. Τὴν δέησιν ἔλχεω.

Ὅ φέρων σὲ ἐν ἀγκάλαις ἔλεγε, τὴν ἀπόλυσιν
μοι δὸς τῷ σῷ δούλῳ, Χριστέ σωτήρ, Ἄννα δὲ ἡ
προφήτις, ἀνθωμολόγει τοῦ κόσμου τὴν λύτρω-
σιν, μηνύουσα πάντων τῶν ἐθνῶν, τὸ σωτήριο
εἶναί σε Δέσποτα.

Αλοῦνταί σου τὰ φρικτὰ θαυμάσια, ἀνὰ
πᾶσαν οἰκουμένην παρθένε, ἃ ἐκτελεῖς καὶ ἐντὸς
τῆς μονῆς σου, καὶ ἀλλαχοῦ τοῖς κηλοῦσι σὸν
ὄνομα· νοσήματα γὰρ χαλεπὰ, θεραπεύεις καὶ
πάντων προΐστασαι. Δόξα.

Ὅφείλομεν ἀνυμνεῖν ἐκαστοτε, σῆς εἰκόνος τὰ
θαυμάσια κόρη, καὶ φοβερά, θαύματα καὶ ση-
μεῖα, μυροβλυτίσεως ἃ ἔδρασας ἅπασιν, τοῖς με-
τὰ πίστεως θερμῆς, ἐκζητήσασιν σοὶ τὴν ἀντί-
ληψιν. Καὶ νῦν.

Σὲ πάνταγενε σωτηρίας πρόξενον, οἱ πιστοὶ ὁμο-

λογοῦντες βοῶμεν· χαῖρε σεμνή, χαῖρε νύμφη Παρθένε· χαῖρε τὸ ὄρος Θεοῦ τὸ κατάσκιον· τῷ κόσμῳ γὰρ σὺ τὴν χαρὰν, τὴν ἀνέκφροστον ὄντως ἐπήγαγες.

Διάσωσον ἀπὸ κινδύνων καὶ πάσης βλάβης οἰκτίρμων, ὅτι ἄλλον ἐκτός σου Θεὸν οὐ γινώσκουμεν, οἱ δοῦλοί σου ζωοδότα καὶ σωστα.

Ἀχραντε ἡ διὰ λόγου τὸν λόγον,

Ὁ Ἱερεὺς — Ἐλέησον ἡμᾶς. Καὶ τὸ κοντάκιον

Ταχὺ προκατάλαβε.

Εἰκὼν ἡλιόμορφε, μυροβλυτίσσης σεπτῇ, ἡ μῦρα προχέουσα καὶ ἰαμάτων πηγὰς, τὴν ποίμνην σου φύλαττε, ταύτην τὴν σὲ τιμῶσαν, ἀπὸ πάσης ἀνάγκης· αὐγάσον τὰς ἀκτῖνας, τῶν λαμπρῶν σου θαυμάτων, τοῖς σὲ προσκυπτομένοις εὐλαδῶς, καὶ πᾶσι παράσχου τὰ αἰτήματα.

Προκείμενον ἥχος δ'.

Μνησθήσομαι τοῦ ὀνοματός σου

στίχος — Ἀκουσον Θύγατερ.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ.

Τῷ καιρῷ ἐκείνῳ, ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεὼν καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ Πνεῦμα Ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν· καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἢ ἰδῇ τὸν Χριστὸν

Κυρίου. Καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας ἑαυτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν Θεόν, καὶ εἶπε· νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου Δέσποτα κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ· ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν· φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ.

Δόξα. λέγε τὸ παρὸν

Ταῖς τῆς σῆς ἀχράντου μητρὸς μυροβλυτίσσης πρεσβείαις ἐλεῆμον, ἐξάλειψον τὰ πλήθη τῶν ἐμῶν ἐγκλημάτων. **Καὶ νῦν**

Ταῖς τῆς Θεοτόκου.

στίχος — Ἐλέησόν με ὁ Θεός.

Ὅλην ἀποθέμενοι.

Μέγα καταφύγιον, τὴν σὴν **Εἰκόνα** Παρθένε, κεκτημένη σώζεται, ἡ μονή σου πάντοτε ἐκ παντὸς δεινοῦ, καὶ πιστῶς ἄσμασιν, εὐφημεῖ χαίρουσα, προσκυνοῦσα καὶ βοᾷσά σοι, ψυχῇ καὶ γλώσσῃ τε, Δέσποινα μυρόβλυτε ἄχραντε, σῶζε ἡμᾶς ἐκ θλίψεων, νόσων καὶ δεινῶν περιζάσεων, μήτηρ τοῦ ὑψίστου, πρὸς σὲ γὰρ καταφεύγομεν ἅει, μὴ οὖν παρίδῃς τὴν δέησιν, τῶν παρακαλούντων σε.

ᾠδὴ ζ'. Οἱ ἐκ τῆς Ἰουδαίας

Νεκταρώδῃ ὡς οἶνον, ἐμφορούμενοι κόρη τὰ

σὰ θαυμάσια, τιμῶμεν τὴν Εἰκόνα, σοῦ τῆς μυροβλυτίσης, ἣν ἡμῖν πλοῦτον ἄσυλον, ἔδωκας μήτηρ Θεοῦ, εἰς καύχημα καὶ σκέπη.

Ἦπερ φύσιν καὶ Λόγον, τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνάρχου Πατρὸς κυήσασα, προσήγαγες ὡς βρέφος, ναῶ καὶ τῷ πρεσβύτῃ, Συμεὼν ἐναπέδωκας, ὃν ἐν ἀγκάλαις λαβὼν, ζωῆς ἡτέτο λύσιν. Δόξα.

Νέον φέρουσα βρέφος, τὸν πρὸ πάντων αἰώνων Θεὸν Πανάμωμε, ἐκ σοῦ σωματωθέντα, μὴ παύσῃ δυσωποῦσα, τοῦ σωθῆναι τοὺς ψάλλοντάς, ὁ τῶν Πατέρων ἡμῶν, Θεὸς εὐλογητός εἶ. **Καὶ νῦν.**

Ἀπροσμάχητον τεῖχος, κεκτημένοι σε πάντες ἀγνή γεραίρομεν, ῥυσθῆναι οὖν κινδύνων, καὶ πάσης ἄλλης βλάβης, τὴν μονὴν σου ἱκέτευε, ὅπως ὑμνῶμεν ἀεὶ τὴν σὴν ἄμαχον χάριν.

ᾠδὴ. ἡ. Τὸν Βασιλέα τῶν Οὐρανῶν.

Ἦνα δοξάζω καὶ προσκυνῶ μετὰ θεοῦς, σοῦ τὴν πάνσεπτον εἰκόνα Παρθένε, θλίψεώς με πάσης, ἐκλύτρωσαι καὶ βλάβης.

Νέμεις σὴν χάριν ἡμῖν τοῖς σὲ ὑμνοῦσι, μήτηρ Κυρίου μυροβλύτισσα ὄθεν, ἀνυμνολογοῦμεν, τὸν ἄσπορόν σου τόκον.

Εὐλογοῦμεν Πατέρα.

Ο Συμεὼν σε ἐδέξατο ἀγκάλαις, τὸν πρὸ

αἰώνων Θεὸν καθάπερ βρέφος, καὶ ἐδοξολόγει, τὴν σὴν φιλανθρωπίαν. **Καὶ νῦν.**

Νευεκραμένην ταῖς ἡδοναῖς τὴν ψυχὴν μου, Θεοτόκε ζώωσον ζώην γάρ, μόνη ἀπειράνδρως, γεγέννηκας Παρθένε.

ᾠδὴ. θ'. Κυρίως Θεοτόκον.

Ὁραῖον σὸν τὸ κάλλος, ἐνδοξε Παρθένε, τὸν Βασιλέα τῆς δόξης κυήσασα· ὃν ἐν τῷ ναῶ ὥσπερ βρέφος ἀγκάλαις ἐκόμισας.

Κατάβαλε Παρθένε, τοὺς μὴ προσκυνοῦντάς, τὴν Ἱεράν σου Εἰκόνα καὶ φύλαττε, μονὴν ἣν Παῦλος ὁ θεὸς σοὶ ἐναπέθετο.

Οἰκτείρησον Παρθένε, σοὺς οἰκτροὺς οἰκέτας, ἀνιανοῦ τε παντὸς ἐλευθέρωσον, ἐπιφορὰς ἐπιούσας ἀναχαιτίζουσα.

Ρανίδα μοι ἐλέους, στάζον Θεομητορ, καὶ τῆς ἀγνοίας τὸν ζόφον ἀπέλασον· σὺ γὰρ ἐκύησας μόνη βροτῶν τὴν λύτρωσιν. Δόξα.

Ἡμῶν τῶν μεμνημένων, καὶ ἐπιτελούντων, τὴν Ἱεράν σου Πανήγυριν μέμνησο, οἱ τὴν σεπτὴν σου Εἰκόνα κατασπάζόμεθα. **Καὶ νῦν.**

Παράλαβε Παρθένε, τὸν στερρὸν ὀπλίτην, Γεώργιον ἅμα Παῦλον τὸν σὸν θεράποντα, καὶ τὸν Υἱόν σου δυσώπει ὑπὲρ τῶν δούλων σου.

Ἄξιον ἐστὶν ὡς ἀληθῶς,

Καὶ ἀκολουθῶς τὰ Μεγαλυνάρια,

Τεσσαρακοντήμερον ἐν ναῷ, ἡ παρθένος κόρη, προσκομίζει τὸν λυτρωτὴν Συμεὼν δὲ πρέσβυς, ἡγαλίστατο χαίρων, καὶ Ἄννα Ὑποφῆτις, τοῦτον ἐδόξασε.

Εν ἀγκάλαις φέρων τὸν λυτρωτὴν, Συμεὼν ὁ πρέσβυς, καὶ τὴν ἔκβασιν τῶν θεσμῶν, ὁρῶν πληρουμένην, ἐδόξα γηθосύνως, ἀπόλυσόν με Σῶτερ, ὃν μεγαλύνομεν.

Σκέπη καὶ κραταίωμα σῆς μονῆς, φύλακα καὶ ῥύστιν, τὴν Εἰκόνα σου τὴν σεπτὴν, τὴν βλύζουσαν μῦρα, δέδωκας Θεοτόκε, ἣν πόθῳ τε καὶ πίστει κατασπάζομεθα.

Εἰκὼν ἡλιόμορφε τῆς ἀγνῆς, Παρθένου Μαρίας, μῦρα βλύζουσα τοῖς πιστοῖς, σῶζε ἐκ κινδύνων, καὶ πάσης ἐπηρείας, τοῦ πονηροῦ βελίαρ τοὺς προσκυνοῦντάς σε.

Χαῖροις θεῖου Παύλου σεπτὴ μονὴ, ἔχρουσα ἐν θρόνῳ ἰδρυμένην τὴν θαυμαστὴν, εἰκόνα τὴν θεῖαν τῆς Παρθένου, Μητρός Θεοῦ τοῦ Λόγου τὴν μυροβλύτισσαν.

Δέσποινα καὶ μήτηρ τοῦ λυτρωτοῦ, σὰς ἀχράντου χεῖρας, αἷς ἐβάστασας τὸν Θεόν, ἄρον

περὶ Υἱόν σου, χάριτι καὶ δυνάμει, Εἰκόνοσ σου τῆς θείας, τοῦ οἰκτειρῆσαι ἡμᾶς.

Δέξαι μου τὴν δέησιν Μαρίαμ, καὶ τοὺς δακρυρρόους, ἐκ καρδίας μου στεναγμούς, καὶ ἐκ τῶν παγίδων τοῦ ἀρχεκάκου ῥύσαι, ἐν σοὶ γὰρ τὴν ἐλπίδα πᾶσάν μου ἔθηκα.

Πᾶσαι τῶν ἀγγέλων αἱ στρατιαί.

Τὸ Τρισάγιον.

Ελέησον ἡμᾶς.

Δόξα

Κύριε ἐλέησον ἡμᾶς.

Καὶ νῦν

Τῆς εὐσπλαγχνίας τὴν πύλην.

Εἰς τὸν ἀσπασμὸν τὸ παρόν.

ἤχος β'. Ὅτε ἐκ τοῦ ξύλου σε νεκρόν.

Πάντας ἡμᾶς οἰκτειρον ἀγνή, τοὺς τὴν σὴν ἀγίαν Εἰκόνα, προσπτυσσομένους πιστῶς, καὶ τὴν σὴν ἀντίληψιν ἐπιζητοῦντας θερμῶς, καὶ τῶν νόσων τὴν κάκωσιν, ἐκ ποδῶν ποιοῦσα, σκέπε καὶ περίσωζε ἐξ ἐπηρείας ἐχθρῶν, ῥύσαι ἐκ φθορᾶς καὶ κινδύνων, καὶ ἐπιτυχεῖν τοῦ Υἱοῦ σου, θείας βασιλείας καταξίωσον.

Δέσποινα πρόσδεξαι. Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου.

Τὰ λοιπὰ καὶ ἀπόλυσις.

Τῷ δὲ συντελεστῇ τῶν καλῶν Θεῷ χάρις.

ΑΩΜΣ'. ΙΟΥΑΙΟΥ Α'.

ΤΟΥ ΘΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ

ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ

ΟΥΡΑΝΟΦΑΝΤΟΡΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ.

ΤΟΥ ΘΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΕΦΡΑΙΜ ΤΟΥ ΣΥΡΟΥ
ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΕΓΑΝ
ΟΥΡΑΝΟΦΑΝΤΟΡΑ ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ.

ΙΑΝΝΟΥΑΡΙΟΥ Α΄.

Εὐλόγησον Πάτερ.

ΚΑΙΝΑΤΕ ΜΟΙ τὰς ἀκοὰς ἀδελφοὶ ἀγαπητοί· διηγῆσθαι ὑμῖν καλλίστην διήγησιν. Κρύπτειν γὰρ τὰς βουλὰς τῶν βασιλείων καλὸν μὲν ἔστιν, ἐκκαλύπτειν δὲ Θεοῦ μυστήρια, ἀγαθὸν, τοῦ διὰ προφάσεως τῶν πιστῶν αὐτοῦ δούλων, στηρίζοντος τοὺς ἀσθενεῖς, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ.

Πόθος μοι οὖν πάρεστι καθάψασθαι πραγμάτων, πρὸς ἵασιν συμβάντων τῆς ἀθλίας μου ψυχῆς· ἰστὸν βούλομαι ἐγὼ διάσασθαι σήμερον, ἐκ τῶν καλῶν ἐρίων τοῦ λογικοῦ προβάτου (Βασιλείου), χιτῶνά ποικιλτὸν ὑφᾶναι ἐπιποθῶ τοῦ πόκου τῆς νοητῆς γλώττης εὐκτικῆς· κριὸν γὰρ ἴδον ποτὲ, ᾧ ἦν καλὸν κώδιον, καὶ κέρατα λογικὰ Θεόθεν φεγγόμενα· καὶ τούτῳ προσπελάσας ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ, μικρὰν κρόκην ἐξ αὐτοῦ ἡρέμα ἐσύλησα· ἐπέπεσε δὲ ἐπ' ἐμὲ φόβος τις ἀφόρητος, ὅτι μὴ ὦν νουνεχῆς, τοιαῦτα ἐτόλμησα. Βούλεσθε οὖν ἐμφανῶ, ποῖος οὗτος ὁ κριὸς ὁ τοιαύταις εὐχοίαις πεποικιλμένος; Οὗτός ἐστιν ὁ σοφὸς καὶ πιστὸς Βασί-

ἐκείνου ὁ Πέτρος οὐρανόνθεν ἤκουσεν· ἡ ἐγὼ ἐκαθάρισα, καὶ αὐτὸς μετάλαβε· καὶ περὶ τούτου ἐλέχθη τοῖς πᾶσιν· ὅτι ἐγὼ ἡγίασα, καὶ ὑμεῖς τιμῆσατε. Τίς οὖν μὴ ἐπαινέσειεν ὃν ὁ πατήρ ἐδόξασεν; ἢ τίς μὴ τιμήσειεν ὃν ὁ υἱὸς ἡγίασε; τίς δὲ μὴ μακαρίσειεν ὃν ἐμακάρισε τὸ σοφὸν καὶ νοερὸν καὶ σεβάσιμον πνεῦμα; βαθεῖα πῶς ἠδόκησεν ἡ βουλή τοῦ κρείττονος, ἐνοικῆσαι ἐν αὐτῷ, καὶ ἐμπεριπατῆσαι; ἐπαναπαύομαι γὰρ, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἐπὶ τὸν πρῶτον καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους.

Οὕτως αὐτοῦ ἡ χάρις τὸν νοῦν αὐτοῦ ἐπλημύρυσεν· ἐκεῖνα τὰ σεμνὰ καὶ ἀέννα βεῖθρα· ὥς καὶ τούτῳ μολυνθέντας ἐν τοῖς παρὰπτώμασιν αὐτῶν, δεῖξαι εὐσχημονοῦντας, ὥς καὶ τοὺς βαπτισθέντας. Ἰνα οὖν καὶ ὁ Κύριος σπλαγχνισθῇ ἐπ' ἐμὲ, προφάσεως συμβάσης ἐλθὼν ἐν τινὶ πόλει, ἐκεῖσε ἀκήκοα φωνῆς λεγούσης πρὸς με· Ἀνάστηθι Ἐφραίμ, καὶ φάγε νοθήματα· καὶ ἀποκριθεὶς εἶπον ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ. Πόθεν Κύριε φάγομαι; καὶ εἶπε πρὸς με· Ἴδου ἐν τῷ οἴκῳ μου τὸ βασιλικόν μου σκεῦος χορηγήσει σοὶ τὴν βρώσιν. Θαυμάσας δὲ μεγάλως ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ἀναστάς κατέλαβον τὸν ναὸν τοῦ ὑψίστου· καὶ ἡρέμα ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ προκύλιον, καὶ προκύψας τῷ πόθῳ ἐπὶ τὰ προπύλαια, ἴδον εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, λαμπρῶς τετανυμένον ἔμπροσθεν τοῦ ποιμνίου· λόγοις θεοπρεπέσι πεποικιλμένον, καὶ πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῷ ἀτενίζοντας. Ἴδον τὸν λαὸν παρ' αὐτοῦ πνεύματι τρεφόμενον, καὶ χήραν καὶ ὀρφανὸν μᾶλλον ἐλεούμενον. Ἴδον ἐκεῖ πρὸς αὐτὸν δάκρυα ποταμῶν ῥέοντα, καὶ τὸν πόκον τῆς ζωῆς πᾶσι χρυσαυγοῦντα· αὐτόν τε τὸν ποιμένα τοῖς περὶ τοῦ πνεύματος ἀνάγοντα δεήσεις ὑπὲρ ἡμῶν καὶ κατὰγοντα ῥήσεις. Ἴδον παρ' αὐτοῦ τὴν ἐκκλησίαν κεκαλλωπισμένην, καὶ τὴν ἡγαπημένην κατακεκοσμημένην. Ἴδον παρ' αὐτοῦ Παύλου διδάγματα· εὐαγγέλιον νόμον καὶ μυστηρίων φόβον· Ἴδον ἐκεῖ τὸν χρηστὸν καὶ σωτήριον σύλλογον· λόγον πρὸς

αὐτὸν τὸν οὐρανὸν πιστῶς κορυφούμενον· καὶ ἀπαζαπλῶς ὕλον τὸν σὺλλογον ἐκεῖνον ταῖς αὐγαῖς τῆς χάριτος εὐαγγαλίζόμενον. Τούτων δὲ πάντων οὕτως εὐλαβῶς ἀκμαζόντων ἐκ τοῦ ἐκλεκτοῦ σκεύους τῆς βασιλείας, ἀνύμνησα τὸν σοφὸν καὶ ἀγαθὸν Κύριον τὸν οὕτω δοξάζοντα τοὺς δοξάζοντας αὐτόν.

Μετά δὲ τὸ ἀκροατήριον, ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐγνώσθη τῷ ἀνδρὶ περὶ ἐμοῦ, καὶ μεταστειλάμενος τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν, διὰ τοῦ ἐρμηνεύος ἐπυνθάνετο λέγων μοι. Σὺ εἶ Ἐφραίμ ὁ κλίνας καλῶς τὸν αὐχένα, καὶ ἀράμενος τὸν ζυγὸν τοῦ σωτηρίου λόγου; καὶ ἀποκριθεὶς εἶπον· ἐγὼ εἰμὶ Ἐφραίμ ὁ ὑστερήσας ἑαυτὸν τοῦ οὐρανοῦ δρόμου. Ἐπιλαβόμενος δὲ μου ὁ Θεσπέσιος οὗτος, ἔκυρσεν εἰς ἐμὲ τὸ ἅγιον αὐτοῦ φίλημα. Παραθείς τε τράπεζαν ἐκ τῶν ἐδωδίων τῆς σοφῆς καὶ ἁγίας καὶ πιστῆς αὐτοῦ ψυχῆς, οὐ κεκαρυκευμένην φθαρτοῖς ἐδέσμασιν, ἀλλὰ τὴν πεπλησμένην ἀφθάρτοις νοθήμασι. Ποίαις γὰρ εὐπραγίαις δυνάμεθα ἔλεγεν ἐξιλεώσασθαι καλῶς τὸν Κύριον ἐφ' ἡμᾶς; πῶς τῶν ἀμαρτημάτων εἰρξώμεν τὰς ἐφόδους; καὶ πῶς τῶν παθημάτων κλείσωμεν τὰς εἰσόδους; πῶς τὴν ἀποστολικὴν κτησώμεθα ἀρετὴν; καὶ πῶς δυσωπήσωμεν κριτὴν;

Καὶ θρηνήσας ἐγὼ ἐβόησα καὶ εἶπον· αὐτὸς πάτερ, φροῦρησον τὸν χαῦνον καὶ ῥάθυμον· αὐτὸς ἐπὶ τὴν ὀρθὴν τρίβον κατεύθυνόν με· αὐτὸς τὴν λιθώδη μου καρδίαν κατάνυξόν· πρὸς σὲ γὰρ ἀπέριψέ με ὁ τῶν πνευμάτων Θεὸς, ἵνα μου ἰατρεύσῃς τὴν ψυχὴν, αὐτὸς μου κατεύνασον τὴν ὀλκάδα τῆς ψυχῆς ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως· καὶ σκόπει μοι τοῦ καλοῦ διδασκάλου τὴν σπουδὴν, πόθεν ἐπεδράξατό μοι τῆς ἀρετῆς, τὸν τύπον συνέσχεν, ὥς εἰπεῖν, τὴν ῥάβδον τοῦ σώματος, καὶ ἐκείλας τὸ ἦθος τῶν ἀλογίστων παθῶν, ἥρέ μου τὰς λεπίδας, τὴν φθίσιν τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἀποσύρας τὸ χλωρὸν καὶ ἄωρον τοῦ λόγου, ἔλαβέ με τῷ ζήλῳ καὶ καταπόντισέ με εἰς τὰ ποντιστήρια τῶν αὐτοῦ διδαγμάτων· τό-

τε ἐνεκίστησεν ἡ γαστήρ μου φρόνησιν, τεκεῖν τεσσαράκοντα μαρ-
τύρων τὸν ἔπαινον. Πάντα γὰρ τὸν τρόπον τῆς καρτερίας αὐτῶν
ἠγγχίστευσε ταῖς ἐμαῖς ἀκοαῖς ὁ γενναῖος· ὅτι πῶς προσέιλαντο ὑπὲρ
Χριστοῦ ἀποθανεῖν· καὶ πόσον ὑπερεῖδον κίνδυνον, ἵνα αὐτὸν κερ-
δήσωσι, καὶ πόσοι τὸν ἀριθμὸν ὑπῆρχον οἱ ἄγιοι· καὶ τὰ λοιπὰ
ἔλεγε τῆς εὐσεβείας αὐτῶν· ἐπειδὴ οὖν πρὸς τοιαύτην λαμπρὰν
ἐργασίαν κατηξίωσεν ἡμᾶς ὁ πιστὸς ἀρχιερεὺς, τούτων τῶν τρο-
πιοῦχων καλλινίκων ἀνδρῶν ἐν ἐτέρᾳ ἐκφράσει ἀφέντες τοὺς
ἐπαίνους, τοῦτον μακαρίσωμεν τὸν ὅσιον τοῦ Χριστοῦ· τὸν ὁμό-
ζηλον αὐτῶν καὶ ὁμότροπον ἄνδρα· ὥσπερ γὰρ οἱ ἄγιοι ἀν-
δρείως ἀντέστησαν Λικινίῳ τῷ τυράννῳ, καὶ τῷ δουκὶ τῷ ἡγεμό-
νι, οὕτω καὶ ὁ ὅσιος ἀντιπαρετάξατο Οὐάλεντι καὶ Ἀρείῳ, καὶ
τῷ θρασεῖ ἐπάρχῳ· ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀκάνθας τῆς πλάνης ἀνέσπασαν,
καὶ οὗτος αἰρετικῆς μανίας τοὺς τριβόλους. Ἐκεῖνοι τὰ σκάμματα
Λικινίου ἔλυσαν· καὶ οὗτος τὰ προστάγματα Οὐάλεντος κατέλυ-
σεν· ἐκεῖνοι τὰς προστάξεις τοῦ δουκὸς κατέλυσαν, καὶ οὗτος τὰς
προβλήσεις Ἀρείου κατήσχυνεν· ἐκεῖνοι τοῦ ἡγεμόνος τὸ θράσος
ἔλυσαν, καὶ οὗτος τὴν τοῦ ἐπάρχου Μοδέστου μανίαν ἐξέκλασε·
τούτων γὰρ τῇ ἀθλήσει κεντρωθεῖς, ὥσπερ Φινεὲς, γλώσσας ἐξε-
κέντησεν ἐκ Θεοῦ πορνευσάσας· ὅθεν καὶ μάλα σφοδρῶς ἐπε-
θύμει πιεῖν τὸ ποτήριον, καὶ στήσαι τρόπαιον διὰ τοῦ μαρ-
τυρίου ἔσπευδεν· οἱ μάρτυρες ἕνεκα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως,
πᾶσαν ὁμοῦ τὴν θλίψιν ἐν ἑαυτοῖς φέροντες γενναίως ὑπέμειναν·
Βασίλειος δὲ ἕνεκεν τῆς εἰς Χριστὸν ἐλπίδος τὰς νιφάδας τῶν
πειρασμῶν ἀνδρείως ὑπήνεγκεν· ἐκεῖνοι τοὺς χιτῶνας αὐτῶν ἐξε-
δύσαντο, καὶ τὰ μέλη ἔδωκαν τοῖς αἰκισμοῖς· καὶ οὗτος τὸ ρακ-
κίον τὸ περὶ αὐχένα, καὶ τὸ σῶμα ἔσπευδε προαποδύσθαι· ἐκεῖ-
νοι ἐν τῇ λίμνῃ τὸν ἐν τῇ ἀσεβείᾳ πεπλανημένον πρὸς ἑαυτοὺς
εἴλκυσαν, καὶ δόξης ἡξίωσαν· οὗτος δὲ, ἐν κολυμβήθρᾳ βαπτίζων
τοὺς ἀπίστους, πρόξενος ἐγένετο αὐτοῖς τῆς οὐρανῶν βασιλείας

ἐκεῖνοι ἐν ὕδασι πυρωθέντες τῷ πόθῳ, τὸ φῶς σὺν τοῖς στεφά-
νοις ἶδον ὑπὲρ κεφαλῆς, καὶ οὗτος ἐν δόγμασι τῆς ἀγίας Τριάδος
ἐκκαυθεῖς, τὰ βραβεῖα ἔλαβε κατὰ τῶν κακοδόξων. Πόσα ἐμπα-
νήσατο ὁ πονηρὸς Βελίαρ, χωρίσαι Βασίλειον τῆς ἄνω βασιλείας,
ἠρέθισε βασιλεῖς, ἄρχοντας καὶ δήμους, καὶ Βασίλειος βᾶσις ἐ-
γένετο τῶν πιστῶν· ἐξηγρίωσε πάσας τὰς καταιγίδας αὐτοῦ,
καὶ τὸν σοφὸν ἔμπορον οὐδὲ ὅλως ἐτάραξεν· ἐπήνεγκε τὴν ζάλην
διὰ τῶν ἰδίων ὑπουργῶν τῶν αἰρέσεων, καὶ ἡ τοῦ κυβερνήτου τέ-
χνη πλέον ἐδείκνυτο.

Ἦγειρε τρικυμίας κατὰ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τὴν ναῦν τῆς πί-
στεως Βασιλείου ποντῶσαι οὐκ ἠδυνήθη· ἐπολέμησεν αὐτὸν αἰ-
ρετικοὶς ῥήμασι, καὶ εὐθέως ἐνεβάλετο Θεολογικοῖς ῥήμασι δογ-
μάτων· καθώπλισε κατ' αὐτοῦ Ἀρείον ὥσπερ τὸν Γολιάθ, καὶ
ἐσφενδονίζετο παρ' αὐτοῦ τρισὶ λίθοις τῆς πίστεως· προσέβηκε
τῷ πυργῷ αὐτοῦ κακοδόξοις ἀνέμοις· ἀνεμοὶ γὰρ ὑπῆρχον οἱ λό-
γοι τῶν αἰρετικῶν, καὶ τοῦτον οὐκ ἔσεισαν· ὡχύρωτο γὰρ τρι-
σὶν ἀναλώτοις τείχεσι τῆς ἀχράντου Τριάδος· ἐξέπεμψε τὰ βέλη
τῆς πολυθείας, καὶ εὐθέως ἐτροποῦτο διὰ τῆς μοναρχίας· ἤρ-
χοντο παρεμβολαὶ κυνῶν ὑλακτούτων, καὶ τῇ ῥάβδῳ τοῦ σαυ-
ροῦ ἐτραυματίζεν αὐτούς· ἐνεδύοντο πάλιν οἱ λύκοι τὴν δορὰν
τῶν προβάτων, καὶ πάραυτα ἤλεγχε τὴν τούτων ὑπόκρισιν.

Ἐσπευδε ταράξαι τὸ ἄδικον, καὶ εὐθέως ἤττατο τῇ δικαιοσύ-
νῃ τοῦ ἀνδρός· ἤριζον οἱ ἄπιστοι μιμητάσθαι τὴν πίστιν καὶ δι-
δασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ εὐθέως ἀνεκηρύττετο ἡ κακόπιστος αὐτῶν
καὶ ἀνοσία γνώμη· ἐθώπευσεν ἔχειν τὴν παρρησίαν αὐτοῦ, καὶ
εὐθέως ἐδηλοῦτο ἡ ἀφροσύνη αὐτῶν· ἐπειδὴ γὰρ εἴσασσι καὶ οἱ ὑ-
πεναντίοι αἰδεῖσθαι τε καὶ τιμᾶν ἀρετὴν καὶ ἀνδρίαν, ἐν δεινῷ
πάθει ὄντος τοῦ τέκνου τοῦ τυράννου, ἐδόντο τοῦ ἀνδρός εὐχε-
σθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· τοῦ δὲ προτείναντος ὅτι ἐάν μοι αὐτὸν δῶς,
ἵνα προσάξω τῇ ἀνομιῇ πίστει, καὶ ἀπαλλάξω αὐτὸν πάσης

δυσσεβείας τῶν Ἀρείου μαθημάτων κακείνου συνθεμένου, εὐθὺς Βασίλειος μεσίτης ἐγένετο βασιλεῖ ἐπιγίῳ πρὸς τὸν οὐράνιον προσεκομίζε τὴν υπόσχεσιν τοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐκομίζεν αὐτῷ τὴν ῥῶσιν τοῦ παιδός· ὡς δὲ ἶδον οἱ ὄφεις σεσωσμένον τὸν παῖδα, πάλιν ὑπέφθειραν τοῦ κούφου Βασιλέως τὴν βουλὴν καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐδάπτισαν ὕδατι, οὐ μὲν τοι πνεύματι· ἐδίδασκον ἀθετεῖν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ· ἔσω περιβάλλοντες, καὶ ἔζω ἐνδύοντες· ἔζω Χριστὸν ἐνδύει, καὶ ἔσω περισχίζει· διὸ καὶ μετ' οὐ πολλὸ ἀντανεῖλε τὸ πνεῦμα τοῦ δικαίου, κηρύττων τὴν ἀχάριστον αὐτῶν γνώμην.

Ταῦτα τῶν Ἡλιοῦ θαυμάτων οὐ δεύτερα, καὶ τῶν Ἐλισσαίου σημείων οὐκ ἔλαττα· ὥσπερ ἐκεῖνοι τοὺς θανόντας ἐπανήγαγον ζῶντας, οὕτω καὶ ὁ πιστὸς Βασίλειος, τῇ εὐχῇ τὸν μέλλοντα παῖδα θανεῖν, ἀνῆρπασε θανάτου· ἀλλ' ὥσπερ πάλιν ὁ Πέτρος τοὺς περὶ Ἀνανίαν καὶ Σαπφείραν κλέψαντας ἐνέκρωσεν, οὕτω καὶ ὁ Βασίλειος, τύπον Πέτρου ἐπέχων, ἅμα καὶ τῆς ἐκείνου παρρησίας μετέχων, τὸν κλέψαντα τὴν ἑαυτοῦ υπόσχεσιν Οὐάλεντα ἤσχυνε καὶ ἤλεγε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐθανάτωσεν.

Ἐντεῦθεν ἀθυμία καὶ ἀπορία πολλή συνέσχε τοὺς ἀθλίους, καὶ τὸν ἄπιστον ἐκείνον βασιλέα· καὶ τίς ἀξίως διηγῆσεται τοὺς ὁμῶς τῶν θαυμάτων, οὓς ἔδειξεν ὁ μακάριος καὶ πιστὸς Βασίλειος, δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων; ἐπεὶ οὖν ἀδυνάτως ἔχων πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῶν τοσούτων τοῦ ἀνδρὸς κατορθωμάτων, εἰπεῖν πάντα παραδραμόντες, ἐν μόνον φράσαντες, δεῖξωμεν πῶς καὶ τὰ ἀνέκιστα συνεμάχουν τῷ ἀνδρὶ· ἐπειδὴ γὰρ ἅπαντα τρόπον τὰ γεννήματα τῶν ἐχιδνῶν ἐκίνουν ἀνελεῖν τὸν δίκαιον, βαλλόμενοι συνεχῶς τοῖς ἐκείνου ῥήμασιν, ἅμα τε καὶ θαύμασι, καθάπερ βέλεσι. Προσῆλθον αἰτούμενοι ἀναρπασθῆναι αὐτὸν, καὶ περιορισθῆναι· βαρὺς γὰρ ἐστὶν ἡμῖν, φασί, καὶ βλεπόμενος· καὶ γὰρ ἐναντιοῦται σφόδρα τοῖς λόγοις ἡμῖν· διὸ τῶν ἀδυνάτων

ὑπάρχει ὁ βασιλεῦς, προβῆναι τὴν πίστιν τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦτου παρόντος· ὑπαχθεῖς δὲ τοῖς λόγοις αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, ἔλαβε κάλαμον ἐξορισθῆναι αὐτόν· ὁ δὲ κάλαμος εὐθὺς μὴ φέρων ὑπουργῆσαι τῇ παρονόμῳ βουλῇ, ἑαυτὸν συνέτριψε· παιδεύων τὸν ἄφρονα, ὅτι οἷον τόλμημα βούλεται ἐργάσασθαι εἰς τὸν δούλον τοῦ Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τὸν μίαν θεότητα τοῦ Πατρὸς, καὶ τοῦ Υἱοῦ, καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κηρύττοντα· καὶ τοὺς μὴ οὕτω φρονούντας, ἢ λέγοντας, ὡς κύνας σοφῶς λυτῶντας διελέγχοντα· ὡς δὲ οὐκ ἠσθάνετο ὁ ἀναισθητότερος τοῦ ἀψύχου καλάμου, υἱὸς ὢν τῆς πλάνης, καὶ δεύτερον ἔλαβε πρὸς τὸ καθυπογράψαι, καὶ εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὴν πονηρὰν αὐτοῦ βούλησιν· ἔβλεπε δὲ καὶ τοῦτον κλαόμενον, καὶ μὴ ἀνεχόμενον κοινωνῆσαι τῷ κακῷ, ὃ ἔσπευδε ποιῆσαι. Τί σπεύδεις ὁ βασιλεῦς ἐν ἄλλοδαπῇ ἐκπέμψαι τὸν ἔχοντα ἔνοικον τὸν τὰ πάντα πληροῦντα; τί ἀναλίσκειν βούλει τὸν παντὶ ἀνάλωτον; τί πόλεως ἐλαύνεις τὸν οὐρανοπολίτην; ἐὰν γὰρ καὶ τρίτον λάβης κάλαμον, ἄψις συντριβόμενον, καὶ μὴ ἀνεχόμενον, μὴ δὲ συμπράττοντά σοι· ὕπερ δὴ καὶ γέγονεν.

Τότε σαφῶς ἡ νίκη πᾶσιν ἐκηρύχθη καὶ τὸ λαμπρὸν τρόπαιον τοῦ ἀκαταγωνίστου τρεῖς κάλαμοι· γεγονάσι συνήγοροι τοῦ τὴν δημοσύσιον κηρύττοντος Τριάδα, ἡ χεὶρ τὴν ἀπόφασιν καὶ ψῆφον πονηρὰν δοῦναι κατεπείγετο, καὶ κάλαμοι ἐπείχον τὴν σπουδὴν τὴν ματαίαν· καὶ καθάπερ ἡ ῥάβδος Μωσέως κατήσχυνε πάντας τοὺς ἑσποιοὺς, καὶ τοὺς λοιποὺς φαρμακοὺς Αἰγύπτου· οὕτω καὶ οἱ κάλαμοι εὐθὺς κατήργησαν τὴν βουλὴν τῶν ἀσεβῶν καὶ τῶν υἱῶν τοῦ σκότους.

Πῶς σε μακαρίσωμεν ὦ Πάτερ Βασίλειε; ὁ τῷ κέντρῳ τὴν πλάνην νύττων καὶ ἀπελαύνων· ὁ ἀπαίρων συνετῶς ἅμα ταῖς μελίτταις, καὶ σκηνῶν εἰς λειμῶνα τῶν θεοπνεύστων γραφῶν, καθεῖθεν ἡμῖν ἀνθολογῶν ἄνθη Προφητικὰ, δρόσον ἀποστολικήν,

ζωὴν Εὐαγγελικὴν ὁ αἰεὶ ἐνιζάνων τοῖς σίμβολοις τῶν ἀρετῶν,
καὶ ἐξ αὐτῶν τὴν θείαν ἡμῖν ποιούμενος προβολήν· ὁ τὸ μέλι
τῆς θείας καὶ ἀμωμήτου πίστεως σοφῶς ἐργασάμενος ἐν Πνεύμα-
τι ἁγίῳ· ὁ τῶν πονηρῶν σφηκῶν καταφρονεῖν διδάσκων ἡμᾶς,
καὶ τὴν πίσιν ποιῆσθαι εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν· ὁ βοήσας ὡς
Δαβὶδ, «Γλυκέα τὰ λόγια σου τῷ λάρυγγί μου εἰσὶ, καὶ ὕπερ
»μέλι τῷ στόματί μου.»

Ὡς πιστὴ Βασιλείε, ὡς Ἄβελ προσεδέχθης, ὡς Νῶε διεσώθης.
ὡς Ἀβραὰμ φίλος Θεοῦ ἐκλήθης, ὡς Ἰσαὰκ θυσιά τῷ Θεῷ προ-
σηνέχθης, ὡς Ἰακώβ πειρασμοὺς γενναίως ὑπήνεγκας, καὶ κα-
θὼς Ἰωσήφ μεγάλως ἐδοξάσθης, ὡς Μωϋσῆς τὸν δεύτερον Φα-
ραὼ ἐθύθισας τῇ ῥάβδῳ τοῦ γαυροῦ, θάλασσαν παθῶν τέμνων,
ὡς Ἀαρὼν Κυρίου Ἀρχιερεὺς ἀνεδείχθης, ὡς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ
τοὺς ἐχθροὺς ἐτροπώσας, ὡς Φινεὺς ζηλώσας χάριτος ἡξιώθης,
ὡς Ἠσαΐας πυρὶ νοητῷ ἐκαθαρίσθης, ὡς Ἰεζεκιὴλ τὸν ἐπὶ τῶν
χερουβὶμ καθήμενον ἐθεώρησας, ὡς Δανιὴλ στόματα λεόντων ἐ-
φίμωσας, καὶ ὥσπερ οἱ τρεῖς παῖδες τῶν ἐναντίων τὴν φλόγα
καλῶς κατεπάτησας· ὡς Πέτρος ἐκήρυξας, ὡς Παῦλος ἐδίδασκας,
ὡς Θωμᾶς τὸν παθόντα Θεὸν ὡμολόγησας· ὡς Ματθαῖος, καὶ Μάρ-
κος, καὶ Λουκᾶς, καὶ Ἰωάννης σὺ ἐθεολόγησας, καὶ ὡς οἱ Ἀπό-
στολοι ἀνόμους ἐδίδασκας, ἀσεβεῖς ἐπέσρεψας, Θεῷ εὐηρέστησας·
Πρέβευε ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ σφάδρα ἑλεεινοῦ, καὶ ἀνακάλεσαι με
ταῖς πρεσβεσίαις σου, Πάτερ· ὁ ἀνδρείος τὸν χαῦνον, ὁ σπουδαῖος
τὸν ὀκνηρὸν, ὁ πρόθυμος τὸν ῥάθυμον, ὁ σοφὸς τὸν ἄφρονα, ὁ
θησαυρίσας ἐαυτῷ θησαυρὸν ἀρετῶν, ἐμὲ τὸν ἀκτήμονα παντὸς
κατορθώματος· Σὲ γὰρ ἐμεγάλυνεν ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν,
καὶ σὲ ἐμακάρισεν ὁ Τίς τοῦ Θεοῦ, σὲ ναὸν ἅγιον ἀνεκαίνισε τὸ
Πνεῦμα τὸ ἅγιον.

Ὡς πρέπει δόξα, κράτος, μεγαλοπρέπεια, εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ, Τῷ ΔΕ ΘΕῷ ΧΑΡΙΣ.